

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN ŞİİRLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ
BAĞLAMINDA TEMA VE İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan: Mehmet Miraç SERT

Danışman: Prof. Dr. Şener DEMİREL

ELAZIĞ-2014

ONAY

T.C.

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Mehmet Miraç SERT'in hazırlamış olduğu "Mustafa Ruhi Şirin'in Şiirlerinin Türkçe Öğretimi Bağlamında Tema ve İletiler Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun.....tarih vesayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından..... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda yüksek lisans oy birliği/oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

İmza

1: Prof. Dr. Şener DEMİREL

2: Doc. Dr. Tarık ÖZCAN

3: Yrd. Doc. Dr. Hayrettin AYZ

Yedek Jüri Üyeleri:

1: Yrd. Doc. Dr. Mehmet ULUCAN

2: Yrd. Doc. Dr. Özcan Bayrak

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mukadder BOYDAK ÖZAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Şener Demirel danışmanlığında hazırlamış olduğum “Mustafa Ruhi Şirin’in Şiirlerinin Türkçe Öğretimi Bağlamında Tema Ve İletiler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Mehmet Miraç SERT

.../.../2014

ÖN SÖZ

Türkçe, Türk milletinin yaşamının her alanında beslendiği bir dildir. Duygu ve düşünceler en değerli hazinemiz olan ve konuşmakla gurur duyduğumuz ana dilimiz Türkçe sayesinde özgürlüğe kavuşur. Milli kimliğimizin ve şuurumuzun nesilden nesile aktarılmasında öncelikli rol dilimizin olmuştur. Eğer günümüzde Türk kültüründen iftiharla bahsedebiliyorsak bu aktarımdaki en önemli görevin konuştuğumuz, sevdiğimiz ve ebedi olarak yaşayacak Türkçemize ait olduğunu unutmamak gerekir.

Türkçe öğretimi tesadüflere bırakılamayacak kadar önemlidir. Nitekim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın üçüncü sayfasında "Dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayâllerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır." denilmiştir. İşte tam bu noktada eserlerin çocuğa görelilik açısından uygun ve kullanılabilir olması gerekmektedir. Ayrıca eseri verilecek olan yazar ve şairlerde de bu uygunluk aranmalıdır. Çünkü eserlerde hedef kitle olan çocuklara açık veya gizli olarak verilmek istenen iletilerin Türkçe öğretiminin hedefleriyle tutarlı olması önceliklidir. Bu bağlamda Çocuk edebiyatı yazarlarının eserleri öne çıkmaktadır ki çocuğa görelilik ve çocuk duyarlılığı bu sanatçılarda birinci derecede başlangıç noktasıdır. Söz konusu sanatçılar içerisinde çocuklara yönelik eserleriyle tanınan Mustafa Ruhi Şirin'e ayrı bir parantez açmak gerekir. Alandaki yetkinliğiyle, yaptığı çalışmalarla ve kurmuş olduğu Çocuk Vakfı'yla çocuklar için sadece edebî katkılar yapmamış; aynı zamanda çocuklara sosyal, psikolojik ve bilişsel yönlerden de pencere açılmasını sağlamıştır.

Bu çalışma, Mustafa Ruhi Şirin'in sekiz adet şiir kitabındaki şiirlerinin Türkçe öğretimi bağlamında tema ve iletiler açısından incelenmesinden oluşmaktadır. İnceleme, **İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı**'nda yer alan temalar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda öncelikle konu ile ilgili olarak yayımlanmış kitaplardan, yüksek lisans ve doktora tezlerinden yararlanılacak ve çeşitli makalelerin incelenmesiyle başlanacaktır. M. Ruhi Şirin'in "Rüyâ Saati" , "Okula Giden Kedi" , "Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan" , "Gökyüzü Çiçekleri" , "Harflerin Kardeşliği" , "Kar Altında Bir Kelebek" , "Dünyanın En Güzel Yeri" , "Dünya Bir

Lunapark’’ adlı şiir kitaplarında yer alan tüm şiirleri taranacak ve daha önceden elde edilmiş olan bilgiler ışığında bu şiirlerin Türkçe eğitimi açısından tema-ileti boyutunda incelenmesi gerçekleştirilecektir.

Çalışmamız altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çocuk, Çocuk edebiyatı, Çocuk edebiyatının nitelikleri, hedefleri, ilkeleri, gelişimi ve Çocuk edebiyatı türleri konusuna yer verilmiştir. İkinci bölüm Mustafa Ruhi Şirin’in hayatı, eserleri, sanatı, aldığı ödüller ve hakkında yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde Şirin’e ait şiir kitaplarının biçimsel olarak tanıtımı yer almaktadır. Dördüncü bölümde şiir kitaplarının tasnifi, şiirlerin tema ve ileti bakımından incelenmesine yer verilmiştir. Beşinci bölümde tasnif ve sınıflandırma sonucunda elde edilen bilgilerin yorumlanması ve değerlendirilmesi vardır. Altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler yer almaktadır. Çalışmanın sonunda ise kaynakça, ekler ve özgeçmiş kısmı bulunmaktadır.

Tez çalışmam için devamlı iletişim hâlinde olduğum ve kaynak temini konusunda her türlü yardımıyla bulunan sayın Mustafa Ruhi ŞİRİN’e ve bu çalışma esnasında yardımlarını esirgemeyen ve her konuda arkamızda duran sayın hocam Prof. Dr. Şener DEMİREL’e şükranlarımı borç bilirim.

Mehmet Miraç SERT

ELAZIĞ-2014

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ.....	X
ÖZET	XI
ABSTRACT.....	XII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
I.1. Araştırmanın Amacı	1
I.2. Araştırmanın Önemi.....	1
I.3. Problem Cümlesi.....	1
I.4. Sınırlılıklar	1
I.5. Araştırmanın Yöntemi.....	1
I.6. Tanımlar	2
II. BÖLÜM	3
ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ	3
II.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı	3
II.2. Çocuk Edebiyatının Nitelikleri.....	7
II.3. Çocuk Edebiyatının Hedefleri	11
II.4. Çocuk Edebiyatının İlkeleri.....	12
II.5. Çocuk Edebiyatının Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi.....	13
II.5.1 Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi	13
II.5.2 Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	16
II.6. Çocuk Edebiyatı Türleri	19
II.6.1. Masal	19
II.6.2. Destan.....	20
II.6.3. Efsane	20
II.6.4. Hikâye	21
II.6.5. Roman	21

II.6.6. Tiyatro	22
II.6.7. Gezi Yazıları.....	23
II.6.8. Anı	23
II.6.9. Fıkra.....	24
II.6.10. Tekerleme	24
II.6.11. Bilmece.....	25
II.6.12. Şiir	25
III. BÖLÜM	28
MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN HAYATI, SANATI, ESERLERİ, ALDIĞI ÖDÜLLER VE HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	28
III.1. Mustafa Ruhi Şirin'in Hayatı	28
III.2. Mustafa Ruhi Şirin'in Sanatı.....	30
III.3. Mustafa Ruhi Şirin'in Eserleri	32
III.3.1. Yetişkinlere Yönelik Kitapları	32
III.3.1.1. İletişim ve Medya Kültürü	32
III.3.1.2. Çocuk Edebiyatı Kültürü.....	32
III.3.1.3. Söyleşi Kitabı.....	33
III.3.1.4. Şiir	33
III.3.2. Çocuklara Yönelik Kitapları	33
III.3.2.1. Resimli Çocuk Kitapları.....	33
III.3.2.2. Çocuk Kitapları	33
III.3.2.3. Uyarlamalar.....	34
III.3.3. Hazırladığı Antolojiler	35
III.3.4. Yayına Hazırladığı Kitaplar	35
III.3.5. Hazırladığı Çocuk Edebiyatı Yıllıkları	35
III.3.6. Çocuk Edebiyatı Ders Notları (Basılmamış).....	35
III.3.7. Çocuk Merkezli Konuşmalar	36
III.3.8. Bildiri ve Makaleleri	37
III.3.9. Radyo Programları	37
III.3.10. Çocuk Edebiyatı Üzerine Konuşmalar	37
III.3.11. Çocuklarla Yaptığı Söyleşiler	39
III.3.12. Dünya Dillerinde Yayımlanmış Kitapları	40
III.3.13. Yayına Hazırladığı Kurultay Kitapları.....	42
III.3.14. Yayına Hazırladığı Kongre Yayınları	42
III.3.15. Albümler	45

III.3.16. Raporlar /Projeler	45
III.3.16.1. Raporlar.....	45
III.3.16.2. Projeler	45
III.4. Aldığı Ödüller	47
III.5. Hakkında Yapılmış Olan Çalışmalar	47
IV. BÖLÜM.....	49
MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN ŞİİR KİTAPLARININ TANITIMI	49
IV.1. Dünya Bir Lunapark	49
IV.2. Rüyâ Saati	50
IV.3. Okula Giden Kedi	51
IV.4. Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan	52
IV.5. Gökyüzü Çiçekleri	53
IV.6. Harflerin Kardeşliği	54
IV.7. Dünyanın En güzel Yeri.....	55
IV.8. Kar Altında Bir Kelebek	56
V. BÖLÜM	57
MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN ŞİİRLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA TEMA VE İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	57
V.1. Birey ve Toplum Teması.....	57
V.2. Milli Kültür Teması.....	63
V.3. Sevgi Teması.....	65
V.3.1. Anne Sevgisi	65
V.3.2. Baba Sevgisi.....	71
V.3.3. Aile Sevgisi	72
V.3.4. Çocuk Sevgisi.....	75
V.4. Hayâl Gücü Teması.....	82
V.5. Doğa ve Evren Teması	101
V.6. Kavramlar ve Çağrışımlar Teması	115
V.7. Kişisel Gelişim Teması	123
V.8. Zaman ve Mekân Teması	128
V.9. Değerlerimiz Teması.....	133
V.9.1. Eşitlik	133
V.9.2. Birlik ve Beraberlik.....	138
V.9.3. Barış-Kardeşlik.....	140
V.9.4. İyilik-Doğruluk.....	141

V.9.5. Paylaşım	143
V.9.6. Dostluk-Arkadaşlık	144
V.9.7. Özgürlük.....	144
V.9.8. Alçakgönüllülük.....	144
V.10. Duygular Teması	146
V.10.1. Yalnızlık.....	146
V.10.2. Ölüm ve Ölüm Korkusu	150
V.10.3. Aşk ve Sevmek.....	152
V.10.4. Mutluluk.....	153
V.10.5. Pişmanlık.....	154
V.10.6. Merak	155
V.11. İletişim Teması.....	156
V.12. Oyun ve Spor Teması	157
V.13. Diğer Disiplin Alanları İle İlgili olan Şiirler	158
V.14. İletilerin Kitaplara Göre Dağılımı, Toplamı Ve Yüzdesi	164
VI.BÖLÜM.....	165
MUSTAFA RUHİ ŞİRİN’İN ŞİİRLERİNDE YER ALAN TEMA VE İLETİLERE AİT DEĞERLENDİRME.....	165
VI.1. Birey ve Toplum Temasına Ait Değerlendirme.....	165
Tablo 1. Birey ve Toplum Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	165
VI.2. Milli Kültür Temasına Ait Değerlendirme.....	165
Tablo 2. Milli Kültür Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	165
VI.3. Sevgi Temasına Ait Değerlendirme	166
Tablo 3. Sevgi Temasının Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	166
VI.4. Hayâl Gücü Temasına Ait Değerlendirme.....	167
Tablo 4: Hayâl Gücü Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	167
VI.5. Doğa ve Evren Temasına Ait Değerlendirme	168
Tablo 5. Doğa ve Evren Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	168
VI.6. Kavramlar ve Çağrışımlar Temasına Ait Değerlendirme	168
Tablo 6. Kavramlar ve Çağrışımlar Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	168
VI.7. Kişisel Gelişim Temasına Ait Değerlendirme	169

Tablo 7. Kişisel Gelişim Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	169
VI.8. Zaman ve Mekân Temasına Ait Değerlendirme	170
Tablo 8. Zaman ve Mekân Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	170
VI.9. Değerlerimiz Temasına Ait Değerlendirme.....	170
Tablo 9. Değerlerimiz Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	170
VI.10. Duygular Temasına Ait Değerlendirme.....	172
Tablo 10. Duygular Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	172
VI.11. İletişim Temasına Ait Değerlendirme.....	173
Tablo 11. İletişim Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	173
VI.12. Oyun ve Spor Temasına Ait Değerlendirme.....	173
Tablo 12. Oyun ve Spor Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	173
VI.13. Diğer Disiplin Alanlarına Ait Değerlendirme.....	174
Tablo 13. Diğer Disiplin Alanlarına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	174
VII. BÖLÜM.....	176
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	176
VII.1. Sonuç	176
VII.2. Öneriler.....	177
KAYNAKÇA.....	178
EKLER.....	181
ÖZGEÇMİŞ	187

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Birey ve Toplum Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	165
Tablo 2. Milli Kültür Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	165
Tablo 3. Sevgi Temasının Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	166
Tablo 4: Hayâl Gücü Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	167
Tablo 5. Doğa ve Evren Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	168
Tablo 6. Kavramlar ve Çağrışımlar Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi.....	168
Tablo 7. Kişisel Gelişim Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	169
Tablo 8. Zaman ve Mekân Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	170
Tablo 9. Değerlerimiz Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	170
Tablo 10. Duygular Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	172
Tablo 11. İletişim Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	173
Tablo 12. Oyun ve Spor Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	173
Tablo 13. Diğer Disiplin Alanlarına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi	174

ÖZET

Yüksek lisans Tezi

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN’İN ŞİİRLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA TEMA VE İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mehmet Miraç SERT

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Elazığ, 2014, Sayfa: XIII+187

Türk toplumunun dünya görüşünü ortaya koymada Türkçe’nin büyük önemi vardır. Bu noktada Türkçe öğretimi ifade kabiliyetini geliştirmek, yaşamın inceliklerini görmek ve sağlam temellere dayanan kültür hazinemizi öğrenmek açısından son derece hayatidir. İlköğretim seviyesinden itibaren başlanan Türkçe öğretimi sağlam bir dil yapısı oluşturmak adına ilk profesyonel temeli teşkil eder.

Türkçe dersi, bilgi vermekten çok beceri kazandırmaya, teoriden çok uygulamaya dayalı olmak zorundadır. Bunu gerçekleştirmek için de nitelikli Çocuk edebiyatı ürünlerine ihtiyaç vardır.

Bu çalışma, günümüz Çocuk edebiyatı sanatçılarından Mustafa Ruhi Şirin’e ait sekiz adet şiir kitabında yer alan şiirlerin ortaokul 6,7,8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı gözetilerek Türkçe öğretimi bağlamında tema ve iletiler açısından incelenmesinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Ruhi Şirin, Türkçe Öğretimi, Şiir, Tema, İleti, İnceleme

ABSTRACT

Master Thesis

**THE REVIEW OF MUSTAFA RUHİ ŞİRİN’S POEMS IN TERMS OF THEME
AND MESSAGES IN THE FIELD OF TURKİSH LANGUAGE TEACHİNG**

Fırat University

The Institute of Educational Science

Main Science Department of Turkish Education

Elazığ, 2014; page: XIII+187

Turkish language has a great role in revealing the world view of Turkish society. At this point, teaching Turkish language is vital in terms of the ability of expression, seeing the subtleties in life and learning about our cultural treasure based on solid foundations. Beginning from Primary and Secondary Schools, Turkish language teaching constitutes the first professional base to form a solid language structure.

Turkish language courses should be based on gaining skills and practices more than simply providing information and theories. To achieve this, significant works of Children’s literature are required.

This study consist of examining the poems in the eight poetry books of Mustafa Ruhi Şirin ,who is one of the contemporary Children’s literature artists, based on 5th,6th,7th and 8th grades Turkish Language teaching programme in terms of theme and messages considering Turkish Language teaching.

Key Words: Mustafa Ruhi Şirin, Turkish Language Teaching, Poem, Theme, Message, Review

KISALTMALAR LİSTESİ

D.E.G.Y.	: Dünyanın En Güzel Yeri
G.Ç.	: Gökyüzü Çiçekleri
B.Ş.O.K.	: Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan
H.K.	: Harflerin Kardeşliği
O.G.K.	: Okula Giden Kedi
R.S.	: Rüyâ Saati
D.B.L.	: Dünya Bir Lunapark
K.AB.K.	: Kar altında Bir Kelebek
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
A.İ.T.İ.A	: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNİCEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu)
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
M.R.Ş.	: Mustafa Ruhi Şirin
M.M.S.	: Mehmet Miraç Sert

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, problem cümlesine, sınırlılıklara ve kavramsal tanımlara yer verilmiştir.

I.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, günümüz Çocuk edebiyatının önemli sanatçılarından ve Çocuk Vakfının kurucusu olan Mustafa Ruhi Şirin'in çocuklara yönelik olarak yazdığı şiirlerinin 6,7 ve 8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programında belirtilen esaslara uygun olarak tema-ileti bakımından incelemektir.

I.2. Araştırmanın Önemi

Mustafa Ruhi Şirin ve Çocuk edebiyatı sanatçılarına ait Çocuk edebiyatı ürünlerinin Türkçe ders kitapları içerisinde yer verilmesini teşvik etmektir.

I.3. Problem Cümlesi

Mustafa Ruhi Şirin'in şiirleri Türkçe öğretimi bağlamında tema ve iletileri ne ölçüde yansıtmaktadır?

I.4. Sınırlılıklar

Çalışma, Mustafa Ruhi Şirin'in şiir kitapları olan "Rüyâ Saati", "Okula Giden Kedi", "Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan", "Gökyüzü Çiçekleri", "Harflerin Kardeşliği", "Kar Altında Bir Kelebek", "Dünyanın En Güzel Yeri" ve "Dünya Bir Lunapark" adlı eserleriyle ve bu eserlerin tema ve iletiler açısından incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

I.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada fişleme yöntemi kullanıştır. Fişleme sonucunda elde edilen malzemeler 6,7 ve 8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı dikkate alınarak yorumlanmıştır.

I.6. Tanımlar

Çocuk, doğduğu andan itibaren kendine has bir karaktere, davranışa, duyguya, zekâyâ ve görünümüne sahip olan, içinde bulunduğu her bir yaşa göre ayrı ayrı fiziksel, ruhsal ve zihinsel özellikler gösteren ve bu özellikleri henüz tam olarak yerli yerine oturtamamış olan, bütün bunların yanında yaratıcı özelliği en zengin ve en renkli süreci kapsayan, kendine özgü ilgi ve ihtiyaçları olan ve yine kendine özgü yeteneklerle donatılmış insan yavrusudur (Demirel,2009:1).

Çocuk edebiyatı, gelişme ve yetiştirme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı diyoruz (Şimşek 2007: 29).

Şiir, Arapça bir kelime olan şiir, kelime anlamı itibariyle "bilme, tanıma, anlama" anlamlarına gelir. TDK Türkçe sözlükte: "Zengin sembollerle, ritimli sözlerle ve seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî anlatım biçimidir" şeklinde tanımlanmıştır.

Konu, Konu, çok genel ifadeyle bir edebî metinde ne anlatılıyor? sorusuna verilen cevabı içerir. Konu, roman, hikâyeye, oyun, resim ya da filmde canlandırılan somut olaydır, eser kişilerinin somut eylemleri ile karşılıklı etkilenmeleridir. Bir başka ifadeyle konu, bir roman okuduğumuz, bir resme baktığımız zaman doğrudan doğruya algıladığımız dış aksiyondur. Özdemir'e göre konu, üzerinde durulan, hakkında söz söylenilen olay, olgu, durum ya da sorundur (Özdemir, 2007: 20).

Tema, yine çok genel ifadeyle, bir eserin yazılma nedeni, yazarı/şairi eseri yazmaya sevk eden neden olarak tanımlanabilir. Tema daha genel olan, konu ise daha tikel olandır.

İleti, Yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce" olarak tanımlayan Sever, konunun bir başka boyuta temas ederek iletinin öğretici metinlerle yazınsal metinlerde farklı anlamlar taşıdığını belirtir ve bu nedenle her iki metin iletileri aktarış biçimleri bakımından birbirinden farklılıklar gösterir (Sever, 2003:131-132).

II. BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇOCUK EDEBİYATI TÜRLERİ

II.1. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

TDK tarafından hazırlanan güncel Türkçe sözlükte çocuk terimi hakkında yedi farklı tanım yapılmıştır. Bu tanımlar: “1. Küçük yaştaki erkek veya kız. 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat. 3. Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak. 4. Genç erkek. 5. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi. 6. Büyüklere yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse. 7. Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse” şeklindedir.

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak belki daha kapsamlı şöyle tanımlar yapılabilir: Çocuk doğduğu andan itibaren kendine has bir karaktere, davranışa, duyguya, zekâya ve görünüme sahip olan, içinde bulunduğu her bir yaşa göre ayrı ayrı fiziksel, ruhsal ve zihinsel özellikler gösteren ve bu özellikleri henüz tam olarak yerli yerine oturtamamış olan, bütün bunların yanında yaratıcı özelliği en zengin ve en renkli süreci kapsayan, kendine özgü ilgi ve ihtiyaçları olan ve yine kendine özgü yeteneklerle donatılmış insan yavrusudur (Demirel, 2009: 1).

Çocuksuz bir dünya düşünülemez. Biran için çocuksuz bir dünya düşünelim ne kadar sıkıcı, ne kadar sönük bir dünya değil mi? Dünyanın ışığı, umudu, en güzel, en değerli varlıklarıdır çocuklar. Bu değerli varlıklar insanın geleceğidir. Onlar geleceğin evinde otururlar. Beylik deyimle "Bugünün çocukları yarının büyükleridir." Ozanın dediği gibi çocuklar geleceğe fırlatılan canlı oklardır. Bu okların hedefini bulabilmesi onların iyi yetiştirilmesiyle sağlanabilir. Çocukları geleceğin bireyleri, güzel insanları olarak yetiştirirken edebiyattan yararlanmayı düşünmemek olmaz. Edebiyat (yazın), çocuğu geleceğe, yaşama hazırlarken, eğlendiren, düşündüren, öğreten bir yardımcıdır aynı zamanda (Çelik, 2002: 203).

Çocuk edebiyatı ifadesi, M. Ruhi Şirin'in 1987'de hazırlamış olduğu “Çocuk Edebiyatı Yıllığı” adlı eserde Ferhan Oğuzkan tarafından şöyle açıklanıyor: Çocukluk çağında bulunan kimselerin hayâl, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Bu çerçevede masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler,

gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeve içine girebilir. Değişik birtakım yazı türlerinde ortaya konulan bu eserlerin, tıpkı yetişkinler için hazırlanan eserler gibi, güzel ve etkili olmaları da gerekir. bu nedenledir ki, çocuk edebiyatı, ‘‘usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan, eserlere verilen ad’’ diye de tanımlanabilir.

‘‘Gelişme ve yetiştirme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı diyoruz.’’ (Şimşek, 2007: 29).

Çocuk edebiyatı terimi ilk olarak, masal, fabl gibi türlerde görülen, yani izleyicisi dikkate alınan yaratılan ürünleri akla getirmektedir. Fakat pek çok zaman çocukların anlatıldığı yani ‘‘baş kişi’’ olarak çocukların seçildiği ürünler de çocuk edebiyatı içinde düşünülmektedir. Roman, hikâye, şiir gibi edebi türler ve sinema, tiyatro, müzik, resim gibi sanat dalları nasıl tek bir kesimin yaratması değilse ve bir kesimin hizmetine girmemişse çocuk edebiyatı için de durum aynıdır. Edebi türler ve sanat dalları kişiye haz, mutluluk, heyecan, bilgi verme, kişileri olay içinde yetiştirme, onları geçmiş yaşamlardan nasiplendirme gibi amaçlarla var olmuşlardır. Bu çerçevede çocuk edebiyatı; çocuklar için yaratılmış edebiyat veya çocuklar başkisi alınarak üretilmiş edebiyat demektir (Göl, 2011: 6).

Yukarıda belirtilen tanımlar sonucunda Çocuk edebiyatı kavramını açıklayacak olursak: Çocuğa görelilik ve çocuk duyarlılığıyla hazırlanmış olan ve başlıca hedef kitlesinin çocuklar olduğu, onların sanatsal, ruhsal ve sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunan, aynı zamanda yetişkinlere de hitap eden edebiyattır diyebiliriz.

Çocuklar için edebiyat tıpkı sevgi gibi bir gereksinimdir. Çünkü çocukların fiziksel olarak erinliğe erişmesi demek, büyümek anlamına gelmez. Fiziksel olgunluğun zihinsel ve sosyal olgunlukla desteklenmesi gerekir ki bu da ancak çocuk duyarlılığına ve gelişim seviyesine uygun olarak hazırlanmış sanatsal yapılarla mümkündür. Resim, müzik, dramalar ve tiyatrolar vb. gibi sanat unsurları bu yapılar arasında olsa da nitekim edebiyat en başta gelmektedir.

Tanınmış eğitimci Jacop tarafından yazılmış olan ve A.F. Oğuzkan'ın dilimize çevirdiği ‘‘CurriculumLetter’’ adlı yapıtında çocukların neden edebiyata gereksinim duyduğunu şöyle açıklamaktadır:

1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir. Hoş vakit geçirtmeyi eğitimin başlıca amaçlarından biri olarak düşünmekten çekinilmemelidir. Elbette radyonun, resimli dergilerin, sinemanın ve televizyonun yanında okumaya da bir yer ayrılması gerekir. Eğer çocuklar okulda okumayı sevmeyi, okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmezler ise hoşça vakit geçiren bir unsurdan yoksun kalırlar. Bu bakımdan, edebiyatı, bir hoş vakit geçirme aracı olarak öğretim programına alınacak değerli unsurlardan biri biçiminde pekâlâ düşünebiliriz.
2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır. Edebiyat kimi zaman bizi, hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır, götürür. Güzel bir düzyazı veya şiir okumanın kazandırdığı yaşantılarla bir insan kısa zamanda bugünkü tasalarından kurtulma olanağı bulur ve sonra da bu tasaların karşısına daha güçlü, daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarını öğrenir. Çocuklara okulda bu gibi yaşantılar edinmek için birtakım olanaklar verilmediği sürece onlar ruhun canlanıp güçlenmesinde edebiyatın bu şaşırtıcı, olağanüstü değerini hiç bir vakit öğrenemeyeceklerdir.
3. Edebiyat yaşamı tanımaya yardım eder. Çocuklar yaşamı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere gereksinim duyarlar. Başka bir kimsenin yaşamını ilgilendiren durumları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları -televizyon, radyo vb.- hiçbir araç kazandıramaz. Kimi durumlarda kişisel yaşantılardan daha iyisi yoktur; ama bazı yaşantılar vardır ki bunlar türlü edebiyat eserlerini okunmasıyla birer rastlantı sonucu kazanılır. Kısaca, çocuklar yaşamı tanımak için edebiyata gereksinim duyarlar.
4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak olanaklar hazırladığı için bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir. Şüphesiz, bütün edebiyat eserleri böyle bir hizmeti görmez ve bu hizmet de her zaman klasik ölçüler içinde yerine getirilemez. Fakat her birimizin yaşamında gereksinim duyduğumuz vakit bize kendimizi anlamak konusunda yardımcı olan en az bir kitap bulunmuştur.

5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri özendirir. Çocuklar, başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmek için bir sıçrama tahtası olarak edebiyata gereksinim duyarlar. Başka sanatlarla ilişkileri bulunan zengin bir programın eşliğinde yaratıcılığa yönelten okuma etkinlikleri sayesinde bir sanat, başka bir sanatı desteklemiş, beslemiş olur. Okuma, çocuğu resim çizmeye ve dramatik sanat alanlarında ritmik yorumlamalar yapmaya özendirir. Çocuklar okuma ve dramatik sanat alanlarında ne kadar zengin yaşantılar edinirlerse yaşamın öteki yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olurlar.
6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine gereksinim duyarlar. Edebiyat güzel bir dildir ve içimizde, çocukların anadillerinin güzelliğini en iyi biçimde öğrenmelerini istemeyecek kimse var mıdır? (Akt Çelik 2002; Leland, Jacob. Çeviren: A. Ferhan Oğuzkan. CurriculumLetter, N. 20, 1995).

Belirtildiği üzere çocuklara yönelik oluşturulan edebiyat, son derece dikkatli ve hassas olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte çocukların gelişimi ve hoşça vakit geçirebilmeleri için hayati derecede gerekli olmaktadır.

Çocuk edebiyatla ilk olarak ailesi ve yakın çevresi vasıtasıyla tanışır. Okul, ilk büyük adım atıldığı yerdir çünkü okuma öğrenilmiştir. Belirli bir edebiyat zevki olmasa da hoşuna giden eserleri takip etme bilincinde olur. Bunun sonucunda çocuk çevresinde olup bitenleri anlamlandırmaya ve yorumlamaya başlayarak gerçek bir birey olma yoluna girmiş olur. Ayrıca sanatsal yetenekler de ilerlemeye başlar. Ancak ilkökul çağı dönemlerinde çocuğun değer verdiği yapıtlar öncelikle hayâl gücüne dayanan yapıtlardır. Fakat bu çocuğu hayâlperest bir kişi olarak yetişmesinden ziyade algı ve yorum yeteneği güçlü bir birey olmasını sağlar. Yalnızca çocuğa yönelik eserlerle sınırlı kalınmaması çocuğun farklı öngörülerde de bulunmasına katkı sağlar. Sadece masala veya hikâyeye yönelmek yerine; şiir, anı, günlük, deneme vb. edebi türlere de yönlendirilmesi gerekir.

Geçmişten bugüne bakıldığında daima çocuk edebiyatı eserlerinin yetişkinlerin hayâl gücü nispetinde yazıldığı görülmektedir. Her ne kadar, çevre ve hayat şartları onların döneminden çok farklı olsa da bugünkü çocukların hayâllerini tahmin etmişlerdir. Bir anlamda yetişkinler, çocuklar gibi düşünmeye çalışmışlar, kendi hayâl

güçlerini çocukların hayâl güçleriyle özdeşleştirmeye çalışarak çocukların ilgilerini kestirmeye gayret göstermişlerdir; yetişkin çocuklar, çocuk dünyasının derinliklerini ifade etmişlerdir. Bunu yaparken de hayat görüşlerini felsefelerini yansıtmışlardır eserlerine (Göl, 2011: 7).

II.2. Çocuk Edebiyatının Nitelikleri

Çocuk edebiyatı diğer alanlardan farklı olarak çocuklara seslenir. Her şeyden önce, çocuklar yetişkinlerden farklı olarak var olan dili anlamlandırma ve hayâl gücü öğeleri sebebiyle hazırlanacak olan eserde birtakım dil ve kurgu farkları olacaktır. Ancak nihayetinde eser bir edebi metin olma özelliği gösterecektir. Bir eserin Çocuk edebiyatı metni olabilmesi için öncelikle edebi metinlere ait özellikler taşıması gerekir.

Yazınsal metinleri belirlemede ilk özellik dildir. Bilgilendirici metinlerde sözcükler ve cümleler tek anlamlıdır. Yazar okuyucuya bir şeyler öğretmek ister. Söylemek istenilen açıktır. İğretili anlatımlar neredeyse yoktur (Erşahin, 2011: 22).

Çocuk edebiyatı metninin özelliklerinden ilki çocuğun okuduğu metinden zevk almasıdır. “Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klasik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir eser, kötü bir çocuk kitabıdır” (Oğuzkan, 2001: 8).

Bir çocuğun bir metni isteyerek okumasının ilk şartı metin ile çocuğun sözcük dağarcığı arasında büyük farklılıkların olmamasıdır. Bilinmeyen sözcük kullanımı ise ancak çocuğun kelime hazinesini zenginleştirmek için olmalıdır. Ayrıca kullanılacak bu sözcükler paragrafın geneline bakıldığında anlaşılmalıdır.

Konu, çocuğa göre olduğu gibi, olaylar, çatışmalar ve ana düşüncede çocuğa göre olmalıdır. Çocuğun algılayabileceği ve yaşamına uygulayabileceği olaylar ve durumlar oluşturulmalıdır. “Kitaplar, çocuklara anlamlandıramayacağı ya da yaşama geçiremeyeceği sorumluluklar yüklememelidir” (Sever, 2003:191- 192).

Çocuk edebiyatı metinleri Türkçenin dil ve anlatım özelliklerini ve güzelliklerini çocuğa sezdirecek, kavratacak biçimde oluşturulmalıdır. Yazar bunu yaparken edebi metnin estetik yönünü kaybetmemelidir. “Kitaplar, dilsel ve görsel özellikleriyle çocuğun hem sanatsal hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir” (Sever, 2003: 192).

Yaşamın gerçekleri arasında hep güzellikler, çocuğun karşılaşmak istediği durumlar yoktur. Bazen karşılaşmak zorunda olduğu durumlar da vardır. Bunlar da çocuğun gelişim seviyesine uygun olarak verilebilir. Ölüm, hastalık gibi konular işlenirken çocuğun neler hissettiği; hissettiklerinin bu olaylar karşısında birçok kişinin yaşayabileceği duygular olduğu yansıtılmalı ve nasıl düşünüp davranması gerektiği konusunda yol gösterici olmalıdır (Erşahin, 2011: 26).

Hayat, tiyatral bir gerçekliktir. Bu gerçeklik içerisinde üzülmeye ve umutsuzluk gibi istenmeyen durumlar olabileceği gibi şiddet unsuru da mevcuttur. Şiddet olgusuna çocuk edebiyatı içerisinde yer verilebilir çünkü edebiyat gerçeklik üzerine de kurulabilmektedir. Ancak bunu yaparken çocuğun yaşı ve gelişim özelliğini dikkate almak gerekir. Buradaki amaç çocuğun şiddet karşısında göstereceği davranışı şekillendirmektir yani şiddete karşı olmasını sağlamaktır. Şiddetin çözüm olmadığını anlayan bir çocuk doğrudan veya dolaylı olarak iletişime yönelecektir.

Metinler, çocuğun gelişim düzeyi, buna bağlı olarak da duyguları, düşünceleri, ihtiyaçları, dünyaya bakışları, dünyayı algılayışları dikkate alınarak hazırlanmalı ve bu metinlerin amacı ‘‘Çocuklara, dilin ve resmin olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunma olmalı, sunulan yaşantılardan çıkarsamalar yapma sorumluluğu ise çocuğa bırakılmalıdır’’ (Sever, 2003: 192).

Ne olursa olsun eğitici ve ahlaki nitelikleri yadsınamayan çocuk edebiyatı çocuğun ruhi ve psikolojik yapısına uyumlu olmalıdır. Komiklik, eğlendiricilik asla göz ardı edilmemelidir. İdealizm vurgusu baskın kılınmamalı, öğreticilik adeta göz çıkarırcasına çocuğun önüne getirilmemelidir; merak, macera, seyahat isteği gibi çocuğu harekete geçiren öğelere yer verilmelidir. Şüphesiz çocuk edebiyatının en önemli tarafı çocuklar için, çocuksu biçimde olmasıdır. Eserlerin çocukla ilgisi olması, çocuksuluk ya da çocukça bir yanı bulunmalı, çocuk kavramının hakkını vermelidir. Çocuk edebiyatının temel özelliği öznesinin çocuk olmasıdır. Çocuk dünyasında, çocuklar arasında geçmelidir. Çocukça bakış ve anlayış içermelidir, çocuksu eda özellikle dilin kullanımında vazgeçilmez olmalıdır. Nadiren çocuk olmayan ya da büyüklerin rol aldığı eserler çocuk edebiyatına dâhil olabilmektedir (Akın, 2009: 62-63).

Sürekli bir arayış içerisinde olan çocuk için oynamak, eğlenmek vazgeçilmez bir tutkudur. Çocuk edebiyatı da çocuk için doğrudan bir eğlence aracıdır. Çocuğun hayâl

dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Her şeyden önce çocuk edebiyatı, çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlar. Karşılıklı anlaşma aracımız olan dilin çocukluk dönemlerinde daha çok geliştiği ve kökleştiği dikkate alınacak olursa, çocuk edebiyatının, çocukta dil gelişimini sağlayan en önemli unsurlardan biri olduğu unutulmamalıdır. Çocuk edebiyatı vasıtasıyla çocuğun alıcı dil gelişimine katkıda bulunulmakla kalınmaz, aynı zamanda ifade edici dil gelişimi de desteklenmiş, böylece kelime hazinesi zenginleştirilmiş olur (Yalçın ve Aytaş, 2008: 17).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin kalitesi yazarın elindedir. Yazar ne kadar usta ve bilgeyse elde edilecek ürün o kadar nitelikli olur. Çocuğun günlük yaşantısında hissettiği duygular ki bunlar sevinçten korkuya kadar çeşitlendirilebilir, yazarların üstün kalem gücüyle kâğıda dökülen yapıtlara dönüşür; böylece eserler cümlelerle yeniden hayat bulur. İnsan yaşamındaki bir kesit aktarılmış olur. Çocuğun karşısında hayat ve insan realizmi ortaya çıkar.

Çocuk edebiyatı salt içerik demek değildir. Bunun sunulduğu malzemenin niteliği de önemlidir. Kitapların renk, resim, şekil, sevimlilik, görsel, işitsel zenginliği; okunmayı, algılamayı, kabullenmeyi artırır. Boyut, kapak kompozisyonu, yazı karakteri, yazıların büyüklüğü, satır aralıkları, sayfa düzeni, sayfa sayısı da özel bir dikkate tabi olmalıdır. Biçim ve içerik, güzel bir edebi eserin çocuk dünyasına girme şansını yok edebilen olumsuzluk dahi olabilir. Çocuk edebiyatı; çocuğun tutarlı bir davranış modeli kazanmasını, iyi ve sağlıklı bir vatandaş, birey ve insan olmasını iyi bir nesil yetiştirebilmeyi olanaklı kılar. Çocuğun o küçük ama büyük dünyasında manevi mutluluğu yakalamasına yarım eder. Yani, çocuk edebiyatı, gelecek nesillerin bunları okumakta olduğu için önemlidir (Akın, 2009: 73).

Yukarıda dile getirilen görüşler çerçevesinde çocuk edebiyatının nitelikleri şöyle sıralanabilir:

1. Çocuk edebiyatı, çocukları ve çocuğu anlatan bir edebiyat değildir.
2. Çocuk edebiyatı yazarı özel bir birikime sahip olmalıdır. Onun için herkesin çocuk edebiyatı yazarı olmaması gerekir. Bir çocuk edebiyatı yazarı, çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimini çok iyi bilmesi gerekir.

3. Çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocuğun gelişimine paralel bir dil ve anlatım kullanılmalıdır. Çocuklara yönelik yazılan eserin, hangi yaş grubunu ilgilendirdiği kitabın üzerinde belirtilmesi yararlı olacaktır. Böylece, çocuk kendi yaş grubunu ilgilendiren eseri okuyacak, böylece hem okuduğundan zevk alacak, hem de okuduğu eserden yararlanmış olacaktır
4. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğa göreliği ön planda tutmalıdır. Bu hususu gerçekleştirmek için ise, çocuk psikolojisini çok iyi bilmek veya çocuk psikologlarıyla yakın temas içerisinde bulunmak gerekmektedir.
5. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun ilk dönemlerinden başlamak üzere, onun bütün dönemlerini irdeleyen ve bu duyarlılıkları anlatan bir edebiyat olmalıdır. Böylece çocuğun kendini keşfetmesine ve daha iyi tanımasına da yardımcı olmuş olacaktır.
6. Eserler çocuksu bir dil ve anlatıma sahip olmalı, çocuğun ruh dünyasına ve zevk dünyasına hitap etmelidir. Çocuğun geniş hayâl dünyasını keşfedecek bir zenginliğe ve onun bu zenginlik içinde kendi hayâllerinin yansımalarını bulmasına zemin hazırlayıcı olmalıdır. Ancak, bu unsur işlenirken dengelerin iyi korunmasına, aşırılıklardan kaçınılmasına özen gösterilmelidir.
7. Bir çocuk edebiyatı yazarı kendisine neyi yazmalıyım sorusundan ziyade, nasıl yazmalıyım sorusunu daha çok sormalıdır. Böylece yazmış olduğu eser, çocuğu bir bütün olarak kuşatmış olacak, onu etkileyecektir.
8. Bir çocuk, edebiyatı sadece yazıda, sözde ve görüntü de değil, onun arkasında bulunan renkte, şekilde, resimde ve bunları birbiriyle ilgili kılacak unsurların tamamında kendini göstermelidir (Demirel, 2009: 51-52).

II.3. Çocuk Edebiyatının Hedefleri

Çocuk edebiyatının en temel işlevlerinden biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeye başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Başka bir söyleyişle, çocuklar adına üretilen nitelikli yayınlar çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili bir uyaran olmalıdır. Çocuklara yazınsal metinlerin ve resmin iletilerini tanıma ve anlamaya dayalı bilişsel ve duyuşsal boyutlu davranışlarını uygulayabileceği, sınayabileceği olanaklar sunmalıdır (Sever, 2003: 11-12).

Çocuk edebiyatı, tanımı, nitelikleri ve öznesinde çocuk olması dolayısıyla görmezlikten gelemeyeceği birtakım hedefler doğrultusunda oluşmak zorundadır. Oldukça hassas bir şekilde geliştirilen hedefler, hem çocuk edebiyatının hem de çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için mutlaka dikkate alınmalıdır:

1. Çocukların ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak, güven, sevgi, sevilme, sevmek, öğrenme, bir gruba ait olma, oyun, değişiklik ve estetiklik gibi ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak.
2. Çocukların değişik yaşlarda ilgi duydukları konuları göz önüne almak
3. Çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimlerine katkıda bulunmak.
4. Çocuğun algı gelişimini desteklemek(görsel, işitsel, dokunsal algı).
5. Sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek.
6. Çocuğun zihinsel gelişimine katkıda bulunurken kavram gelişimini de desteklemek.
7. Çocuğa ilk kitap sevgisini aşılamak.
8. Çocuğa ilk edebi ve estetik değerleri vermek.
9. Çocukların geliştirmekte olan iç ve dış dünyalarına katkıda bulunmak.
10. Çocukları yaşam gerçeklerine hazırlamak.
11. Çocukların yaratıcı güçlerini harekete geçirmek.

12. Çocukların dinleme yeteneğini geliştirmek.
13. Eleştiri yeteneğini geliştirmek.
14. Kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu öğretebilmek.
15. İyi çocuk kitabı kavramını verilen uygun örneklerle kazandırmak.
16. Çocuk kitaplarının türlerini tanıtmak.
17. Çocuklara uygun fiziksel özelliklerde kitaplar sunmak.
18. Hikâye ve masalları, kitap, renkli resimler, kukla, gölge oyunu, pantomim, çubuk figürler sembolleri gibi yöntemlerle anlatabilmek (Demirel, 2009: 52-53).

II.4. Çocuk Edebiyatının İlkeleri

Çocuk edebiyatının hedefleri yanında yazar-okuyucu ikilisinin mutlaka dikkate alması gereken birtakım ilkeleri de bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin içermesi gereken ilkeler, yazar/şair için genel bir çerçeve çizer ve aşağıda sıralanan ilkelerden birçoğunu bünyesinde barındırması gerekir:

1. Okulda izlenen eğitim programlarını desteklemelidir.
2. Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalıdır.
3. Çocuğun duygu, düşünce ve hayâl gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
4. Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.
5. Çocuğa içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan (çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde) tanıtmalı; çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlamalıdır.
6. Şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik duyarlılık sağlamalıdır.
7. Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmeli; onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynamalıdır.

8. Çocuğun kişiliğini geliştirerek, yaşama uyumunu sağlamalıdır.
9. Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
10. Çocuğa, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilinci verilmelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.
11. Çocuğa, insanı ‘‘zayıf’’ ve ‘‘güçlü’’ yönleriyle tanıtmalıdır.
12. Bilimsel verilere ve evrensel ahlâk kurallarına uygun olmalıdır.
13. Çocuğa kavratılmak istenen ‘‘ana düşünce’’yi bir ibret biçiminde vermeyip, bunu sezinlettirmelidir.
14. Çocuğu yazgıcılığa ve uydurukçuluğa sürüklememelidir.
15. Her türlü önyargıdan arındırılmış olmalıdır.
16. Çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak, yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıtmalı, eğlendirici, öğretici ve dönüştürücü olmalıdır (Demirel, 2009: 53).

II.5. Çocuk Edebiyatının Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

II.5.1 Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi

1500’lü yıllara gelene kadar çocuklar için yazılı edebiyat ürünleri bulunmamakta, edebiyat ihtiyacı sözlü ürünlerle karşılanmaktaydı. Yetişkinlerin büyük çoğunluğu da o yıllarda henüz hayatî bir önem taşımayan okuma yazma yeteneğinden yoksundu. Kitap pahalı ve az bulunur bir araç olduğundan dönemin yazmalarını okumak sınırlı kesime has bir ayrıcalıktı. Çocuklar söz konusu olduğunda da aynı durum geçerliydi ve ancak bu sınırlı kesimin özel eğitimden geçmiş çocukları okuma yazma biliyor, büyüklerinin kitaplarını okuyorlardı (Karagözoğlu, 2010: 8).

1450’de matbaanın icadı, yayın sayısının ani bir artış göstermesine ve okuryazarlığın öneminin artmasına neden oldu. Bu süreç, çocuklar için eğitimi gündeme getirdi ve okulları ortaya çıkardı. Önceleri bebeklikten çıkar çıkmaz yetişkin gibi giydirilen ve küçük adam muamelesi gören çocuklar okula gitmeye başlayınca,

yetişkinlerden farklı bireyler kabul edildi. Artık çocuklar, giysileri, davranışları ve görevleriyle büyüklerden ayrılmıştı. Okuma yazma öğrenmek ve kendilerini donanımlı fertler olarak yetiştirerek topluma karışmak en önemli görevleriydi. Bununla birlikte okuyacakları metinler hala çok sınırlıydı. Çünkü dönemin Avrupa'sı, Ortaçağ'ın kolay kolay silinmeyen kanaatlerinin etkisiyle çocukların dinî metinler dışındaki yayınları okumalarını sakıncalı buluyordu. Buna rağmen çocuklar da salt didaktik metinlerden zevk almıyorlardı. Bu yüzden İngiltere'de -din adamı ve öğretmenlerin şiddetli tepkilerine rağmen- çocukların ilgisini çekecek Robin Hood, Jack the Giant-Killer, Tom Thumb gibi halk hikâyeleri çocuklar için yayımlanmaya başladı (Oğuzkan, 1979: 261).

Rönesans ve Aydınlanma dönemlerinin düşünsel devinimi, çocuğa ilişkin değerlendirmelere yansımakta gecikmez. Bu sürecin devamında İngiliz John Locke ve Fransız Jean Jacques Rousseau'nun çocuğun yetiştikten farklı olduğunu kabul eden görüşleri, yeni çocukluğun ortaya çıkmasında etkili olmuş ve Avrupa'da yankılar uyandırmıştır. Böylece, Ortaçağın eskimiş ve dogmatik düşüncelerinden arınmanın ve çocuğa özgü bir edebiyat yapmanın gerekliliği dönemin yazar ve yayımcılarını etkilemiş, özellikle 18.yüzyıl İngiltere'sinde kitapların içerik ve biçim bakımından çocukların tercihlerine göre hazırlanmasına başlanmıştır. Çocukların ilgi ve becerileri doğrultusunda kitap yayımlayan ilk kişi John Newberry (1713-1767)'dir. Newberry, çocuk şarkı ve tekerlemelerini Mother Goose (Anne Kaz) adıyla derlemiş, Lilliputian Magazin adında da bir çocuk dergisi çıkarmıştır (Oğuzkan, 1979: 261).

18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren J. J. Rousseau çocuklar için yazdığı kitaplarda onların hayatın zorluklarına karşı koyacak bir nitelikte yetiştirilmesi gerektiğini belirtir. Dönemin yaygın bir eğitim anlayışı olan görgü kurallarının öğretilmesi anlayışı ile birlikte, çocuğa "Ekvator'da da kutbun buzları arasında da yaşayabilecek" bir eğitimin verilmesini önerir (Yalçın ve Aytaş, 2008, 20).

İngiliz edebiyatında bu dönemde adeta J. J. Rousseau'yu destekler nitelikte, büyükler için yazılmış olan iki kitap bir çocuk klasiği haline geldi. Bunlardan biri Daniel Defoe' nun Robinson Cruseo isimli romanıdır. J. J. Rousseau'nun çocuklara okutulması gereken temel kitaplardan biri olarak önerdiği bu roman, bütün güçlükler karşısında bile ümitsizliğe düşmemek gerektiği düşüncesini benimseten bir çocuk romanı oldu. Yine aynı dönemlerde aralarında yaklaşık on yıllık farkla ikinci bir roman

yazıldı. Swift tarafından kaleme alınan Guliver'in Seyahatleri isimli roman da aslında büyükler için yazılmıştır. Dönemin kilise anlayışlarında bulunan çelişkili bakış açısını alaya alarak eleştirilen bu roman da yazılış amacı dışına çıkarak bir çocuk romanı olarak benimsenmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2008, 20-21).

19. yüzyılda İngiliz yazar Edward Lear tekerleme türü şiirlerden oluşan "Book of Non Sense" isimli bir kitap yazdı. Çocuk edebiyatına neşe ve yaşama sevinci getiren bu kitap çok tutulmuştur. Çocuk kitaplarındaki gelişme 19. Yüzyıla kadar yavaş olmuştur. Bu dönemde düşünceleri yaygınlaşan J. J. Rousseau'nun eğitim teorisi yanlış anlaşılmış ve pek çok didaktik içerikli eser ortaya çıkmıştır. 19. Yüzyılda çocuk kitaplarının konuları genişletilmiştir. Loise May Alcott'un "Küçük Kadınlar"ı aile hikâyelerini popüler hale getirmiştir. Robert Louis Stevenson'un "Define Adası" da aynı etkiyi macera hikâyeleri açısından yaratmıştır. 20. Yüzyılın başlamasından hemen önceleri Anna Swell'in "Siyah İnci" gibi hayvan hikâyeleri ve Lewis Carroll'un "Alice Harikalar Diyarında" gibi gizli fantezileri o güne değin var olan kitap türlerini genişletmiştir (Demirel, 2009: 79).

19. yüzyıl sonlarına doğru özellikle küçük çocuklar için yazılan dergiler ortaya çıkmaya başladı. Çocuklar için yazılanların öğretici olmak zorunda olmadığına inanan Mary MapesDadge "StNicholas" isimli derginin editörlüğünü yapmıştır. 20. yüzyıl başlarında Lucy Sprague Mitchell'in "The Here and Now Story Book" isimli kitabı ile yetişkinler ilk defa çocukların küçük yetişkinler değil başka varlıklar olduğu fikriyle karşılaştılar. Bu dönemde çocuk edebiyatındaki çeşitlilik genişlemeye devam etmiştir. Bu yüzyılın başlarında C.B Falls'un ABC isimli kitabının resimleri kaliteli ağaç oyma tekniğinin örneklerini içeriyordu ve yeni gelişen teknoloji olanaklar resimli kitaplara yönelişi kolaylaştırıyordu. Rudyard Kipling çocuklar için mizahın önemli olduğunu düşünüyordu. 1902'de yayınlanan "Just so Stories" adlı kitabı bugün de popülerdir. Beatrice Potter aynı yıl "The Story of Petter Rabbit" isimli kitabıyla edebiyata hayvan öykülerini sokmuştur. O zamandan itibaren de hayvan hikâyeleri çocukların en sevdiği tür olmuştur. Daha sonra dünyanın tüm ülkelerinde çocuk edebiyatı örnekleri her gün biraz daha gelişerek ve artarak yayınlanmaya başlamıştır (Akbaş, 2009: 6).

Geçmişe göre bir değerlendirme yapmak gerekirse dünya genelinde pedagojik, psikolojik ve sosyolojik çalışmaların artmasıyla birlikte artık aydınlar, akademisyenler, eğitimciler, pedagoglar, bu meseleye daha fazla eğilmekte ve üretken yazar ve

edebiyatçılar ise ihtiyacı sağlama sadedinde daha kaliteli, ciddi ve daha fazla ürün ortaya koyma gayreti içerisindeydiler (Akbaş, 2009: 7).

II.5.2 Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Batı’nın aksine Eski Türk toplumlarında ve İslam geleneğinde çocuklara büyük önem verilmekteydi. Çocukların eğitimi üzerinde önemle durulurken, çocuk kahramanlar da geniş olarak değerlendirilebilecek şekilde anlatılara konu olmuştur. En eski Türk Destanı olan Oğuz Kağan Destanı’nda destan kahramanı Oğuz’un; beceriklilik, kendine güven ve güçlülük gibi niteliklerini daha çocukken kazandığı anlatılır. Göktürkler’in Türeyiş Destanı’nın kahramanı da bir çocuktur. Dede Korkut Hikâyelerinde ise çocuk ailenin varoluş nedeni olarak gösterilir, çocuksuz beyler kendilerine çocuk vermesi için Tanrı’ya dua ederler (Akın, 2009: 49).

Türklerin İslam dinini benimsemelerinden sonraki dönemlerde erkek çocukları kız çocuklarından daha fazla önemsenir hale gelirken, daha ziyade din temelli çocuk eğitimi öne çıkar. İlk Türk mesnevisi Kutadgu Bilig’de (XI.yy) çocuklara; büyüklere saygı ve erdem öğretilirken, Mercimek Ahmed’in Farsça’dan çevirdiği Kabusname’de (1432) yine çocuk eğitiminin nasıl olması gerektiği üzerinde durulur. Bu çerçevede Nabi’nin (1640-1712) oğlu Ebulhayr için yazdığı Hayriye (1701) mesnevisinde davranış ve ahlak kurallarını dile getirmesiyle devam eder. Nabi’nin didaktik mesnevisi XIX. yy’a kadar mekteplerde okutulmuştur. Sünbülzade Vehbi (?- 1791) de oğlu için yazdığı Lutfiye-i Vehbi (1719) adlı mesnevisinde Nabi’nin yolunu izler (Akın, 2009: 49-50).

Tanzimat döneminin çocuklar tarafından okunan ilk çevirileri, Şinasi’nin Tercüme-i Manzume adıyla La Fontaine’den dilimize aktardığı fabller (1859) ve Yusuf Kamil Paşa’nın Fenelon’dan tercüme ettiği Telemak (1862)’tir. Esasında bunlar, doğrudan çocuklara hitap eden eserler değildir. İlerde, çocukların anlayabileceği daha iyi çevirileri yapılacak olan Telemak tercümesi de dil bakımından ağır ve anlaşılmalıdır. Kayserili Doktor Rüştü’nün 1859 yılında Nuhbetü’l- Etfâl adıyla yayımladığı alfabe kitabının arkasındaki kısa hikâyeler ve fabl tercümeleri, çocuk edebiyatımızda doğrudan çocuklara yönelik ilk tecrübelerdir. Bu eser, çocuklara okuma zevki kazandırmak maksadıyla hazırlanmıştır (Enginün, 1985: 188).

Ahmet Mithat’ın çocukları eğlendirmek amacıyla kaleme aldığı Hâce-i Evvel ve Kıssadan Hisse (1871) isimli eserleri ise ilk telif çocuk kitaplarımız arasında sayılır.

Kitaplardan “birincisinde aritmetik, coğrafya, doğa bilgileri gibi konularda yararlı bilgiler veren Ahmet Mithat, ikincisinde sabırsızlık, eşek şakası, az tamah çok ziyan getirir, iki tilki vb [içeriklere sahip] fabl türü, öğütlü kısa öyküler yazmıştır.” Doğrudan doğruya çocuklar için yazılmış olmalarıyla dikkat çeken bu kitapları, Recaizâde Mahmut Ekrem’in Tefekkür, Muallim Naci’nin Ömer’in Çocukluğu (1889) adlı özgün eserleri takip eder. Halk edebiyatı ürünlerine ilk yöneliş de bu dönemde görülür. Çaylak Tevfik, 1883 yılında ülkemizdeki ilk Nasreddin Hoca fıkraları derlemesini hazırlayıp yayımlayarak fıkraların değişik basımlarına yönelişin öncüsü olmuştur (Çelik, 2002: 206).

19. yüzyıl sonları ve 20. Yüzyılın başlarında özellikle Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz’ü çocuk edebiyatı yazarlarımız arasında sayabiliriz. Özellikle Millî edebiyat döneminde, çocuklarda dil bilincini geliştirmek, yeni nesilleri millî ve manevî değerler konusunda eğitmek amacıyla başta Ziya Gökalp olmak üzere, Ömer Seyfettin ve diğer Millî edebiyat sanatçıları çocuklara yönelik birçok eser kaleme alarak, çocuk edebiyatımızın gelişmesinde katkıda bulundurlar (Yalçın ve Aytaş, 2008: 25).

1928’de yeni Türk alfabesinin kullanılmaya başlanmasının ardından çocuk dergilerinin sayısında ve çıkış süresinde artış gözlenmiştir. Ancak bugün için hem eski harfli hem de yeni harfli çocuk dergilerinden hangilerinin tam anlamıyla/bütünüyle "çocuk edebiyatı" sahasına girdiği üzerine de ciddi bir araştırmanın yapılması zorunlu görünmektedir (Çıkla, 2005: 96-97).

Cumhuriyet dönemi çok yoğun olmasa da önemli çeviri faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir dönem olmuştur. Her ne kadar bu dönemde özellikle hangi yıllarda hangi yabancı kitapların çevrilip yayınlandığına dair elimizde derli toplu ve eksiksiz bir bibliyografya bulunmamakla birlikte bu yönde bazı çalışmalar yapılmamış da değildir. Söz gelişi Metis Çeviri dergisinin 1991 bahar ve yaz sayılarında Türkiye’de 60’lı, 70’li ve 80’li yıllarda hangi yazarın hangi eser(ler)inin kaç defa basıldığına dair bir bibliyografya çalışması yayınlanmıştır.¹⁷ Bu çalışmaya göre 60’lardan 90’lara Türkiye’de en çok yayınlanan çeviri eserler içinde masal ve fabl türünde Grimm Kardeşler (66 baskı), Andersen (62 baskı), La Fontaine (37 baskı) ve Aisopos (13 baskı) gelmektedir. Roman türünde ise birinciliği 141 baskıyla Jules Verne almaktadır. Onu

farklı sayıdaki baskılarla diğer romancı ve hikâyeciler takip etmektedir. Bu isimlere bakıldığında hemen hepsinin çocuk klâsikleri arasına girmiş eserler olduğu görülür: Alis Harikalar Diyarında, Cervantes, Pinokyo, Robinson Crusoe, David Kopperfield, Oliver Twist, Heidi, Defne Adası, Tom Amcanın Kulübesi, Güliiver'in Seyahatleri, Polyanna, Küçük Prens ve Jules Verne'in birçok romanı (Çıkla, 2005: 98).

1970'lerden sonra hareketlenen çocuk edebiyatımızda toplumculuk hareketlerinin etkisiyle güdümlü eserler çocuk edebiyatımıza girmiştir. Kimi yazarlar, sınıf çatışması, köy-kent, işçi-köylü sorunlarını çocuk edebiyatına taşımışlar, böylece bilinçli nesiller yetiştirebileceklerini düşünmüşlerdir. Erol Toy, Hasan İzzettin Dinamo, Yüksel Pazarkaya ve Talip Apaydın gibi isimler bu grupta zikredilebilir (Karagözoğlu, 2010: 18).

70'li yıllarda yayım hayatına başlayan ve Ülkü Tamer'in yönetimine geçmesiyle nitelikli ve çağdaş bir çizgiye ulaşan Milliyet Çocuk Dergisi de bu dönem çocuk edebiyatımıza katkıları açısından anılmaya değer bir yayındır. Bu dergide yayımlanan şiirleriyle tanınan ve edebiyatımıza başka dillere de çevrilecek eserler kazandıran Yalvaç Ural, Türk ve Dünya Edebiyatına yaptığı katkılardan dolayı Polonya Gülümseme Nişanı ile ödüllendirilmiştir.²⁸ Yalvaç Ural'ın yayımlanmış kitapları, La Fonten Orman Mahkemesinde, Kedi-Köpek Zıırları, Temel Reis Ispanağı Yoğurtsuz Yer, Üçgen Zıırlar, Tembel Tenekeler, Sihirli Pabuçlar, Stephen Hawking Herkül'ü Döver, Problemlı Apartman Çocuğı, Müzik Satan Çocuklar olarak sıralanabilir. 1980'den sonra edebiyatımız, çocuk gerçekliğine dayalı, çocuğı göre örneklerin yazılmaya başlandığı yenilikçi çocuk edebiyatı evresine girmiştir. Bu dönemde, yayınevleri eski baskılarını yenilemiş, kitapların içerik yönünden olmasa bile estetik ve biçim yönünden kusursuz olmasına çalışmışlardır. Eğitim bilimlerindeki gelişmeler göz önüne alınmış ve çocuk edebiyatında değerlendirilmiştir. Çocuklar için yazma ve resimleme çalışmalarının başlı başına bir uzmanlık alanı olduğu kabul edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı da çocuklara yönelik diziler oluşturmuş, çocuk yazınına katkıda bulunmuşlardır (Kıbrıs, 2002: 11).

1979 yılında dünyada ve ülkemizde "Çocuk Yılı" olarak ilan edilmiş ve çeşitli kutlamalar yapılmıştır. Bu sayede çocuk edebiyatın gözle görülür bir ilerleme görülmüştür.

Ayrıca 1980 yılından sonra bu alanda Türkiye ve Dünya çapında eser vermiş pek çok yazarımız vardır. Bunların belli başlıları ise şu isimlerdir: Veysel Çolak, Ünver Oral, Hüseyin Emin Öztürk, Mustafa Ruhi Şirin, Serpil Ural, Yalvaç Ural, İsmail Uyaroğlu, Cahit Zarifoğlu, Mevlana İdris Zengin. Ayrıca bunların dışında çocuk edebiyatına hizmet etmiş pek çok yazarımız bulunmaktadır. Behiç Ak, Ali Akbaş, Ayla Çınaroğlu, Adnan Özyalçiner bunların başlıcalarıdır (Akın, 2009: 49-50).

Yukarıda adları ve eserleri zikredilmeyen, ancak Çocuk edebiyatı türlerine giren eserleri olan daha birçok yazar ve şairimizin olduğu muhakkaktır. Bu tür kısa soluklu çalışmalar bütün yazar ve şairlerimizin ve eserlerinin adlarını vermeye müsait değildir. Bu da bize ayrıntılı bir Türk Çocuk Edebiyatı Tarihi'nin yazılması gerekliliğini bir kez daha hatırlatmaktadır. Yukarıda sayılanlarla birlikte Çocuk edebiyatı üniversitelerde ders olarak verilmeye başlanmıştır.

II.6. Çocuk Edebiyatı Türleri

II.6.1. Masal

TDK güncel Türkçe¹ sözlükte masalla ilgili iki tanımlama yapılmıştır. Bunlardan birincisinde, 'Genellikle halkın yarattığı, hayâle dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür.' denilmiştir. İkincisinde ise 'Boşuna söylenmiş söz.' denilmiştir.

Masal, sözlü edebiyatın en eski türlerindendir. Masalların günümüze ulaşmasını sağlayan en önemli çalışmalar derlemelerdir. Hem kendi edebiyatımızda hem dünya edebiyatlarında derlemeler özellikle 19. yüzyıldan itibaren oluşturulmaya başlanmıştır.

Başlangıçta bu edebî çeşidin kendine has unsurlarından biri, olağanüstülük niteliğiydi. Ama bundan, masalın özünün olağanüstü niteliğe dayandığı sonucunu çıkarmamak gerekir. Masala kendine has niteliğini veren, daha çok, onu hayâl gücüyle işleyen bir anlatıcının varlığıdır. Bu bakımdan türe örnek olarak Binbir Gece Masalları'nı göstermek mümkündür; ama Odyseia'da anlatılan Odysseus'un

¹http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0a624266f59.22245493 Saat: 10.15 Tarih:04.02.2014

serüvenleri; Chaucer'in Cantorbery Masalları ve Boccacio'nun Decameron'u da masalın bu tanımına uygun düşer. Masallar doğdukları toplumun, korku, başarısızlık, ideal gibi ortak duygularını da yansıtır. Burada, bir milletin yaşayışına, alışkanlıklarına ve düşünce yapısına rastlamak mümkündür (Boratav, 1978: 112-113).

Masallar çocukların duygu dünyasına seslenen ve onlara kurmaca dünyanın kapılarını açan türlerin başında gelir. Hayâl etmek çocuklar için bir gereksinimdir. Masallar ise bu hayâllerin hamisi durumundadır. Bu nedenle masalların kurgusuyla şekillenen çocukların gelecekte birey olma aşamasında yaratıcılık yönünden diğer insanlardan ayrıldığı görülecektir.

II.6.2. Destan

Sözlükte², “Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epope”, “ Bir kahramanlık hikâyesini veya bir olayı anlatan, koşma biçiminde, ölçüsü on bir hece olan halk şiiri” , “Çağdaş Türk edebiyatında biçim ve içerik yönünden, geleneksel destanlardan ayrılık gösteren uzun kahramanlık şiiri” gibi anlamlara gelmektedir.

Bütün dünya edebiyatlarının ilk türleri destanlardır. Destan, toplumu derinden etkileyen, savaş, göç, kıtlık gibi olaylar ile kâinatın ve milletin yaradılışını anlatan, milletin hafızasında yer etmiş, nesilden nesile aktarılmış ve zamanla yazıya geçirilmiş olan sözlü anlatım türüdür. Destanlar, milletlerin din, fazilet ve milli 21 kahramanlık maceralarının manzum hikâyeleridir (Banarlı, 2001:7).

Destanlar, milletlerin tarihidir. Çocuk, mensubu olduğu milletin geçmişte neler yaşadığını masalsı anlatımla destanlarda bulur. Önemli olan destanı bilmek değil destanla milletin geçmişini bilmektir.

II.6.3. Efsane

Efsane, gerçek veya hayâli şahıs olay ve yer hakkında anlatılan hikâyelerdir. Anlatılan olaylar daha çok dini motifler taşır ve inandırıcılık vasfı yüksektir. Şahıs ve olaylarda tabiatüstü olma özeliği vardır. Konuşma diline yakın bir anlatıma sahiptir. Efsane, söylence, mit, menkıbe gibi isimlerle de anılmaktadır (Göl, 2011: 20).

²http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0a629e338f8.55855442 Saat: 10.21 Tarih 04.02.2014

Efsaneler, çocukların hoşuna gidecek bir türdür. Çünkü çocuklar geçmişte yaşanmış olayların renkli bir şekilde anlatılmasını severek takip eder. Çocukların hayvanlar, bitkiler, yıldızlar ve başka doğa görüntüleri üzerine sundukları sorular efsanelerin yardımıyla onların hayâl gücünü geliştirecek biçimde karşılanabilir. Bu tür eserlerin seçiminde çocukların ilgi ve anlayış durumu göz önünde tutulmalıdır.

II.6.4. Hikâye

Öykü ya da hikâye, gerçek ya da gerçeğe yakın bir olayı aktaran kısa, düz yazı şeklindeki anlatıdır. Kısa oluşu, yalın bir olay örgüsüne sahip olması, genellikle önemli bir olay ya da sahne aracılığıyla tek ve yoğun bir etki uyandırması ve az sayıda karaktere yer vermesiyle roman ve diğer anlatı türlerinden ayrılır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 126).

Hikâyelerde düşündürmekten çok, duygulandırmak ve heyecanlandırmak esastır. Hikâyeler, gerçek ya da düş ürünü bir olayı kısa şekilde anlatır. Kısa oluşu, yalın bir olay örgüsüne sahip olması, genellikle önemli bir olay ya da sahne aracılığıyla tek ve yoğun bir etki uyandırması ve az sayıda karaktere yer vermesiyle roman ve diğer anlatı türlerinden ayrılır (Nas, 2002: 120).

Hikâyede temel olan unsur olaydır. Hikâyede olay yüzeysel bir şekilde kısa zaman ve yer unsurlarıyla anlatılır. Hikâyeler genel olarak bir kahramanın başından geçen olayların anlatımının birleşmesinden oluşur. Hikâye kısa bir edebiyat türü olduğu için bu eserlerde fazla ayrıntıya girilmez. Olayın ya da durumun öncesi, sonrası okura verilmez. Okur, bazı sözcüklerden yararlanarak ve düş gücünü kullanarak kişiler hakkında ya da olaylar ve durumlarla ilgili yargılara ulaşabilir.

Hikâyelerde genelde tek bir olay ve az sayıda karakter vardır. Roman kadar uzun değildir ve bu yüzden çocukları kendine rahatlıkla çekebilir. Roman ise bu konuda dezavantajlıdır ki yazarın çocuğu roman eksenine çekmesi zaman alır. O yüzden gelişim çağında hikâyelerle yetişen çocuk, dikkat dağınıklığından arınmış olacaktır ve en önemlisi hafıza yelpazesi genişleyecektir.

II.6.5. Roman

Uzun anlatıma dayalı edebiyat türlerinden biri olan roman; olayları yer, zaman ve şahıs kadrosu bütünlüğü ve uyumu içinde anlatır. Okuyucuyu çekebilecek nitelikte

merak unsurları içerir. Sosyal yaşamda kişilerin veya ailelerin başlarından geçen ya da geçme olasılığı bulunan olayları yer ve zaman göstererek aktarır. Birbiriyle bağlantılı olayları temel bir düşünce etrafında birleştirerek yansıtır.

Roman, hem bir gerçekliğin hem de düş gücünün ürünüdür. Yazar, anlattığı olayı, kişileri gerçekten olsa da bunları yeniden yaratarak verir. Bu bakımdan roman gerçek yaşamla tam olarak örtüşmez. Roman, yaşamın yeniden üretimi ya da yaratımıdır. Romanda aslında romancının hayâl gücü, sanatçı kişiliği, görgü ve bilgisiyle, zengin duygu ve düşüncesiyle yaratılan bir yaşam ortamı anlatılır. Romanın geçtiği sosyal çevre içerisinde dine, felsefeye, ahlaka, siyasete yer verilir. Romancı, okuyucuyu etkilemek, okuyucunun ruhunda bir yankı uyandırmak amacındadır. Romanlar üçüncü kişi ağzıyla, roman kişilerinden birinin ya da birkaçının yazdığı anı biçiminde veya roman kişilerinin birbirlerine gönderdikleri mektuplarla olmak üzere üç değişik şekilde yazılır (Köklügiller, 2000: 160).

Hiç kuşkusuz çocuk romanı, çocukların duygu ve düşünce dünyasına uygun biçimde yazılmış olan bir türdür. Roman okurken çocuk, romanın kahramanıyla özdeşleşir. O nedenle romanın kahramanı yapıcı ve olumlu özellikte olursa çocuğa yansımaları da olumlu olacaktır. Bu da çocuğun okuyacağı romanları iyi seçmesi sorununu gündeme getirmektedir (Göl, 2011: 21).

II.6.6. Tiyatro

Farklı bir şekilde duyguların ve olayların hareket(jest)ve konuşmalarla anlatılmasıdır. Genel olarak temsil edilen eser anlamında da kullanılır. Tiyatro eserinin diğer türlerden en önemli farkı; diğer edebi eserler okumak ve dinlemek için yazılmışken, tiyatro oyununun sahnede seyirci önünde oynanmasıdır. Değer ölçülerini, izleyenin kanaat ve anlayışlarından alır. Göze görünür bir karaktere sahip olması, canlı olarak meydana geliş niteliğiyle toplum psikolojisine hitap eder (Boratav, 1978: 121).

Oyunun temsil edileceği yer yani sahne, tiyatronun değişmez ögesidir. Bu öge yanında oyuncu ve kostüm, sahne dekoru, sahne düzeni, müzik, ışık da tıpkı sahne gibi tiyatronun önemli öğelerindendir.

Sahnede, oyuncuların gösterilerini izleyen ve takip eden çocukların gerçeklik algısı artmaktadır. Tiyatrolarda sahnenin, dekorun, giysilerin ve en nihayetinde

oyuncuların bütünlük içerisinde olması çocukta tasvir yeteneğini arttırabileceği gibi bunların yorumlanmasına da yardımcı olabilecektir.

II.6.7. Gezi Yazıları

Bir yazarın yurt içinde ve yurt dışında gezip gördüğü yerlerin ilgi çekici özelliklerini anlattığı yazı türüdür. Gezi yazıları gezip görmenin, iyi bir gözlemin ürünüdürler. Gezi yazılarının tarihi çok eskidir. İnsanlar hep uzak ülkeleri, uzak ülkelerin doğasını, insanlarını, bu insanların yaşayış biçimlerini ve yarattıkları kültür eserlerini merak etmişlerdir. Bir nedenle başka ülkelere giden kişilerle karşılaştığımızda, onları soru yağmuruna tutmamız bundandır. Günümüzde televizyon görüntüleri dünyanın birçok kültürünü yanı başımıza getirdiği halde, hala gezi anılarını dinlemenin ya da okumanın tadı başkadır. Gezi yazılarının çok yönlü anlatım olanakları vardır. Uzunluğu çoğu zaman kitap olacak kadardır. Gazetenin iç sayfalarından birinde dizi halinde günlerce yayınlandığı da olur. Okuyucunun sıkılmadan, merakla okuduğu bir yazı türüdür (Yalçın ve Aytaş, 2008:380).

Her çocukta uzakları görme arzusu vardır ve bu arzu merakla bütünleşir. Gezi yazılarını okuyan veya dinleyen çocuklar tıpkı orayı görmüşçesine hayâl eder. Bu durum onların gelecek planlarında yer edinir.

Gezi yazıları gezip görmenin, iyi bir gözlemin ürünüdürler. Gezi yazılarının tarihi çok eskidir. İnsanlar hep uzak ülkeleri, uzak ülkelerin doğasını, insanlarını, bu insanların yaşayış biçimlerini ve yarattıkları kültür eserlerini merak etmişlerdir. Gezi yazılarının çok yönlü anlatım olanakları vardır. Uzunluğu çoğu zaman kitap olacak kadardır (Nas, 2002: 127).

II.6.8. Anı

Toplum hayatında önemli görevler üstlenmiş, toplumu ilgilendiren önemli olayları bizzat yaşamış veya bu olaylara şahit olmuş kişilerin bu olayları duyurmak için sanat değeri taşıyan bir üslupla yazdıkları yazılara anı (hatıra, hatırat) denir (Türkçe Sözlük 2005).

Anı günü gününe yazılacağı kadar belirli bir süre geçtikten sonra da yazılabilir. Hatıralar, geçmiş dönemi incelemek açısından belge özelliği de taşır. Ayrıntısı bilinmeyen olaylar anılar sayesinde bir nebze olsun aydınlığa çıkarılmış olur.

Anı deneyimdir. Çocukların büyüklerinden dinlediği veya kitapta okuduğu bir anı ona hayat hakkında deneyim kazandırabilir.

II.6.9. Fıkra

Fıkra, kısa ve özlü anlatımı olan nükteli ve güldürücü kısa hikâye. Hikâye şeklinde olmayan güldürücü sözlere ise espri veya nükte denir. Espri anlamında da kullanılan şaka kavramı ise güldürücü hareketleri de kapsar.³

Fıkraların başlıca özellikleri; hareketli, ilgi çekici olması, savunulan bir düşünceyi içine almasından başka bir devrin, bir insanın, belli bir zamanın ya da sınıfın özelliklerini, siyasî, sosyal vb. günlük her türlü olay ve sorunları canlandırmasıdır (Göl, 2011: 23).

Mizah yeteneğini geliştiren fıkralar çocuklar için önem arz eder. Çünkü hayata olumsuz bakan, ders çıkarmak yerine aynı hataya tekrar düşen bireyler yerine mutlu, neşeli, bilge insanlara toplum olarak daha fazla ihtiyaç duymaktayız.

II.6.10. Tekerleme

Tekerleme, sözlükte "Birbiriyle uyumlu hazır söz kalıbı, Çoğunlukla basmakalıp söz"⁴ anlamlarına gelen, masal, hikâye, bilmece, halk tiyatrosu gibi bazı edebi türler içinde veya bağımsız olarak söylenen ölçülü ve kafiyeli sözlerdir.

Tekerleme, çocuğun dinleme, konuşma ve dilin anlam yapılarının, cümlelerin, dilin özelliklerini, sık sık yapılan tekrarlarla ezber alışkanlığını kazandırarak çocuğun psikomotor becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur. Dilin telaffuzu, boğumlaması ile bir bütün halinde öğretilmesine katkıda bulunur. Dildeki semboller, alegorik anlatımı, sebep-sonuç ilişkisine dayandırarak dilin mantıksal dizinini kavratır. Dilin matematiğini geliştirir. Dilin gülmece ve eleştirel boyutunu tanıtır (Göl, 2011: 26-27).

Tekerleme ve dil oyunları çocuğun dilsel gelişimini geliştirdiği gibi akıcı konuşmasının da önünü açar. Hayâl gücü sınırlarının ilerlemesine katkıda bulunur. Tekerleme adeta hafıza egzersizi gibi kelimeler için de dil egzersizidir.

³http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0a80222e990.80863692 Saat: 10.39 Tarih: 04.02.2014

⁴http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0ac3cb99e06.07141119 Saat: 10.44 Tarih: 04.02.2014

II.6.11. Bilmece

Bilmece kavramı büyük Türkçe sözlükte dört farklı anlamda kullanılmıştır. Bunlar: ‘‘Bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma.’’ , ‘‘Toplantılarda, bireylerin bir eğitim, öğretim, eğlence ve ussal gelişim aracı olarak, geleneksel yöntemler uyarınca, birbirlerine sorarak yanıt istedikleri nesne, canlı ya da doğaüstü varlıklarla ilgili evrensel soru tipine verilen ad (Uzun bir evrimin izlerini taşıyan bilmecelerin temeli çözümlenebilir bir yapıya dayanmaktadır. Bu nedenle bilmeceelerde sorular; betimsel bir düzey içinde abartılarak, tersine çevrilerek, değiştirilerek açıklanmaktadır.)’’ ,’’ Kapalı bir şekilde söylenerek ve ondan ne kastedildiği sorularak yapılan söz oyunu.’’ , ‘‘Adları, kavramları, değişik söyleyişler, anlatışlar içinde gizleyen, divan çağı söz oyunu.’’ şeklinde aktarılmıştır.⁵

Çok eski çağlardan beri yaşaya gelen bilmece sorma geleneği hala sürmektedir. Eskiden ciddi, zekâ savaşı özelliği gösterirken, bilmece sorma geleneği zamanla eğlence şeklini almıştır. Değişen toplum yapısı ve yeni eğlence araçlarının gelişmesi sonucu unutulmuş görünse de çocuklar arasında olduğu gibi kırsal alanlarda çeşitli nedenlerle toplanan yetişkinler arasında bilmece sorma geleneğinin sürdüğü araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Bu ortamlarda kişisel veya karşılıklı gruplar halinde bilmece sorulmaktadır. Sorulan bilmecenin karşılığını bulamayan kişi veya tarafın, sonradan ipuçları isteme hakkı vardır. "Yenir mi, yenmez mi? "Canlı mı cansız mı?", "Burada var mı?" gibi sorulara "evet", "hayır" gibi kısa ve kesin cevaplar verilebilir (Göl, 2011: 24-25).

Bilmece çocukların cevap yeteneğini geliştirir. Sorulan sorulara kısa bir düşünme aralığında doğru şekilde cevap veren çocuklar özgüveni yüksek bireyler olurlar. Toplumlarda hazırcevap insanlar takdir edilmektedir.

II.6.12. Şiir

Çocuk edebiyatında şiir demek çocuğun yaş düzeyine ve bilişsel gelişimine uygun olarak oluşturulmuş şiir demektir. Şiirin çocuğa çekici gelen en önemli unsuru ahenktir. Yani kafiye uyumudur. Bu unsur çocuktaki ritim yeteneğini geliştirir.

⁵http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0ad1684d672.58372241 Saat:10.45 Tarih: 04.02.2014

Çevresindeki seslere anlam vermede önde olur. Ayrıca çocuklar şiire hemen tepkide bulunurlar. Çünkü şiir, çocuklar üzerinde büyüleyici bir etkiye sahiptir.

Çocuklar, oyunlarında dahi şiire başvururlar. Konuşurken şiir yapılarına uygun cümleler kurarlar. Uyakları birbirine yakın kelimeleri kullanmak onların hoşuna gider. Çünkü çocuklar kendi zihinlerinde yoğurdukları kelimeleri kullanmayı tercih ederler. Şairlerle çocukları bir araya getiren unsur ikisi arasında benzer olan anlatım serbestliğidir.

Olayları, insanları, cansız varlıkları duygulu, renkli ve etkili bir biçimde anlatan şiir, çocuğun birçok ruhsal ihtiyacını da karşılar. Daha küçük yaşlarda şiir dinleme ve okuma alışkanlığını kazanan bir çocuk, kültürümüze özgü ve estetik değerleri öğrenebileceği gibi, yaratıcı etkinlikler bakımından da ufku genişlemiş olur (Oğuzkan, 1987: 14'den Akt. Demirel, 2009:331).

Şiirin, ancak yazıldığı dili bilen insana tümüyle seslenebildiği anımsandığında, çocuk şiirinde de en önemli öğenin, yazınsal kaygı taşıyarak yazılması gerektiği olmalıdır. Çocuk çevrili olduğu sosyal ortamında, ya sözel iletilerle ya da yazınsal iletilerle ana dilini öğrenmeye çalışan duru bir varlıktır. Çocuğun seçme yetisi oluşmadığı için, ne nasıl veriliyorsa, öylece algılayacak, özümseyecektir. İşte bu nedenlerle, çocuğun ulaşabileceği kaynak vericilerin nitelikli olması çok önemlidir. Şiir dili, bir bakıma, bir şiirle kurulup tüketilen, başka şiirle yeniden kurulup yeniden tüketilen, bir birimlik dildir. Böylesine düzenlenmiş dil açılımı içinde, çocuk, sözcükler arasında gezinerek, her zaman yeni buluşlarla kendini çoğaltma olanağına ulaşabilme şansına sahip olabilir. Yazınsal ölçütlere uygun olmayan ürünlerle özelde şiir türüyle- karşılaşan çocuğun böyle bir şansı olamaz. Niteliksiz ürünler, çocuğu yanlış yönlendirebileceği gibi, var olan yanlışları pekiştirip, doğrularını da köreltebilir. İnsanın, dilini sınırlan içinde düşünebildiği, dili sınırlan kadar kendini gerçekleştirebildiği gerçeğini ele aldığımızda, kısır okumalardan öte gidemeyen, soyutlama yeteneği olmayan, kendi dili içinde yetersiz bireyler yetiştirmemek için, çocuklara yönelik yazınsal çalışmaların, kapsamlı araştırmalar sonunda üretilmesi gereken, ağır sorumlulukları olan, yoğun emek isteyen çalışmalar olarak ele alınması yadsınamaz bir somutluktur (Akay, 1995: 91).

Bu tez çalışmasının da konusu olan çocuk şiirlerinde konu, tema, ileti, ahenk unsurları ve anlatım gibi unsurlar bakımından bir takım özelliklere sahip olması gerekmektedir:

- a) Kafiyele, eğer varsa, belirli olmalı ve birbirine yakın mısraların sonlarında bulunmalıdır.
- b) Düşünceler açık olarak ve bir beyit veya bir dörtlük (kıta) sınırları içinde anlatılmalıdır.
- c) Tasvirler yalın ve kesin olmalıdır.
- d) Benzetme, istiare, mecaz gibi edebî sanatlara ölçülü bir şekilde yer verilmelidir.
- e) Hayâl ve duygular çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalı, bu unsurlarla olaylar arasında sıkı bir bağlantı kurulmalıdır.
- f) Mısralar kısa, cümle düzeni doğal ve seçilen sözcükler sade olmalıdır.
- g) Tam ve yarım kafiyelelerden, ölçüden ve bazı mısraların tekrarından yararlanarak ahenk zenginliği sağlanmalıdır (Demirel, 2009: 335).

III. BÖLÜM

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN HAYATI, SANATI, ESERLERİ, ALDIĞI ÖDÜLLER VE HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

III.1. Mustafa Ruhi Şirin'in Hayatı⁶

1955 yılında Trabzon'da doğdu. Uğurlu İlkokulu'nu (1967) ve Of Lisesi'ni (1973) bitirdi. A.İ.T.İ.A. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu'nun Radyo Televizyon Program Uzmanlığı Bölümü'nden 1978'de mezun oldu. 1977'de TRT'de görev aldı. TRT'nin açtığı prodüktörlük sınavını kazanarak İstanbul Radyosu'na atandı (1981). Radyolar için eğitim ve kültür programları hazırladı. 1984 yılında İstanbul Radyosu Çocuk Yayınları Şef Prodüktörlüğü'ne atanarak çocuk yayınlarını yönetti. Eğitim Kültür Yayınları'nda Müdür Yardımcılığı (1985-1993); Denetim ve Redaksiyon Müdürlüğü (1993-1997) görevlerinde bulundu. 1986-1990 yılları arasında TRT'nin televizyon programlarında çocuk programları danışmanlığı yaptı. 1986-1991 eğitim ve öğretim dönemlerinde İstanbul Üniversitesi Radyo Televizyon Meslek Yüksek Okulu'nda iletişim alanında ders verdi; 2007-2008 öğretim yılından bu yana Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nün Çocuk edebiyatı derslerini vermeyi sürdürüyor. 35 yıl çalıştığı TRT'den 1 Aralık 2011'de emekliye ayrıldı.

1990'da Çocuk Vakfı'nı kurdu.

Kültür Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Devlet Plânlama Teşkilatı, T.C. Hükümeti İnsan Hakları On Yılı Eğitim Programı, Adalet Bakanlığı ve Üniversitelerde jüri üyeliği, danışma kurulu üyeliği, komisyon üyeliği ve müzakereci görevlerinde bulundu. Habitat II'nin Türkiye sürecinde sivil toplum kuruluşlarının sözcülüğünü yaptı. Çocuğa yönelik kent ve ülke ölçekli hizmet, eğitim ve araştırma projeleri yönetti; strateji yazım gruplarında yer aldı. Unicef'in koordinatörlüğünde 2001 yılında gerçekleştirilen 'Çocuklar İçin Evet Deyin' Kampanyası Türkiye Çalışma Grubu'na sözcülük etti. İstanbul Valiliği İstanbul Çocukları Vakfı'nca düzenlenen ve 26-27 Haziran 2000 tarihlerinde gerçekleşen I. İstanbul Çocuk Kurultayı'nın projesini

⁶ III. Bölüm Mustafa Ruhi Şirin tarafından tarafıma gönderilmiş olan “özgeçmiş” kullanılarak hazırlanmıştır.

hazırladı; genel koordinatörlüğünü üstlenerek Türkiye'de ilk defa kent ölçekli sosyal politika metni olan İstanbul Çocuk Acil Eylem Plânı'nın yazımını gerçekleştirdi (Ağustos 2000). 2001 yılında Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu'nun kurucuları arasında yer aldı ve sözcülüğüne seçildi. Millî Eğitim Bakanlığı, Marmara Üniversitesi, Çocuk Vakfı işbirliğinde 23-25 Eylül 2004 tarihlerinde gerçekleşen I.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi'nin ve Çocuk Vakfı, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, İstanbul Üniversitesi kurumsal paydaşlığında 25-27 Şubat 2011 tarihlerinde düzenlenen I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nin genel koordinatörlüklerini üstlendi. Okuyan Şehir Sakarya (2005, 2006, 2007) projesini hazırladı ve yönetti. Çocuk Vakfı'nın 2007'de hazırladığı Türk Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi'nin Türkiye editörü. RTÜK tarafından 22 Nisan, 28 Ağustos ve 18 Kasım 2003 tarihlerinde yapılan TRT Genel Müdürlüğü adaylığı seçiminde üç kez atanacak üç aday arasında yer aldı. Şubat 2004-29 Kasım 2005 tarihleri arasında Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Yayınları Danışma ve Yayın Kurulu Başkanlığı döneminde, 100 Temel Eser konusunda Bakanlıkla yaşanan görüş ayrılığı sonrasında, 8 kurul üyesiyle birlikte bu görevden istifa etti. Şirin'in doktora yapan iki oğlu ve bir de Ahmet Kerem adında torunu var. Sürekli basın kartı sahibi.

1976 yılında başlayan yazarlık çalışmaları ile çocuk dünyasında tanındı. Çocuk kültürü, çocukların medeni, sosyal, kültürel ve ekonomik hakları, çocuk ihmali ve istismarı, güç koşullardaki çocuklar, çocuk ve iletişim araçları, Çocuk edebiyatı alanlarında dergi ve gazetelerde yazılar yazdı, kitaplar yayınladı. Türkiye'de ilki 1987'de yayımlanan üç Çocuk Edebiyatı Yıllığı'nın (1987-88-89) yayımını yönetti. Editörlüğünü yaptığı 99 Soruda Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Hakları Medya El Kitabı ile yazdığı Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış, Çocuk Edebiyatı Kültürü kitapları Eğitim Fakültelerinde ders kitabı ve yardımcı ders kitabı; Televizyon Çocuk ve Aile, Gösteri Çağı Çocukları ve Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü kitapları ise iletişim alanında kaynak kitap olarak okutuluyor.

III.2. Mustafa Ruhi Şirin'in Sanatı⁷

Mustafa Ruhi Şirin'in ders kitapları dışında kitaplarla buluşması ilkokul çağlarında muhtar olan amcasına gazete okumasıyla başlar. Ancak ilk yazma deneyimi erken yaşta kaybettiği babası için yazdığı ve ders kitabı arasına sakladığı mektup itibariyledir. Sanatçılık sonradan olmaz. Belirli bir altyapı ve bu altyapıyı ortaya çıkaracak bir durumun olması gerekir. Şirin'de bu altyapı genç yaşta baba olması ortaya çıkar. Aynı zamanda konuşmacı yeteneğini de ilk gençlik yıllarında keşfettiği görülür. Sebebi ise o dönemde yetişen bireyler otoriter aile ortamında yetiştiği için pek fazla söz hakkına pek sahip olmamalarıdır.

Çocuk Edebiyatı sanatçıları için ilham kaynağı öncelikli olarak çocuklardır. Şirin'de de bu durum böyledir. Ona göre ilham kaynağı "çocuk, çocukluk ve ebedi çocukluk" olmuştur. Çocuklar için ortaya konan tüm eserlerin "çocuk doğasına" uygun olması gerektiğini belirtir. Yine Şirin'e göre onlar için yapılan tiyatrolar, müzikaller, sinemalar vb. birçok eser çocuk burcundan olmalıdır. Çünkü çocuk düşüncesine uygun olmayan edebiyat ve sanat çocuğun eşiğinden içeri giremez.

Yazarlık doğuştan insana yerleştirilen bir yetenektir. Şirin, yeteneğin insanda var olduğunu, onu çıkarmak için yolların açık olası gerektiğini ancak günümüz eğitim sisteminin bundan uzak olduğunu belirtir. Bu yüzden Türkiye'nin tarihini "Ölü Yetenekler Tarihi" olarak görür. Kendi yazarlık yolunun ise çocuklar tarafından açıldığını ifade eder.

Mustafa Ruhi Şirin, edebiyat yapmaktaki amacını ve bu amaçta çocukların yerini çocuklara seslenme ve onaylanma olarak görür. Çünkü çocuklar için yazarlar, doğan yeni kuşaklarla buluşmaya özel önem verirler. Çocuklar tarafından onaylanmak da yazar açısından kabullenilmenin belgesidir. Şirin, dünyada çocuklar için yazarların çok azının çocuklarda yaşayabildiğini belirtir ve kendisinin de bunu başarabilmiş olduğunu aktarır.

Çocuğu yeni bir yolculuğa çıkaran bir edebiyat kalıcı olabilir. Çocuk edebiyatının bir amacı da çocuğu edebiyata hazırlamaktır. Bu yüzden Şirin üslup olarak,

⁷ Mustafa Ruhi Şirin'in sanatını ve edebi şahsiyetini öğrenebilmek amacıyla sanatçıya sorular hazırlandı ve elektronik posta aracılığıyla gönderildi. Şirin'in gönderdiği cevaplar ekler kısmında yer almaktadır. Mustafa Ruhi Şirin'in Sanatı başlığı altındaki bilgiler, söz konusu cevaplardan yola çıkılarak yazılmıştır.

didaktizmin sıkıcılığından uzaklaşarak çocuklara eğilmeyi başarabilmiştir. Bu yolla eserlerinde çocuklara yön vermekten ziyade eserlerine çocukların yön verdiği görülür.

Çocuk edebiyatı sanatçılığı, sanatçının kendi çocukluğunu çocuklara anlatmak olarak görülmemelidir. Şirin, yazarlığının ilk döneminde bunu görür ve ikinci döneminde bundan uzaklaşarak çocuk dilini ve çocuk gerçekliğini kavrayış çalışmaları yapar. Arayışa girer ve başarılı olur. Eserlere başlarken eserin türü önemli değildir, hiçbirinin sonunu bilmeden kaleme alır. İfadeler eklenerek çoğalır ve her metin kendini doğurur. Şirin bunu kozasını ören tırtıla benzetir. Yazma eylemi sonunda kelebeğin uçtuğunu hissederse o metin tamamdır. Fakat hissetmezse o metni ölü olarak kabul eder ve çocuklarla buluşmasına izin vermez.

Şirin'in hayâl dünyası çok geniştir. Yazdığı metinler çocuk rüyâlarına benzer. Yazdıklarında somut ile soyut, hayâl ile gerçek iç içedir. Eserlerinin en büyük özelliği ise yazdıklarında masalsı ve şiirsel bir anlatımın başat bir yeri olasıdır. Çünkü masalların ve şiirlerin çocuklara daha kolay ulaştığını kabul eder.

Mustafa Ruhi Şirin, her zaman kurtarıcı bir edebiyat anlayışından uzak durmaktadır. Çocuk edebiyatı da tek başına kurtarıcı bir edebiyat olamaz diye ifade eder. Edebiyatın dil, duygu ve düşünce gelişimine etkisi yanında dünyayı algılamadaki işlevi de önemli olduğunu belirtir. Bundan ötürü tek bir kitabın değil, okumaların toplamının belirleyici olduğu bu konuda ortak kabullerden biridir. Çünkü Şirin'e göre her okur daha çok, severek okuduklarından etkilenir.

Mustafa Ruhi Şirin'in yazmasında etkili olan bir takım unsurlar vardır. Gözlemleri, anıları, düşünceleri ve hayâl ettikleri yazılarının ve eserlerinin temelini teşkil etmektedir.

Şiirlerini yazarken kendisini çocukların önünde hayâl eder. Yazdıklarıyla dünyadaki tüm çocuklara sesleneceğini düşünür. Şiir yazmaktaki amacı ise kesinlikle çocuktur. Çocukların kendisi için hayat kaynağı olduğunu, edebiyatının penceresinin çocuklar tarafından açıldığını belirtir. En sevdiği şiir ise 7 yaşındayken babasını kaybetmesiyle yazdığı "Babam Öldü" şiiridir.

III.3. Mustafa Ruhi Şirin'in Eserleri

Şirin'in eserlerini Yetişkinlere Yönelik Kitapları, Çocuk Kitapları, Hazırladığı Antolojiler, Yayına Hazırladığı Kitaplar, Hazırladığı Çocuk Edebiyatı Yıllıkları, Çocuk Edebiyatı Ders Notları, Çocuk Merkezli Konuşmalar, Bildiri ve Makaleler, Radyo Programları, Çocuk Edebiyatı Üzerine Konuşmalar, Çocuklarla Yaptığı Söyleşiler, Dünya Dillerin Yayınlanmış Kitapları, Yayına Hazırladığı Kurultay Kitapları, Yayına Hazırladığı Kongre Yayınları, Albümler ve Raporlar/Projeler olmak üzere alt başlıkları haline getirebiliriz.

III.3.1. Yetişkinlere Yönelik Kitapları

Bu kısımda Şirin, eserlerini İletişim ve Medya Kültürü, Çocuk Edebiyatı Kültürü, Söyleşi Kitabı ve Şiir kitapları olmak üzere dört başlıkta topladığını görüyoruz.

III.3.1.1. İletişim ve Medya Kültürü

- Televizyon Çocuk ve Aile -Yeni Çocukluğun Televizyon Sarmalı- İstanbul: İz Yayıncılık, 2006 (3. baskı)
- Gösteri Çağı Çocukları -İletişim Toplumunda Medya Sarmalı- İstanbul: İz Yayıncılık, 2006 (2. baskı)
- Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü -Modern Çocuk Kültürü Sarmalı- İstanbul: İz Yayıncılık, 2006 (2. baskı)

III.3.1.2. Çocuk Edebiyatı Kültürü

- Çocukluğun Kozası -Araştırma- İstanbul: İz yayıncılık, 1998 (1. baskı)
- Masal Atlası -Masal Edebiyatı Kültürü Üzerine Yazıları -Araştırma- Ankara: Kök Yayıncılık, 2007 (2. baskı)
- Çocuk Edebiyatı Kültürü, Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı -Araştırma- Ankara: Kök Yayıncılık, 2007 (1. baskı)
- Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış -Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir? - Eleştiri -Ankara: Kök Yayıncılık, 2007 (1. baskı)

III.3.1.3. Söyleşi Kitabı

- Çocuğa Adanmış Konuşmalar -Söyleşi-İstanbul: İz Yayıncılık, 2006 (2.baskı)

III.3.1.4. Şiir

- Rüyâ Saati -Şiir- İstanbul: İz Yayıncılık, 2006 (2. baskı)
- Yıldız Sayan Ağaç -Toplu Şiirler- İstanbul: İz Yayıncılık, 2006 (2. baskı)
- Dünya Bir Lunapark, İstanbul: İz Yayıncılık, 2012 (1. baskı)

III.3.2. Çocuklara Yönelik Kitapları

III.3.2.1. Resimli Çocuk Kitapları

- Bülbül İle Leylek Resimleyen: Mustafa Delioğlu, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1992 (1. baskı)
- Keloğlanın Oyunu Resimleyen: Emel Kehri, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1992 (1. baskı)
- Kuş Ağacı (Resimleyen: Nazan Erkmén), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1992 (1. baskı).
- Aslankuş Resimleyen: Necdet Yılmaz, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1998 (1. baskı)
- Martıcık Resimleyen: Süleyman Karaoğlu Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Çocuk Kitapları Dizisi, Haziran 1998 (1. baskı)

III.3.2.2. Çocuk Kitapları

- Masal Mektuplar -Mektup- Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık, 2007 (5. baskı)
- Gökyüzü Çiçekleri -Şiir- Resimleyen: Şahin Erkoçak, Ankara: Kök Yayıncılık, 2006 (5. baskı)
- Guguklu Saatin Kumrusu -Sanat Masalı- Resimleyen: Osman Kerhi, Ankara: Kök Yayıncılık, 2006 (4 baskı)

- Her Çocuğun Bir Yıldızı Var -Öykü- Resimleyen: Füsün İyicil, Ankara: Kök Yayıncılık, 2007 (3. baskı)
- Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan -Şiir- Resimleyen Ülkü Ovat-Ümit Öğmel, Ankara: Kök Yayıncılık, 2004 (4. baskı) (Kitabın birinci ve ikinci baskıları Çocuk Kalbimdeki Kuş adıyla yayımlanmıştır)
- Geceleri Mızıka Çalan Kedi -Öykü- Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık, 2006 (2. baskı)
- Aşk Olsun Çocuğum Aşk Olsun -Çocuk Felsefesi Üzerine Denemeler- Resimleyen: Osman Kerhi, Ankara: Kök Yayıncılık, 2006 (2. baskı)
- Mavi Rüyâlar Gören Çocuk -Keloğlan Masalları- Resimleyen: Mustafa Delioğlu, Ankara: Kök Yayıncılık, 2006 (2. baskı)
- Kar Altında Bir Kelebek -Şiirli Geçmiş Zaman Masalları- Resimleyen: Osman Kerhi, Ankara: Kök Yayıncılık, 2007 (4. baskı)
- Dünyaya Gülen Adam -Şiirli Nasreddin Hoca Fıkraları- Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık 2007 (2. baskı)
- Dünya Kardeş Sobe -Hayâl Mektuplar- Resimleyen: Sibel Demirtaş, Ankara: Kök Yayıncılık, 2006 (1. Baskı)
- Okula Giden Kedi -Şiir- Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık, 2012 (1. baskı)
- Dünyanın En Güzel Yeri -Şiir- Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık, 2012 (1. baskı)
- Harflerin Kardeşliği -Şiir- Resimleyen: Ferit Avcı, Ankara: Kök Yayıncılık, 2012 (1. baskı).

III.3.2.3. Uyarlamalar

- Bilgi Ağacı (Mevlana'nın Mesnevi'sinde), İstanbul: Ekin Yayınları, 1983 (1. baskı)

- Leyleğin Aklı (Beydeba'nın Kelile ve Dinme adlı eserinden), İstanbul: Ekin Yayınları, 1983 (1. baskı)
- Yüzük Taşı (Sadi'nin Bostan ve Gülistan adlı eserinden), İstanbul: Ekin Yayınları, 1983 (1. baskı)
- Altın Kiremitli Saray - Geçmiş zaman masallarından - İstanbul: Ekin Yayınları, 1983 (1. baskı)

III.3.3. Hazırladığı Antolojiler

- Masal Çocuk -Çocuk Şiirleri Antolojisi- Ankara: Kandil Yayınları, 1984 (1. baskı)
- Ninni Bebeğim Ninni - Ninni Şiirleri Antolojisi- Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1990 (1. baskı)
- Kafdağındaki Uçurtma -Çocuklara Şairlerden Şiirler- İstanbul: Erdem Yayınları, 1990 (1. baskı)

III.3.4. Yayına Hazırladığı Kitaplar

- 99 Soruda Çocuk Edebiyatı (Ortak Yayın: İnci Enginün, Can Göknil, Mübeccel Gönen, A. Ferhan Oğuzkan, Ayla Oktay, Feridun Oral, Mustafa Ruhi Şirin, Nilüfer Tuncer) İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2001 (1. baskı)

III.3.5. Hazırladığı Çocuk Edebiyatı Yıllıkları

- Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1987, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1987
- Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1988
- Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1999, İstanbul: Gökyüzü Yayınları, 1989

III.3.6. Çocuk Edebiyatı Ders Notları (Basılmamış)

- Çocuk Edebiyatı Ders Notları, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, (2008-2011)

III.3.7. Çocuk Merkezli Konuşmalar

- Çocuk Başlangıçtır / Konuşan İbrahim Akar, Maste, Mart 2001, S.10
- Çocuk Gündeminin Birinci Maddesi Çocuk Hakları Öğretimidir / Konuşan Prof. Dr. Oğuz Polat, 0-18 Vurursan Kırılır - Çocuğun Hakları Var, Açık Radyo 94.9, 10 Mayıs 2004, saat 17.05
- İstanbul'un Çocukları Nerede? / Konuşan Memduh Cemil, Dergâh, Ekim 2001, S. 140
- Onlar Kıyıya Vurmuş Denizyıldızları / Konuşan Beytullah Demircioğlu, Altınoluk Dergisi, Mayıs 2005, S. 231
- Medeniyet Merkezli Çocuk Okuması ile Yeni Bir Dünya Kurabiliriz / Konuşan: Ümmet Karakoç, Kadın Kimliği, Nisan-Mayıs-1997, S. 24-25 ve Haziran 1998, S. 26
- Çocukluğun Masumiyeti Yok Oluyor / Konuşan Ayşe Adlı, Türk Edebiyatı Dergisi, Mayıs 2003, S. 355
- Düş Tembeli Çocukların Oyuncağı / Konuşan H. Salih Zengin, Ayrıntı, Mayıs 1998, S. 5
- Türkiye'nin Birinci Çocuk Gündemi: Çocuk Haklarının Çocuk ve Yetişkinlere Öğretilmesidir / Konuşan Tuba Karahan, Çoluk Çocuk Dergisi, Nisan 2008, S. 79
- Hayatın Merkezinde Çocuk Ödevi Vardır / Konuşan Ahmet Bıyıklı. Vakıflar Genel Müdürlüğü Dergisi, Vakıf Medeniyeti Özel Sayısı: 2006
- Konuşan Ahmet Mercan, Eğitim Yazıları Dergisi, Eylül, Ekim, Kasım, Aralık 2007, S. 12
- Türkiye'nin Çocuk Hakları Açılımının Anahtarı Medeniyettir / Konuşan Beyza Akyüz, Türk Edebiyatı Dergisi, Ocak 2010, S. 447
- 20 Soru / Taraf Gazetesi (3.12.2011)

III.3.8. Bildiri ve Makaleleri

Son dönemde Şirin'in yayımlamış olduğu bildiri ve makaleler:

Şair, Çocuk ve Poetik Cesaret

28-29 Haziran 2002, II. Uluslararası Sapanca Şiir Akşamları ve 16-18 Ekim 2003 tarihlerinde Strazburg'da gerçekleşen Türkçe'nin 5. Uluslar Arası Şiir Şöleni'nde sunulan bildiri Çocuk Modernleşmesi, Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatına Yansıyan Şiddet.

Osmangazi Üniversitesi'nce 25-27 Nisan 2002'de Eskişehir'de düzenlenen "Çocuk Edebiyatına ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu"nın açılışında sunulan bildiri.

Osmangazi Üniversitesi Yayınları, 2002 İlk ve Ortaöğretim Öğrencileri İçin "100 Temel Türkçe Eser ve Edebiyatı.

Ankara Üniversitesi Eğitim bilimleri Fakültesi'nin 4-6 Ekim 2006'da düzenlediği II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulan bildiri.

II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, (04-06 Ekim 2006) (Yayıma Hazırlayan: Sedat Sever) , Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2007

III.3.9. Radyo Programları

- Çocuğun Dünyası (Nursel Başar ile) (1984-1986)
- Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatımız. 01.01.1985-24.09.1985 tarihleri arasında TRT II'de yayımlanan 39 radyo programı metni (Radyo Metni)

III.3.10. Çocuk Edebiyatı Üzerine Konuşmalar

- Çocuk Edebiyatı İçindeki Çocuğu Yaşatanların Edebiyatıdır / Konuşan: Mustafa Kutlu, Dergâh, Temmuz 1993, S. 41
- Çocuk Edebiyatı mı Medeniyet Sütü mü? Konuşan Ethem Baran-Hakkı Uslu, Milli Eğitim Bakanlığı Bilimin ve aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Nisan 2002, S. 26

- Çocuk Yükseltir Şairi Göklere / Konuşan Mevlüt Ceylan
- Çocuk ve Edebiyat Kültürümüz Ne Durumda / Konuşan: Nevzat Yüksel, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, 1989
- Çocuk kitapları Çocuksu Bir Şölendir / Konuşan Cemal Aydın Türk Edebiyatı, Kasım 1993, S. 241
- Çocuk Edebiyatı Çocuk Dünyasını Bilen Büyük Yazarların Başarabileceği Bir Edebiyatıdır/ Konuşan Bekir Oğuz-Başaran, Türk Edebiyatı, Aralık 1997, S. 290
- Dünya Çocuklarına Sunacağımız Kitap Sayısı Çok Az / Konuşan Vedat Güneş, Türkiye Kültür Sanat Yıllığı 1989
- Çocukluğun Evrensel Çizgilerini Keşfetmeliyiz/ Konuşan Mevlana İdris Zengin, İkinci yazıları, Ağustos 1987, S. 59
- Çocuk Edebiyatına İdeolojik Yaklaşım Çocuk Hakkı İhlalidir / Konuşan Mehmet Nuri Yardım, Boğaziçi Dergisi, Haziran 1986, S. 48
- Yönlendirme Çocuk Edebiyatını Tehdit Ediyor / Konuşan Bahtiyar Sis, İstanbul Postası, 13 Ocak 1986
- Çocuk Edebiyatı Edebiyatın Çocuksu Salıncağıdır / Konuşan Özcan Ünlü, Türk Edebiyatı, Mayıs 1996, S. 271
- Çocuk Yazarlığı Çocuk Gözüyle Bakmak ve Yazmaktır / Konuşan Ali Karaçalı, Milli Eğitim Bakanlığı Bilimin ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Nisan 2004
- Çocukça Değil Büyük Bir Edebiyat / Mavikuş, Nisan 1996, S.1
- Keloğlan Mutluluğun Rüyâsını Gören ve Gerçekleştiren Bir Masal Kahramanıdır / Konuşan Serpil Ural, Çoluk Çocuk Dergisi, Ocak 2004, S. 34
- Bir Çocuk Yazarı ile Tele-röportaj / Konuşan Aytül Akal, Cumhuriyet Kitap Eki, 31 Mayıs 2001, S. 589

- Zarifoğlu, Yetişkin Okurun Çocukluğuna Seslenen Bir Çocuk Yazarıdır / Konuşan H. Salih Zengin, Kitap Haber, Şubat-Mart 2003, S. 15
- Serüvenini Seven Şair, Zarifoğlu / Konuşan İbrahim Sadri, Kitap Dergisi, Temmuz-Ağustos 1989, S. 29-30
- Okuma Alışkanlığı Sarmalı Çocuk Edebiyatı ile Çözülür / Konuşan Mustafa Aldı. Umran Dergisi, Şubat 2008, S. 162
- Kitap ve Okuma Alışkanlığı Üzerine / Kitap Bülteni, Ankara, 2006, S.1
- Okuma Alışkanlığı Sarmalı Çocuk Edebiyatı İle Çözülür / Konuşan Mustafa Aldı, Umran Dergisi, Şubat 2008, S. 162
- İki Masal Dünyası Arasında Kalan Çocuklar / Konuşan İsmail Karakurt
- Çocuk Dilini İyi Bilen Bir Diş Hekimi Arıyorum / Konuşan İsmail Karakurt. Hospitadent Çocuk Dergisi, Ocak, Şubat, Mart 2009, S. 2
- Yazdıklarımın Botu Zamana Direneceklerin Boyu Kadardır / Konuşan Nurettin Durman, www.dunyabizim.com
- Fazıl Hüsnü Dağlarca: Şairlerin Yolunu Çocuklar Aydınlatır / Mustafa Ruhi Şirin. Türk Edebiyatı Dergisi, Kasım 2008, S. 421
- Asıl Mesele, Çocuk Masumiyetini Değersizleştiren Değişime Karşı Nasıl Duracağımızı Bilmektir / Konuşan: Ali Görkem Userin, İtibar Dergisi, Ekim 2012, S. 13

III.3.11. Çocuklarla Yaptığı Söyleşiler

- İlk Adım Çocuktur / Konuşan Muharrem Tahsin, Filiz Çocuk gazetesi (Bulgaristan) 14 Aralık 2001, yıl 9, S. 16
- İnsanlığın En Büyük Ödevi: Çocuk / Konuşan Emrullah Bulut, Sarmaşık Kültür Dergisi, Nisan 2005, S.1
- Çocukluk İnsanın Anı Sığınağıdır / Konuşan Vural Kaya, www.beyazbulut.com

- Çocuk Benim Okulum Oldu Konuşan Merve Emirza, Milli Eğitim Bakanlığı Elma Şekeri Çocuk Dergisi, Nisan 2004, S. 16
- Çocuk Acıları Dünyadan Daha Büyük / Konuşanlar Zeynep Serbest- Gülnihal Çarbaş
- Çocuğu Konuşmak Dünyayı Konuşmak Demektir / Konuşanlar Ekrem Koçer-Meltem Çolak, Gökyüzü Dergisi, Haziran 2005, S. 4
- Bin Yıl Yaşasam da Yine Çocukların Safında Kalmak İsterim / Özel Söyleşi: İdil Çalışlar
- Çocuklarla Konuşur Gibi Şiir Yazıyorum / Engin Şen, Fadime Ünlü, Hamza Sarıkaya, Hatice Güllü, Nebile Bakır, Refik Akkaya, Safiye Şen, Zehra Doğan. İncir Çekirdeği, 2011 Kış-Bahar, S. 2

III.3.12. Dünya Dillerinde Yayımlanmış Kitapları

Rumence:

- Turturica din ceasulcucuc (Guguklu Saatin Kumrusu), Çeviren: İonArion. Bucureşti: Editura Gutinul Bai Mare, 1995

Makedonca:

- Cohobhja (Masal Mektuplar-Düşlemeler Başlığıyla), Çeviren: Stevan C. Stanoeski-Ülker Dişo Ülkü, Deniz Yayınevi, Üsküp, 1996

Azerice:

- Zengli Saatin Kumrusu (Guguklu Saatin Kumrusu), Çeviren: Ali Samedli Bakı: Şirvanneşr, 2006

Almanca:

- DieTurtelIn Der Kuckucksuhr (Guguklu Saatin Kumrusu), Çeviren:Sara Heigl. OnelVerlag, 2008

Arapça:

- Her Çocuğun Bir Yıldızı Var / Çeviren: Sabri Tevfik Hamam, Safeer Yayınevi, Kahire, 2008
- Geceleri Mızıka Çalan Kedi / Çeviren: Katalin Sipos, Napkút Kiadó, Budapeşte, 2011

Macarca:

- A világotkinevetőember (Dünyaya Gülen Adam), Çeviren: Éva Csáki, Napkút Kiadó, Budapeşte, 2009
- A macska, akiéjjelszínharmónika-zott-(Geceleri Mızıka Çalan Kedi), Çeviren: Éva Csáki, Napkút Kiadó, Budapeşte, 2011

Urduca:

- Her Çocuğun Bir Yıldızı Var / Çeviren: Halil Toker, Multi Medya Affaire, Lahore, 2009
- Aslankuş / Çeviren: Halil Toker, Multi Medya Affaire,

Özbekçe

- Dunyodan Kulgan Odam (Dünyaya Gülen Adam), Çeviren: Mizazız Az'am, Tafakkur Neşriyatı, Taşkents, 2011

Yukarıdakilerle birlikte birden fazla dile çevrilen kitapları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Her Çocuğun Bir Yıldızı Var / Urduca- -Arapça
- Aslankuş / Urduca - Farsça/ Arapça
- Guguklu Saatin Kumrusu / Almanca, Rumence, Azerice
- Dünyaya Gülen Adam / Macarca, Özbekçe, Arapça
- Kuş Ağacı / Farsça
- Bülbül ile Leylek / Farsça
- Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan / Sırpça-Boşnakça
- Geceleri Mızıka Çalan Kedi / Macarca

III.3.13. Yayına Hazırladığı Kurultay Kitapları

I.İstanbul Çocuk Kurultayı 26-27 Haziran 2000’de gerçekleşmiştir.

- I. İstanbul Çocuk Kurultayı İstanbul Çocuk Raporu (Yrd. Doç. Dr. Sevgi Usta Sayita ile), İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- I. İstanbul Çocuk Kurultayı Bildiriler Kitabı (Yrd.Doç Dr. Sevgi Usta Sayita ile), İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- I. İstanbul Çocuk Kurultayı Projeler Kitabı (Yrd.Doç Dr. Sevgi Usta Sayita ile), İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- I. İstanbul Çocuk Kurultayı Araştırmalar Kitabı (Yrd.Doç Dr. Sevgi Usta Sayita ile), İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- I. İstanbul Çocuk Kurultayı Çocuk Görüşü Kitabı -Lütfen Bizi Dinleyin-Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- I. İstanbul Çocuk Kurultayı Kurultay Tutanağı Kitabı. (Yrd.Doç Dr. Sevgi Usta Sayita ile), İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000
- I. İstanbul Çocuk Kurultayı Kararlar Kitabı. (Yrd.Doç Dr. Sevgi Usta Sayita ile), İstanbul: İstanbul Çocukları Vakfı Yayınları, 2000

III.3.14. Yayına Hazırladığı Kongre Yayınları

I.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, 23-25 Eylül 2004’te İstanbul’da gerçekleşmiştir.

- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı (Mustafa Ruhi Şirin, Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu, Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı (Mustafa Ruhi Şirin, Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu, Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespiti Raporu, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004

- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı Metin Uzun, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Üstün Yetenekli Çocuk Görüşü Kitabı -Bence, Biz- İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Ön Strateji Raporu (Prof. Dr. Füsün Akarsu, Doç. Dr. Ayşenur Toğrol, Dr. Buket Yakmacı Güzel, Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Strateji Raporu (Mustafa Ruhi Şirin, Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu, Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Kongre Tutanağı Kitabı (Mustafa Ruhi Şirin, Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu, Doç. Dr. Ahmet Emre Bilgili) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2004

Ek olarak **Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi Strateji Belgesi** hazırlayıcılarındandır:

- I.Türkiye Üstün Yetenekli Bireylerin Eğitimi Stratejisi ve Uygulama Planı (2012-2016). Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Vakfı, TÜBİTAK-TÜSSİDE işbirliğinde Yazım Grubu: Prof. Dr. Füsün Akarsu, Necmettin Oktay, Mustafa Ruhi Şirin, Mayıs 2011
- Türkiye Yeteneklerin Geliştirilmesi Kurumu Yasa Taslağı Yazım Grubu: Prof. Dr. Aydın Gülan (Başkan), Prof. Dr. Füsün Akarsu, Mustafa Ruhi Şirin, Necmettin Oktay, Doç. Dr. Melikşah Yasin 25-27 Şubat 2011 tarihleri arasında İstanbul'da **I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi** düzenlenmiştir. Şirin'in yayıma hazırlamış olduğu bildiriler:
- Haklarımla Çocuğum !.. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (Resmi Metin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Haklarımı Çalmayın !.. Çocuk Hakları Sözleşmesi Kitabı (Çocuklar İçin Uyarlama), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011

- Sesimizi Kim Duyacak !.. 2010 Çocuk Görüşü Raporu, Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Sevinci Eksik Şiirler Çocuk Hakları Şiir Kitabı (Antoloji), Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Aynaya Gülerek Bak Çocuk Hakları Hikâye Kitabı (Antoloji), Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Aynam Çocuk Sesli Bir Deniz Çocuk ve Çocukluk Şiir Kitabı (Antoloji), Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Resimli Alfabedir Çocuk Çocuk ve Çocukluk Hikâye Kitabı (Antoloji), Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Dünyadan Büyüktür Çocuk Çocuk ve Çocukluk Deneme Kitabı (Antoloji) Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Çocuk Bildirileri Kitabı, Yayına Hazırlayan Prof. Dr. Aydın Gülan, Mustafa Ruhi Şirin, Memduh Cemil Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Yetişkin Bildirileri Kitabı 1-2, Yayına Hazırlayan Prof. Dr. Aydın Gülan, Mustafa Ruhi Şirin, Memduh Cemil Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi (Yazım Grubu: Uğur Değirmencioğlu, Prof. Dr. Ertan Eğribel, Prof. Dr. Aydın Gülan, Dr. Özcan Kars, Necmettin Oktay, Mustafa Ruhi Şirin) Yayına Hazırlayan. Mustafa Ruhi Şirin, Prof. Dr. Aydın Gülan, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Kongre Tutanağı Kitabı, Yayına Hazırlayan Ahmet Akçakaya, Prof. Dr. Aydın Gülan, Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi (2012-2012) (Yazım Grubu: Prof. Dr. Fatma Selda Bülbül, Uğur Değirmencioğlu, Prof. Dr. Ertan Eğribel, Prof. Dr. Aydın

Gölan, Dr. Özcan Kars, Yusuf Ahmet Kulca, Necmettin Oktay, Mustafa Ruhi Şirin) Yayına Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, Prof. Dr. Aydın Gölan, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011

III.3.15. Albümler

- Her Çocuk Haklarıyla Doğar !.. Resimli Çocuk Hakları Kültürü Kitabı Yayına Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011
- Güzel Bir Dünyada Yaşama Hakkım Var !.. Hakları Çalınmış Çocuklar Fotoğraf Albümü, Yayına Hazırlayan Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Şubat 2011

III.3.16. Raporlar /Projeler

III.3.16.1. Raporlar

- Yeni Binyılda Dünya Çocuklarının Durumu 2000 (Hakları Çalınmış Çocuklar Raporu)
- Türkiye Aile ve Çocuk Faaliyet Raporu, 2003
- Türkiye'de Çocuk Gerçeği Raporu, Ekim 2006
- Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi, Eylül 2006

III.3.16.2. Projeler

- Çocuk Vakfı
- I.İstanbul Çocuk Kurultayı Projesi (İstanbul Valiliği İstanbul Çocukları Vakfı işbirliğinde)
- I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi (23-25 Eylül 2004); (Milli Eğitim Bakanlığı, Marmara Üniversitesi, Çocuk Vakfı işbirliğinde) (Doç.Dr. Ahmet Emre Bilgili, Prof. Dr. Adnan Kulaksızoğlu, Mustafa Ruhi Şirin)
- Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu Bildirgesi ve Yönergesi (2001)
- Karagöz Okulu (Tacettin Diker - Ahmet Akçakaya ile)

- Okuyan Şehir Sakarya (2005, 2006, 2007 yılları arasında Sakarya'da gerçekleşen kent ölçekli okuma alışkanlığı projesi)
- Çocuk Hakları Okulu (20 Kasım 1999'da Çocuk Vakfı'nda başlayan kuram ve uygulamaya yönelik proje)
- Çocuk Edebiyatı Okulu (1992)
- Aile ve Çocuk Müsteşarlığı Kurulmasına Yönelik Proje (Dr. Necmettin Turinay - Doç. Dr. Aydın Gülan ile- 2000)
- Türk Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi (Çocuk Vakfı'nın Ocak 2007'de başlattığı ve 45 dilde tanıtım ve çeviri çalışmalarını sürdürdüğü proje)
- Okuyan Türkiye Projesi (Cevdet Karal ile- 2003)
- Çocuk Başlangıçtır (İbrahim Akar ile -2001- Çocuk Vakfı - Unicef Türkiye Temsilciliği, Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu için)
- Örgün Eğitimde Üstün Yetenekliler İçin Bağımsız Oda Modeli (Prof. Dr. Füsun Akarsu ile -2005)
- I.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi (25-27 Şubat 2011, İstanbul); (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Çocuk Vakfı işbirliğinde)
- Çocuklar İçin Şefkate Çağrı başlığı altında uygulanan projeler:
 - Öksüzler ve Yetimler Günü
 - Köy Okullarına Çocuk Kitabı Armağan Edelim Projesi
 - Bosna Çocuksuz Kalmasın !
 - Kosova'lı Çocuklar için Çağrı
 - İstanbul'daki Çeçen Çocuklara Evlerimizi Açalım
 - Deprem Çocuklarıyla Hayatı Paylaşalım (17 Ağustos 1999 Sakarya depremi nedeni ile - 17 Ağustos 1999 / 23 Nisan 2000)

- Van'da Bir Kardeşim Var!.. Kasım 2011

III.4. Aldığı Ödüller

- Masal Mektuplar Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın çocuk kitabı (1983).
- Dünden Bugüne Çocuk Edebiyatımız Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (1985) ve Türkiye Milli Kültür Vakfı (1985) radyo programı ödülü.
- Gülücük Türkiye Milli Kültür Vakfı televizyon çocuk programı ödülü (1986) (Ekrem Oymak ile).
- Kuş Ağacı (Nazan Erkmnen'in resimleri ile) Unesco Asya Kültür Merkezi Resimli Çocuk kitapları 2. Ödülü (1993).
- Karaman Valiliği Türk Dili Ödülleri Çocuk edebiyatı dalında, (2003).
- Türkçem Dergisi (Kosova) yılın ödülü (1999)
- Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliği 23 Nisan Çocuk Edebiyatına Hizmet Ödülü (2001)
- 12. Uluslararası Balkanlar Türk Kültürü Hizmet Ödülü (2007)
- Türkiye Çocuk Zirvesi Çocuk Dostu Ödülü (2010)
- Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 4. Uluslararası 23 Nisan Çocuk Festivali Hayat Boyu Onur Ödülü; (2010)
- Kırklareli Üniversitesi Tarafından Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Hakları Kültürüne Katkıları Nedeniyle Fahri Doktora; (Mayıs 2012)

III.5. Hakkında Yapılmış Olan Çalışmalar

Hakkında Yapılan Yüksek Lisans Tezleri

- Çocuk Şiirleri Üzerine Bir İnceleme ve Mustafa Ruhi Şirin / Yüksek Lisans Tezi Hazırlayan: Beyhan Kanter Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2003

- Sosyal Bilimler Derslerinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinden Yararlanma (Mustafa Ruhi Şirin Örneği) /Hazırlayan: Hüseyin Mertol. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009
- Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Edebiyatına Dair Görüşleri ve Eserleri /Hazırlayan: Mehlika Karagözoğlu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2010
- Çocuk Edebiyatında Cinsiyet Rollerini: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun Eserleri /Hazırlayan: Mine Göl. Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilimdalı

Hakkında Yapılmış Olan Doktora Tezi

- Mustafa Ruhi Şirin'in Türk Çocuk Edebiyatındaki Yeri ve Eserlerinin Eğitsel Değeri Üzerine Bir İnceleme / Hazırlayan: Yasin Mahmut Yakar Erzurum Atatürk Üniversitesi

Hakkında Yapılmış Doçentlik Tezi

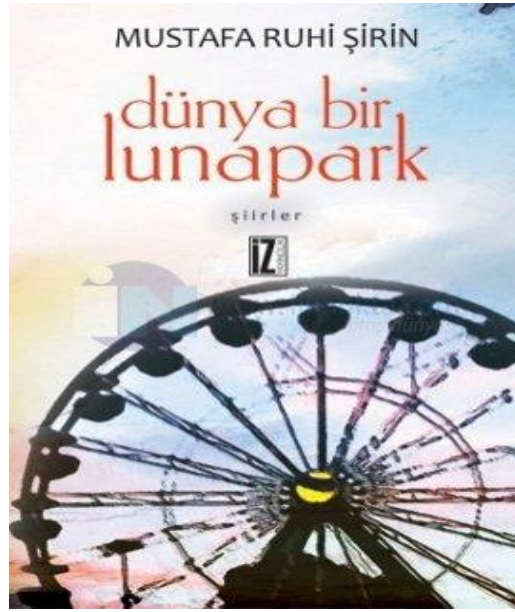
- Mustafa Ruhi Şirin'in Dünyaya Gülen Adam Kitabındaki Nasrettin Hoca Fıkra Örneklerinin İncelenmesi / Hazırlayan Dr. Sabri Tefvik Hammam
- Mısır Sohağ Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri-Türkçe Bölümü. Sohağ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 2007, I. Bölüm, sayı 30

IV. BÖLÜM

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN ŞİİR KİTAPLARININ TANITIMI

Bu bölümde tez çalışmasının konusu olan Mustafa Ruhi Şirin'in hazırlamış olduğu şiir kitaplarının kısa bir tanıtımı yer almaktadır. Bu kitaplar şunlardır: Dünya Bir Lunapark, Rüyâ Saati, Okula Giden Kedi, Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan, Gökyüzü Çiçekleri, Harflerin Kardeşliği, Dünyanın En Güzel Yeri ve Kar Altında Bir Kelebek.

IV.1. Dünya Bir Lunapark

Mustafa Ruhi Şirin, yazmış olduğu bu kitabı küçük yaşta kaybettiği babası Mehmet Şirin'e ithaf etmiştir. Kitabın başında, "Altıbuçuk yaşımdayken dünyaya veda eden babamın aziz hatırası için..." ifadesi yer almaktadır.

Kitabın tüm telif hakları yine Şirin tarafından Çocuk Vakfına bağışlanmıştır. 2012 yılında İz Yayıncılıktan çıkan bu kitabın kapağı Medine EFE tarafından tasarlanmıştır.

Kitap dört başlık altında kaleme alınmıştır. Bölümler ise şöyledir:

- Tarih Çocukla Başlar
- Liman ve Irmak
- İnsan da Deniz Gibidir
- Dünyadan Büyük

IV.3. Okula Giden Kedi

Kök yayıncılıktan çıkan Okula Giden Kedi Çocuk edebiyatı dizisi içerisinde yer almaktadır. Şirin bu kitabı ilk torununa ithaf etmiştir.

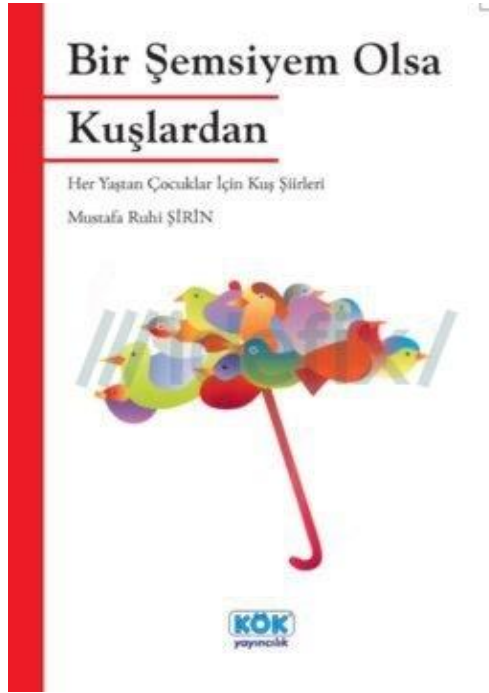
Kitabın 5. sayfasında ‘‘İlk toruncuğum Ahmet Kerem’e Hoş geldin şiirleri...’’ cümlesi ve Şirin’in torunuyla beraber olduğu resim yer almaktadır.

Nisan 2012’de çıkan kitabın resimleme işlemi Ferit Avcı tarafından gerçekleştirilmiştir. Kitap, sekiz bölümden oluşmaktadır:

- Şairlerin İlk Dersi
- Okula Giden Kedi
- Harfler Nasıl Bakar?
- Sayıların Sevileni
- Oyuncaklar Niçin Büyümez?
- Çiçekler Neye Benzer?
- Daha Büyümeden
- Niçin Çok Şakacıdır Ay?

Yukarıdaki bölümlerin dışında kitabın son kısmında yer alan açıklamalar bölümünde, kitaptaki şiirlerin kimlere ithaf edildiği belirtilmektedir. Ayrıca Mustafa Ruhi Şirin, kitabın telif haklarını Çocuk Vakfına bağışlamıştır.

IV.4. Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan

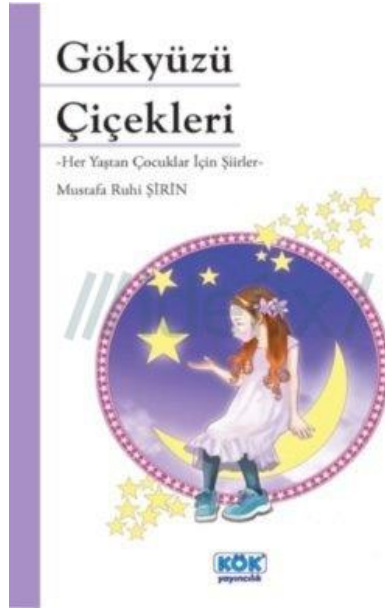
“Her Yaştan Çocuklar İçin Kuş Şiirleri” başlığıyla yazılan şiir kitabı Çocuk Edebiyatı Dizisi içerisinde yer almaktadır. Kök Yayıncılık tarafından 5. ve son baskısı 2011 yılında yapılmıştır.

Şiirlere başlangıç sayfasında Şirin, “Kuş deyince neden kanatlanır kelimeler” notunu düşmüştür.

Ekim 2004’te ilk baskısı yapılan kitabı resimleyenler Ülkü Ovat ve Ümit Ögmel’dir. Kitapta dört bölümden oluşmaktadır. Bölümler şunlardır:

- Kuşevi
- Kuş Ülkesi
- Adını Unutan Kuşlar
- Seni Uçurabilirim Anne

IV.5. Gökyüzü Çiçekleri

Bu şiir kitabı da ‘‘Her Yaştan Çocuklar İçin Kuş Şiirleri’’ başlığıyla Çocuk Edebiyatı dizisi içerisinde Kök Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. Son baskısı (6. Baskı) 2009 yılında yapılmıştır. Mustafa Ruhi Şirin kitabı annesine ‘‘şefkat meleği anneme’’ sözleriyle ithaf etmiştir.

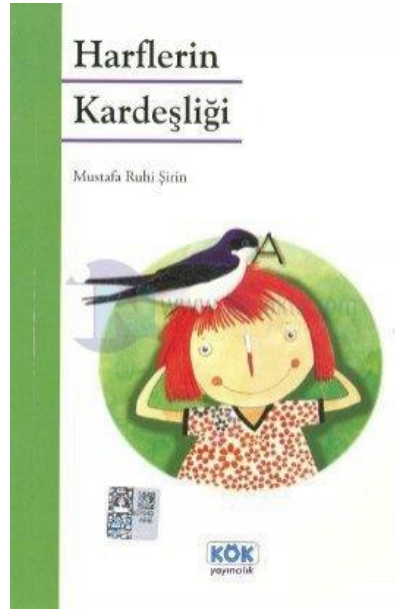
Kitabı resimleyen Şahin Erkoçak’tır. 168 sayılı Tebliğler Dergisi ile çocuklara tavsiye edilen kitaplar arasında yer almaktadır.

Kitap beş bölümden oluşmaktadır. Bölümler:

- Bebeğin Duası
- Yağmur Hanım
- Rüyâkız’ın Masalı
- Açıl Susam Açıl
- Koş Gel Bana

Kitabın en sonunda ‘‘Küçücük açıklama’’ denilerek kitapta yer alan bazı şiirlerin armağan edildiği kişilerin listesine yer verilmiştir.

IV.6. Harflerin Kardeşliği

Haziran 2012’de Kök yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. Mustafa Ruhi Şirin kitabın telif haklarını Çocuk Vakfına bağışlamıştır. Kitabın başlangıç sayfasında Şirin’in “Ben Hep Çocuklara Oy verdim” ifadesi yer almaktadır.

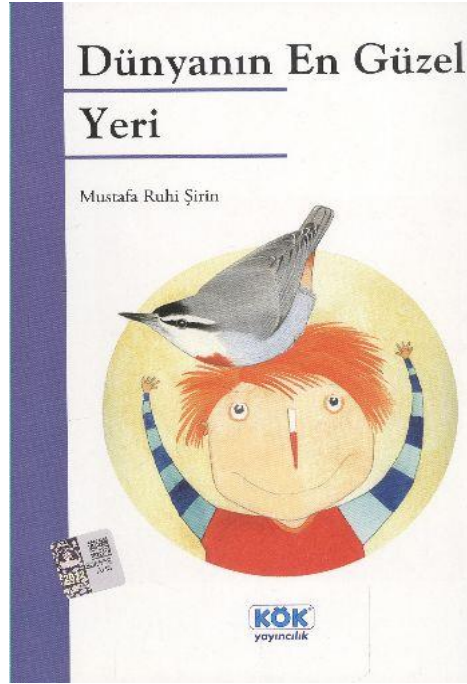
Resimleme işlemi Ferit Avcı tarafından yapılmıştır. Ayrıca kitapta renkli resimler kullanılmıştır.

Kitap altı bölümden oluşmaktadır. Bölümler şunlardır:

- Harflerin Kardeşliği
- Şair Amca
- Çocuklar Yalan Söylemez
- Şair Amcanın Kedisi
- Fotoğraftaki Çocuk
- Büyüklere Okunacak Şiirleri

Şirin, yine kitabın en sonunda kitapta yer alan şiirlerin bazılarını armağan ettiği çocukların isimlerine yer vermiştir.

IV.7. Dünyanın En güzel Yeri

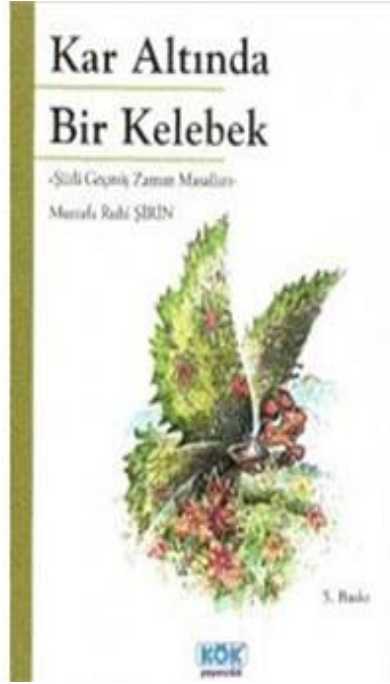

Mayıs 2012’de ilk baskısı yapılan kitap, Kök Yayıncılık tarafından yayımlanmış olup Çocuk Edebiyatı Dizisi içerisinde yer almaktadır. Mustafa Ruhi Şirin kitabın tüm telif haklarını Çocuk Vakfına bağışlamıştır.

Kitabın resimleme çalışmasını Ferit Avcı yapmıştır. Resimler renkli olarak basılmıştır. Kitapta sekiz bölüm yer almaktadır. Bölümler şunlardır:

- Dünyanın En Güzel Yeri
- Günlere Hangi Renk Yakışır?
- Hangisini Öğrenmeliyim?
- Saat Kimi Sever?
- Deniz De Çocuk Gibidir
- Ağaçlar Neye Benzer?
- Soruların En Güzeli
- Biraz Şakacı Şiirler

IV.8. Kar Altında Bir Kelebek

“Şiirli Geçmiş Zaman Masalları” başlığı taşıyan kitabın son baskısı (6. Baskı) 2011 yılının kasım ayında Kök yayıncılık tarafından yapılmıştır. Şirin, kitabı yeğenine “Sevgili Yeğenim Ünal Şirin’e” sözleriyle ithaf etmiştir.

Kitap Çocuk Edebiyatı Dizisi içerisinde yer almaktadır ve resimleri Osman Kehri tarafından yapılmıştır.

Kitabın en önemli özelliği şiir kitabına benzemekle birlikte masal kitabı özelliği göstermesidir. Çünkü kitabın kapağında “Şiirli Geçmiş Zaman Masalları” ifadesi yer almaktadır.

Kitap üç bölüm ve on dört masal-şiirden oluşmaktadır:

- Uçan Kurbağa
- Kar Altında Bir Kelebek
- Şakacı Papağan

V. BÖLÜM

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN’İN ŞİİRLERİNİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA TEMA VE İLETİLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Türkçe Dersi Öğretim Programında Türkçe ders kitapları içerisinde farklı adlar altında yer alabilirler (Örneğin Milli Kültür teması Kültürümüz, Hayâl Gücü teması Hayâller, Hayâllerimiz gibi). Öğrenciye kazandırılmak istenen kazanım hangi temaya uygunsa o temaya uygun bir metin seçilir ve ders kitabına konur. Burada önemli olan nokta metinlerle ve çeşitli etkinliklerle öğrencinin kazanıma ulaşmasını sağlamaktır. Bu sebeple seçilen metnin çocuğa görelilik, kazanıma uygunluk gibi çeşitli kriterlerden geçmiş olması gerekmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan temalar şu şekilde sıralanabilir:

- Birey ve Toplum
- Milli Kültür
- Atatürkçülük
- Sevgi
- Hayâl Gücü
- Doğa ve Evren
- Kavramlar ve Çağrışımlar
- Kişisel Gelişim
- Zaman ve Mekân
- Değerlerimiz
- İletişim
- Oyun ve Spor
- Duygular

Mustafa Ruhi Şirin’in şiir kitaplarında yer alan şiirler genel olarak çocuk, çocuk gözünden dünya ve evren şeklinde sınıflandırılabilir. Şiirlerinin tamamına yakını çocuksu söyleyiş temeline oturtulmuştur. Ancak bazı şiirlerinde böyle bir tespitte bulunmak zordur. Zira bahsedilen bu şiirler sadece çocuklara yönelik olmayıp çocuk haricinde kalan bireyleri de kapsamaktadır.

Şiirlerin temalara ve bu temalarda işlenen iletiler bağlamındaki tasnif ve değerlendirilmesi bu bölümde yer almaktadır.

V.1. Birey ve Toplum Teması

Bu temada yer alan şiirlerin temel iletisi çocuğun tanımı, çocuğun bir birey olarak toplumdaki yerini almasıdır. Şiirlerde, toplumu oluşturan diğer insanlarla

çocukların birey olarak kabul edilmesi gerektiği ifade edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca anne, baba ve aile unsuruna da dikkat çekilmiştir.

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı şiir kitabında yer alan “Hangisini Öğrenmeliyiz” adlı şiirde:

Şarkı söylemeyi mi

Resim yapmayı mı

Fotoğraf çekmeyi mi

Öğrensem

Daha iyi olur anne?

.....

Matematik mi öğreneyim baba

Tarih mi?

..... (D.E.G.Y. s.23)

anne ve babanın verdiği cevaplarla hayata farklı bakması yer alır. Aynı kitaptaki “Horozlu Ayna” adlı şiirin aşağıdaki mısralarında:

.....

Köyde anneler

Gece

Horozlu ayna

Verince ellerine

Çocuklar hemen

Nasıl uyur?... (D.E.G.Y. s.70)

Anadolu’da özellikle erkeklerin saç ve bıyık taramak için kullandığı horozlu aynanın alışkanlıkları simgelediği görülmektedir. Şiirde anneler bebeklere bu aynayı oynamaları için vermektedir. Buradan yola çıkarak birey toplumda neye alıştırılmışsa koşul sürmeden ona uyar düşüncesine ulaşılmaktadır.

“Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan” kitabında yer alan “Betül’ün Tek Kuş Sorusu” adlı şiirde:

.....

Aynı ağacı sevdikleri için mi

Birbirlerine benzer çok

Kuş ve çocuk

..... (B.Ş.O.K. s.64)

toplum içerisinde yer alan çocuklar kuşlar gibidir; İkisi de masum ve saftır, aynı şeylere gülüp aynı şeyleri severler iletisi yer almaktadır.

“Harflerin Kardeşliği” kitabında yer alan “Her Çocuğun Adı Var” şiirinde çocuklara güzel adlar vermenin onları birey yapacağı iletisi dikkat çekmektedir:

Kuşun çiçeğin bile

Adı var

Adıyla çocuktur

Her çocuk.

..... (H.K. s.11)

“Şair Amca” şiirinde ise:

.....

Çocuğun soruları

Hepimizden büyük

..... (H.K. s.23)

denilerek çocuğun soru sorma, merak etme özelliğiyle aslında insanın küçüğü olduğu ve bu özelliğiyle her şeyden önce birey sınıfında bulunduğu aktarılmıştır. “Yedi Büyük Soru” adlı şiirde:

Kimim ben?

.....

Nereden geldim?

.....

Nereye doğru gidiyorum?

..... (H.K. s.27)

gibi çocuğun kendini tanımak için sorduğu soruların aslında büyükler için de sorulabileceği, ‘‘Çocukların Anlamadığı’’ şiirinde geçen:

Kimi anlamaz

Kimi de

Hayır diyor

Çocuk anlar

.....

Çocuklar havadan anlar (H.K. s.62)

mısralarında ise çocukların esasen yaşamın farkında olduğu Cahit Zarifoğlu hatırlatmasıyla belirtilmiştir.

‘‘Okula Giden Kedi’’ kitabında yer alan ‘‘Büyüme İstiyorum Baba’’ şiirinde çocuğun babasıyla konuşmasından hareketle:

.....

-Büyüme istiyorum baba

Yine de senden

Bir isteğim var

Boyuna erişene dek

Büyümesin abim

Tamam mı?

..... (O.G.K. s.13)

ağabeyine özendiği ve onun gibi olmanın hayâlini kurduğu görülmektedir. Ayrıca çocukların büyüme, yetişme ve eril olma isteği çocuk ağzıyla seslendirilmiştir. ‘‘Ben Hangisiyim?’’ şiirindeki ifadelerle:

Annem, aşkım diyor

Babam, arkadaşım

Dayıcığım diye

Seslenir bana dayım

Minnoşuyum anneannemin

..... (O.G.K. s.14)

çocuğun diğer aile bireylerince farklı biçimde adlandırılması yer almaktadır.

“Rüyâ Saati” kitabında yer alan “Çocuğun Bilgeliği” şiirinde geçen mısralarda:

.....

Çocukla aynaya bakmasa dünya

Büyük şarkılar yazamayız çocukluğa (R.S. s.16)

çocukların günlük yaşamı ve hayatın çocukların etrafında dönmesi iletisi bulunmaktadır.

“Dünya Bir Lunapark” kitabında yer alan “Çocuk Kral” şiirinde:

Dedenin çocukluğu

Islıkla bulut çağırmak gibiydi

.....

İpi kopmuş uçurtmaydı

Babanın çocukluk tarihi

..... (D.B.L. s.30)

denilerek aile bireylerinin gözünde (ki bu bireyler dede, nine, anne, babadan oluşan bireylerdir) çocuklarını veya torunlarını çocuk oyunlarına benzeyen birer parçayı andırdığı belirtilmektedir. “Aşk Havası” adlı şiirde çocuğun tanımlanması vardır:

.....

Kim ki tanıdım derse çocuğu

Doğrudur bu. Üç kere üçün

Dokuz ettiği kadar doğru

.....(D.B.L. s.32)

çocuğu nasıl görüyorsak görelim, nasıl istiyorsak isteyelim sonuçta o çocuktur. “İki Deniz” şiirinde geçen mısralarda ise:

Çocuk, kıyısından

Sevmeye başlar denizi

Baba, göğünden

..... (D.B.L. s.41)

çocuk-baba ilişkisine değinilmiş olup ikisi de birer deniz gibidir ve ikisi de aynı görevi yapmaktadır. Görevin tanımını ise engin gönüllü olmaktır. ‘‘Çocukluk’’ şiirinde:

İnsanı asıl

Rengine boyayan

Giriş katı (D.B.L. s.66)

mısralarıyla insan karakterinin çocukken şekil aldığı şeklinde açıklanmıştır. ‘‘Yeni ve Taze’’ adlı şiirde anne-baba-çocuk üçgeninden bahsedilerek:

Anneler

Benzemez annelere

Babalar babalara

Anneler babalar

Benzer çocuklara

.....(D.B.L. s.80)

hiçbir annenin diğer annelere, hiçbir babanın diğer babalar benzemediği; çocuğun ise bir ayna gibi anne ve babaya benzediği iletileri yer almaktadır. ‘‘Tarih Çocukla Başlar’’ şiirinde ise:

.....

Ey insan insan ey!

.....

Bilemedin bilemedin tarihin

Çocukla başladığını

.....(D.B.L. s.19)

nidasıyla çocuk kavramının artık dünya tarafından kabul edilmesi gerektiği ve tarihin çocuklarla başladığı belirtilmektedir. ‘‘Anayasam Çocuk’’ şiirinde başlangıcın çocukla olduğu bilgisi verilerek:

Madde bir:

Evvel çocukla başladı

.....

Bir daha sorma

Çocuk nedir?

.....(D.B.L. s.17)

çocuk nedir diye sorulduğunda alınan tüm cevaplar yer almaktadır. Bununla birlikte çocuk bir bireydir açıklaması kendine yer bulmuştur. ‘‘Fark’’ adlı şiirde:

Deniz diker

Söküğünü

Çocuk

Dikemez (D.B.L. s.75)

denilerek çocukların bazı işlerde başkasının yardımına ihtiyaç duyabileceği iletili bulunmaktadır

V.2. Milli Kültür Teması

Ortaokul 5,6,7,8. sınıflar Türkçe ders kitapları Milli Kültür Teması içerisinde yer alan metinlerde genellikle yurdumuzun kültürel özellikleri ile tarih sahnesi içerisinde yer almış ve milletimizin hafızasında yer etmiş önemli kişilerin yaşam öykülerine yer verilmektedir. Mustafa Ruhi Şirin’in şiir kitaplarında milli kültürümüz ve bununla ilgili iletilerin olduğu şiirler de yer almaktadır.

‘‘Dünyanın En Güzel Yeri’’ şiir kitabında bulunan ‘‘Bilmediğin Nedir’’ isimli şiirde sorulan her soruya doğru cevap veren bir adam görülür. Bu adam tüm dünyanın dilindedir. Buna karşılık, bu kişiye Nasreddin Hoca’nın torunu Karadenizli Temel’in cevabı olmayan soruyu sormasıyla her şey değişir ve dünyada birinci manşet Temel ‘in sorusu olur:

.....

Karadenizli Temel

Sormuş sorusunu:

Bilmediğin nedir?

Neyi bilemediğini

Bilememiş adam (D.E.G.Y. s.78)

Nasreddin Hoca'nın torunun Karadenizli Temel olması tarihi devamlılığı belirtmektedir. Ayrıca Türk'ün keskin zekâsının üstün geldiği ve kestirilemez olduğu iletisi bulunmaktadır.

“Gökyüzü Çiçekleri” adlı kitapta bulunan “Bayrağımın Türküsü” şiirinde bayrakla doğuşumuz simgelenerek:

.....

Üstündeki ay yıldız

Zaferlerin gök süsü

Durmadan söylenecek

Bayrağımın türküsü (G.Ç. s.23)

bayrağımızın sonsuza dek sürececek bir sevgi haline geldiği iletisi verilmektedir. Aynı kitapta “Karagöz’ün Rüyâsı” adlı şiirde Karagöz ve Hacivat’ın mum ve hayâl sahnesiyle hayat bulduğu anlatılmaktadır:

.....

Hayâlden doğar Hacivat

Türkü söyle zambaklı sular

.....

Uyan Karagöz’üm şenlik var

Türkünü söylüyor çocuklar (G.Ç. s. 65)

“Harflerin Kardeşliği” kitabında yer alan “Çocuk Benim Ülkemdir” şiirine Sezai Karakoç’un dizeleri ilham olmuştur:

.....

Okuyun

Her doğan çocukla

Gelen haberi:

Diriliş beşiği’dir çocuk

Müjdeler bize

Büyük geleceği (H.K. s.63)

büyük geleceğimizin çocuklarca müjdelendiği iletisi aktarılmıştır.

V.3. Sevgi Teması

Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde sevgi temasına ait çok sayıda ileti bulunmaktadır. Ancak bu şiirleri tek başlarına sevgi teması içerisinde yer vermek genelleme yapmak anlamına geleceğinden şiirlerde anlatılmak istenen iletileri alt başlıklara ayırmak tasnifi kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda Sevgi temasını kendi içerisinde Anne Sevgisi, Baba Sevgisi, Çocuk Sevgisi ve Aile Sevgisi şeklinde ayırmak daha doğru bir yöntem olacaktır.

V.3.1. Anne Sevgisi

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta yer alan “Anne Kalbi” şiirinde şair:

Dünyanın en güzel yeri

Neresidir?

.....

Dünyanın neresinde

Sorarsan sor çocuklara

Aynı soruyu

Hepsinden iki sözcük

Duyacaksın:

Anne kalbi (D.E.G.Y. s.9)

diyerek her çocuğun annesi için aynı duyguyu hissettiğini ve çocuklar için en güzel yerin anne kalbi olduğunu belirtmektedir. Aynı kitapta yer alan “Cennetin Rengi” şiirinde:

.....

Ne gölge

Ne de

Buz isterim anne

Elin alnıma değsin yeter

Havada bir rahatlık var

Bu olmalı cennetin rengi!.. (D.E.G.Y. s.29)

mısralarıyla anne elinin cenneti getirdiği yani çocuklar için annelerin cennet kadar güzel, ferah ve rahatlatıcı olduğu iletisi yer almaktadır.

“Gökyüzü Çiçekleri” kitabında bulunan “Anneme Ninni” şiirinde ise anne-çocuk ilişkisini tersine dönmüştür. Ebedi uykuya yatan anneye söylenen ninni yer almakta olup, çocuk gözünde annenin melekler gibi olduğu iletisi göze çarpmaktadır:

Sen ninni söyledikçe anne

Yıldızlar bile uyur gökte

.....

Bir ninni söylesem yine

Açılır mı gözlerin anne? (G.Ç. s.18)

Aynı kitaptaki “Annemin Adını Yazmak” (G.Ç. s.19) şiirinde de anne yine meleklerle benzetilmiştir. Buradaki ileti ise çocuk gözünde anne kelimesinin göklere yazıldığında melek kelimesiyle aynı anlama denk geldiğidir. Benzer durum “Dahası Var...” adlı şiir için de geçerlidir:

.....

Tanrım bağışladı bana

Bir meleğin kanadını

Göklere yazdım adını

Dahası var dahası var (G.Ç. s.20)

mısralarıyla da çocuklar için bitmek bilmeyen anne sevgisi belirtilmektedir.

“Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan” adlı kitapta yer alan “Kuşların Annesi” şiirinde yer alan aşağıdaki mısralarda:

Önce mum yakar

Sonra

Yıkar beni annem

.....

Acaba yağmur mu

Anlatır kuşlara

Yıkanmak oyununu? (B.Ş.O.K. s.15)

çocuk için annesi tarafından yıkanmak, kuşlarla oynanan oyun gibidir düşüncesi bulunmaktadır. Aynı kitapta ‘‘İyilik Şarkıları’’ şiirinde:

Geceleyin kuşlara

Rüyâ gönderir annem

Her sabah

İyilik şarkısını söyleyerek

Uçar kuşlar (B.Ş.O.K. s.18)

annenin iyiliklerin başlangıcı olduğu iletisi yer almaktadır. ‘‘Seni Uçurabilirim Anne’’ şiirinde annenin vefatı işlenmiş olup:

.....

İnsanlarla kuşlar benzer birbirine

Ama kuşlar göğün taa dibine

İnsanlar toprağa gömülürmüş

Seni uçurabilirim anne (B.Ş.O.K. s.66)

çocuk gözünde anneyi ölünce toprağın altına değil de kuşlar gibi gökyüzüne çıkarma isteği yer almaktadır.

‘‘Harflerin Kardeşliği’’ kitabında bulunan ‘‘Son Rüyâ’’ şiirinde ise annesini kaybeden çocuğun hayatının nasıl değiştiğine, bir çocuk için annesinin çok değerli olduğuna ve neredeyse annenin yaşamla aynı anlama geldiğine yer verilmektedir:

.....

Şehrin ıpıssız ve yorgun parklarından

Çiçekler toplayacağım annem için

Duvarlarda kalan yürüyüşümü

İnsanlar seyredecek evlerinde yarın

..... (H.K. s.53)

‘‘Okula Giden Kedi’’ kitabında yer alan ‘‘ Annemi Anlatmak’’ şiirinde:

.....

Resmini yapabilirim

Yıldızlara da

Anlatabilirim seni

Ama sana seni

Anlatamam anne

Bir Rüyâ nasıl

Eksiksiz anlatılır ki!.. (O.G.K. s.15)

anneler o kadar eksiksizdir ki her varlığa anlatılabilir ama kendilerine anlatılamaz. Aynı kitapta bulunan ‘‘Daha Çok Sevmek’’ adlı şiirde çocuklar için annelerinin paylaşamaz olduğu iletisi yer almaktadır:

-Anne

Bir kardeşim olsa

Sever mi seni çok?

Alır mı senden

Sevgimin yarısını? (O.G.K. s.16)

Yine aynı kitapta yer alan ‘‘ Harfler Neyi Sever?’’ şiirinde ise:

Neyi sever harfler?

Defteri kitabı

Yazı tahtasını mı?

.....

Bildim:

En çok

Anne sözcüğüne

Yakışır harfler (O.G.K. s.27)

cevabıyla anne kelimesinin çocuklar için büyük anlamlar ifade ettiği görülmektedir. Çünkü çocuk gözünü annenin kucağında açar. İlk gıdasını annesinden alır ki bu gıda sadece yiyecek değil aynı zamanda sevgidir. Bu nedenle bir çocuk için en güzel harflerin birleşimi ‘‘anne’’ kelimesini oluşturmaktadır. Aynı kitapta bulunan ‘‘Anneme Yazdığım Mektup’’ şiirinde ise anne çocuk ilişkisinin çok sıcak olduğu iletisi bulunmaktadır:

.....

Anneme yazdığım mektubu

Gönderiyorum sana

Kar yağarken

Sevgim

Isıtır seni (O.G.K. s.50)

Benzer olarak aynı kitapta ‘’Annem Her Zaman Yaz’’ şiirinde de anne-çocuk ilişkisinde annenin hiçbir zaman değişmediği ve her zaman sıcak kaldığı iletisi yer almaktadır:

.....

Hiç değişmez

Annemin sıcaklığı

Benim için annem

Her zaman yaz (O.G.K. s.60).

‘’Rüyâ Saati’’ kitabında yer alan ‘’Baba’’ adlı şiirde hem anne sevgisine hem de baba sevgisine yer verilmiştir. Burada annesini kaybeden çocuğun tüm yükü babaya kalır düşüncesi bulunmaktadır:

Çocuklar acıdan ölmez

annesizlikten ölür

ay

denizin sessizliğinden

.....

Rüzgârını yitirmiş dağ gibi

taşır kucağında tabutu baba

.....(R.S. s:45)

Aynı kitaptaki ‘’Annenin Ezbere Bildiği’’ şiirinde:

Annenin ezbere bildiği

resimli alfbedir çocuk

kendi kendine

daima okuduğu (R.S. s:55)

annelerin çocuklara bakmayı, onları sahiplenmeyi hiçbir yerden öğrenmediği, sanki hep ezberinde olduğu fikri bulunmaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Hep Rüyâ’’ şiirinde anneyi hayâl etmek yaşama sebebidir iletisi görülmektedir:

Annemdir

sonrüyâ

heprüyâda

yaşamalıyım anne

yoksa durur dünya (R.S. s:56)

‘‘Dünya Bir Lunapark’’ kitabında yer alan ‘‘Annemin Son Bakışı’’ adlı şiirde yer alan:

.....

Gece balkonda annemle

Tam ortasından kardeş payı

İkiye böldük geçmiş zamanı

Annem geçmişe ben geleceğe

.....(D.B.L. s.36)

mısralar, annenin ölümü üzerine yazılmış olup çocuk hafızasında kalan anneyle son zamanlardaki birlikteliğin izleri görülmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Anne’’ adlı şiirde de yine önceki şiirlerdeki gibi ‘‘annelerin çocuklar için meleklerden bile üstün olduğu’’ iletisi yer almaktadır:

Meleklerin önünden

Çocuğa

Dünyaya

Seslenen (D.B.L. s.79)

Aynı kitapta yer alan ‘‘Anneden Sonra’’ adlı şiirde:

Çocuk acılarını

İlk kim sezer?

Kim okur

Çocukla gelen haberi

Anneden sonra

Şair (D.B.L. s.81)

çocukları anneden sonra en fazla şairlerin anlayabileceği düşüncesine vargı vardır. Yine aynı kitaptaki ‘‘96’’ adlı şiirde ise zamanın annenin ölümüyle eksik kaldığı iletisi yer almaktadır:

.....

Annem kadar

Yaşasak bile

Eksik kalacak

Bütün takvimler

Annemin yaşınca (D.B.L. s.95)

V.3.2. Baba Sevgisi

‘‘Dünyanın En Güzel Yeri’’ kitabındaki ‘‘Kırmızı Tren’’ adlı şiirde yer alan aşağıdaki mısralarda:

.....

Kırmızı tren

Kasabamızdan

Her geçişinde

Söz verir

Fakat neden

Babamı geri getirmez?.. (D.E.G.Y. s:28)

tren kişileştirilmekte ve her geçişinde söz verdiği halde babasını geri getirmediğini dile getirerek çocuğun babasına duyduğu özlemi ifade eder.

‘‘Harflerin Kardeşliği’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Babaların Payı’’ şiirinde ise toplumumuzda birçok şeyin ‘‘Ana’’ kelimesiyle açıklanmaya çalışıldığını, ancak bunlar içinde ‘‘Baba’’ların da payının olduğu dile getirilmeye çalışılmaktadır:

Ana kuzusu

Ana kucağı

Ana dili

Ana okulu

Ana yasa

Öğretmenim

Yok mu

Hiç birinde

Babaların payı? (H.K. s.36)

“Rüyâ Saati” adlı kitapta yer alan “Babam Öldü” şiirinde ise:

Babam öldü

koptu çalar saatlerin

gergin yayı

babasız evlerde

kim susturacak

çığlıktan doğan fırtınayı

..... (R.S. s.43)

mısralarıyla babasını kaybeden çocuğun ruh halinin ne denli değiştiği iletisi yer almaktadır. Babanın kaybedilmesiyle çocukta günlük yaşamda nelerin değiştiğini, yaşama bakış açısında nelerin farklılaştığı anlatılmaktadır.

V.3.3. Aile Sevgisi

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta yer alan “Uzaklara Giden Dedem” şiirindeki mısralarda:

Baba

Büyüyünce

İyileşecek mi

Çok uzaklara

Giden dedem?

.....

Dedemle
 Kucaklaşınca
 Her yer
 Boyanacak mı
 Cennetin rengine? (D.E.G.Y. s.30)

bir aile bireyi olarak dedeye duyulan sevgi görülmektedir. Aile bireyleriyle beraber olmak cennette olmak gibidir düşüncesi bulunmaktadır.

“Dünya Bir Lunapark” kitabında yer alan “Liman ve Irmak” adlı şiirde, baba ve annenin birbiriyle olan bağı ve birbirlerini tamamlayan parçalar olduğu düşüncesi yer almaktadır:

Bana göre anne
 Bütün karları
 Isıtan sözcük
 Baba
 Bir ırmak iki kıyıyı ıslatan
 (D.B.L. s.35)

“Okula Giden Kedi” kitabında bulunan “Büyüyünce” adlı şiirde geçen mısralarda:

.....
 Ne güzel
 Ben büyüyünce
 Annemin
 Babamın
 Boyunun küçülmemesi
 (O.G.K. s.12)

çocuklar büyüse bile anne ve babanın çocuk gözünde hep aynı kaldığı, yani annelerin ve babaların evlatları gözünde görevlerinin hiç değişmediği düşüncesi bulunmaktadır. Yine aynı kitapta yer alan “Benimle Yürüyen” adlı şiirde de:

.....
 Üzülme anne
 Hemen söyleyebilirim

Yanımda yürürken

Türkü söyleyen

Ve ıslık çalan kimdi?

Annemle

Babam (O.G.K. s.21)

denilerek anne ve babanın hep yanımızda olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Benzer şekilde aynı kitaptaki “İlk Kime Söyleyeceğim” şiirinde yer alan aşağıdaki mısralarda:

Saklamam annemden

Babamdan

Hiçbir şeyi

İçimdeki sesi duyunca

Koşacağım annemin

Babamın yanına

..... (O.G.K. s.22)

denilerek çocukların en önemli paylaşımlarını ailesiyle yaptığı belirtilmektedir. Aynı kitapta bulunan “İstanbul Gibi” adlı şiirde İstanbul örneğinden hareketle:

Bir çarpı bir

Annemle

Babam

Bir çarpı bir

Kardeşim

Ve ben

İki çarpı iki

Evimiz

Bazen

Dünya kadar

Büyük bir ev

..... (O.G.K. s.22)

bir çocuk için hayatla ilgili her işlemin sonucu ailedir, yaşanan yerdir. Tıpkı İstanbul gibi.

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta bulunan “Dedem Kayboldu” şiirinde ise:

.....

Dedem kayboldu!.. Diye

Ağlamaya başlayınca

Ağacın arkasından

Koşarak geldi yanıma

Çok şakacıdır dedem

Sanki bir yaş küçük benden (D.E.G.Y. s.74)

yine bir aile bireyi olarak dedeye olan sevgi ve dedenin çocuğu sevindirmek, mutlu etmek için küçük bir çocuk gibi hareket ettiği dile getirilmiştir.

V.3.4. Çocuk Sevgisi

“Harflerin Kardeşliği” adlı kitapta yer alan “Çocuklar Yalan Söylemez” şiirinde:

Bir çocuk

Annesine

Denizin rengi sarı

Göğünki yeşildir derse

Doğrudur bu

.....

Çünkü

Çocuklar

Yalan

Söylemez (H.K. s.31)

çocukların hayâl güçlerinin masumane olduğu, yalan söyleyemeyecekleri görülmektedir. Aynı kitaptaki “Nasıl Bir Felsefe Bu!..” adlı şiirde çocuklarla oyuncaklar arasında ilişki kurularak:

Heraklitos demiş ki:

Çocuk oyuncağı kadardır

Çoğu insanın fikirleri

.....

Hiç ciddiye

Almıyor çocuğu

Oyuncağı küçümsüyor

Yok sayıyor

Bazı insanların fikirlerini

..... (H.K. s.66)

çocukların fikirlerinin önemli olduğu ve ayrıca tüm insanların fikirlerinin de değerli olduğu ifade edilmektedir. ‘‘Şaka’’ adlı şiirde çocukların yalan kelimesini bilmediği ve kendince şakalar yapabileceği iletisi yer almaktadır:

.....

Çocuklar

Yalan

Söylemez

Ama bazen

Şaka yapabilirler (H.K. s.32)

‘‘Rüyâ Saati’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Hayatı Öğreten Ayna’’ şiirinde öğrenmek kavramından hareketle:

.....

Her şey yeniden başlar

Her şey çocuk için yeni

Oyun da rüyâ da

..... (R.S. s.15)

her çocuk için hayatın bir ayna olduğu, öğrenme işinin yeniden başladığı ve keşfetmenin her çocukta tekrar tekrar yaşandığı iletisi aktarılmaktadır. Aynı kitapta bulunan ‘‘Çocuğum Aşk’’ şiirinde geçen mısralarda:

.....

Çocuğum

sen olduğun için var aşk

çocuğum aşk (R.S. s.23)

aşkın var olmasının tek sebebi çocuk kavramıyla belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Çocuksu Alfabe’’ şiirinde ise:

Çocuğun mucize alfabesi’ne

.....

Neye benzer harfler

oyuncaklara çiçeklere kuşlara

Neye benzer başka

kuşların çiçek açmasına (R.S. s.27)

çocukların kullandığı dil aslında doğanın dilidir iletisi anlatılmaya çalışılmaktadır. Yine aynı kitapta yer alan ‘‘Kırmızı Kar’’ adlı şiirde çocuğun oyun oynarken doğadaki varlıkların da çocuk gibi oynadığına değinilmektedir:

Çocuk karda oynarken

bir kartal kendini

gökyüzüne çizer gibidir

Kartopu atarken

sarı uçurtmalardan güneşe

bir bebek süt içer gibidir

..... (R.S. s.28)

Benzer olarak aynı kitapta bulunan ‘‘Zil’’ adlı şiirde çocukların doğaya yaşam katması yani doğaya hayat vermesi anlatılmaktadır:

Aydan ışığı alır ırmaktan türküyü

kedi resmi çizerse duvara çocuk

o gece kayıkta uyursunuz

bağışlar dünyaya yeni günü

küçük bir kız

kuşa dönen kediyi uçurursunuz

..... (R.S. s.39)

Aynı kitaptaki ‘‘Çocuk Hasta’’ adlı şiirde de:

.....

Kum saatinde geçen baharın

sesiyle oynamaya başlar kukla

iyileşmenin resimleri ki önce

annede doğar hepsi sürer çocukla (R.S. s.44)

hasta çocukların iyileşmesinin annelerinin gözünde baharın gelmesine benzediği iletisi bulunmaktadır. Aynı kitapta yer alan ‘‘Çocuk Deniz ve Ölüm’’ şiirinde çocuğun ölmesi üzerine hayatın anne ve baba için büyük değişimler getirdiği iletisi ifade edilmektedir:

.....

İlk annenin içine düşer

Ayrılığın narı

Bir dağ görünür babaya

Ağaçları hep karlı (R.S. s.46)

Aynı kitaptaki ‘‘Çocuk Sesli İşaret’’ adlı şiirde:

.....

Yoksulluğu eldiven gibi giyinen çocukların

avuçlarında inci unuturum soğuk kış geceleri

uyku ağacı

olurum yavru penguenlere

hiç sönmez naz evimin feneri

..... (R.S. s.75)

çocukları seven bir insanın çocukların mutlu olması için yaptığı fedakârlıklar anlatılmaktadır.

“Dünya Bir Lunapark” adlı kitapta yer alan “Çocuk Büyür” şiirinde çocukların asla çocuk olarak kalamayacağı ifade edilerek:

İstese de
Kozasında kalamaz
Hiçbir çocuk
Çocuk
Büyür (D.B.L. s.67)

tıpkı bir kelebeğin geçirdiği evreler gibi gelişip büyüyeceği belirtilmektedir. Aynı kitaptaki “Yakınlık” adlı şiirde:

Yakın tutmazsan çocuğa
Kendi çocukluğunu
Göstermez sana
Gizli dağının
Aslanlarını (D.B.L. s.70)

çocuğu birey olarak kabul etmek, kendimize yakın tutmak ve bunların sonucunda onun bize kalbini açması iletisi yer almaktadır. Benzer olarak “Yönelmek” adlı şiirde çocuklarla iletişim halinde olmak tıpkı meleklerle konuşmak gibidir iletisi bulunmaktadır:

Nasıl
Çağırırsa seni
Bir melek
Öyle yönelmelisin
Çocuğa (D.B.L. s.71)

Ayrıca çocuklarla iletişimde dikkatli olunması gerektiği belirtilmektedir. “Dünyadan Büyük” adlı şiirde ise:

Kalbine
Sığar dünya

Büyüktür

Çocuk

Hayattan

Ve dünyadan

Büyük (D.B.L. s.72)

çocuk kalbinin inanılmaz derecede büyük olduğu iletisi yer almaktadır. Bununla birlikte çocukların içinde taşıdığı sevginin tüm dünyaya yetecek kadar çoktur düşüncesi de öne çıkmaktadır. “Başlangıç” adlı şiirde:

Çocukla

Çevirmek

İnsanlığın yüzünü

Geleceğe (D.B.L. s.73)

çocuk insanlığın geleceğidir düşüncesi bulunmaktadır. İnsanlığın gelecek inşası ancak çocuklarla mümkün olabilir iletisi yer almaktadır. “Yaşamak” adlı şiirde ise:

Sevinç ayetleriyle

Konuşmak

Yaşamak

Bir çocuk

Anıtı gibi (D.B.L. s.82)

denilerek güzel, mutlu, iyiliğe yönelik cümleler kurmak çocuklar gibi engin sevgiye sahip olmak demektir düşüncesi yer alır. Benzer durum “Bir Çocuk Gibi” adlı şiirde de bulunmaktadır:

.....

Hep yeni

Yaşamak

Tıpkı

Bir çocuk gibi (D.B.L.P. s.86)

Buradaki ileti ise hayatın bir çocuk edasıyla yaşanılması gerektiğidir. Yine aynı kitaptaki “Çocuk Saati” adlı şiirde çocukların hayatla olan ilişkisi yer almaktadır:

.....

Merak penceresinden

Ölçer dünyayı

Oyunda

Çok hızlı çalışır

Her zaman vardır

Kuşlardan alacağı

En iyi anneler

Bir de şairler anlar

Çocuk saatinden

.....(D.B.L. s.90)

çocukların bir çocuk saatine sahip olduğunu ve bu saatin ise çocuğun büyümesiyle durduğu anlatılmaktadır. “Evlerimiz Göklerdedir” adlı şiirde çocuklara ciddiyetle yaklaşılması gerektiği ifade edilerek:

Çocuğa eğilirse dünya

Çiçekli ağaç altında

Kuş yuvası gibi

Şenlenir evren

..... (D.B.L. s.93)

çocuklar dikkate alınırsa yaşamın çok güzel olacağı belirtilmektedir. “Güzel Bir Gün İçin” adlı şiirde ise çocukların tarafında olmanın tüm hayata değdiği iletisi yer almaktadır:

.....

Yine de

Çocuğun safında

Durgun gölün sesini

Irmağın şarkısını

Duymaya değdi (D.B.L. s.96)

V.4. Hayâl Gücü Teması

Hayâl Gücü teması, çocukların düşünce gücünü ele alması bakımından önemlidir. Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde en çok yer alan temaların başında gelir. Çünkü çocuk demek hayâl kurmak demektir. Burada şayet çocuklar üzerine söylenecek bir söz var ise en başta çocuksu düşünce sistemi akla gelir. Çocuksu düşünce sistemi ise sınırı olmayan ve geleneksel düşünce sisteminin dışında kalan sistemdir. Şiir kitaplarında yer alan iletilerin çoğunluğu da bu çocuksu düşünce sisteminin ürünleridir.

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta bulunan “Gökyüzündeki Arkadaşlarım” adlı şiirden alınan aşağıdaki mısralarda:

Gökyüzünde

İki arkadaşım var

Gündüz biri

Konuşur benimle

Gece görünür

Diğeri

..... (D.E.G.Y. s.12)

denilerek ay ile güneşin çocuk için birer arkadaş olduğu, çocuğun onlarla arkadaşlık kurduğu dile getirilmektedir. Aynı kitapta yer alan “Kırmızı Bisiklet” adlı şiirin mısralarında:

.....

Anlayamadığım bir şey var:

Ben uyurken

Kırmızı bisikletimle

Nasıl dolaşıyoruz

Gündüz gezdiğimiz yollarda? (D.E.G.Y. s.13)

küçük bir bisikletin çocuğun hayâl gücüne etkisi görülmektedir. Çocuk olmak, herhangi bir vasıta ile doğanın derinliğine hayâli yolculuğa çıkılabilmek demektir. Yine aynı kitapta yer alan “Ne Olmak İstersin?” adlı şiirde:

Hayâlinde ne olmak istersin?

Diye sormuş beyaz kedi

.....

Eskimolar için

Elma ağacı olmak isterim

Çocuklar

Kar üstünde

Kırmızı elmaları yerken

Isınır gün (D.E.G.Y. s.25)

mısralarıyla çocuğun engin hayâl gücünün başka çocukların mutluluğu için kullanma isteği yer almaktadır. ‘‘Haritadaki Şehir’’ şiirinde ise:

Haritadaki ırmak

Taşır göllere

Serinliğe beni

Haritadaki dağ

Çıkarır göğe beni

..... (D.E.G.Y. s.31)

haritada görülen her nokta çocuğun hayâl gücünü harekete geçirir ve onu hayâl ettiği yerlere götürmektedir. ‘‘Deniz Nasıl sever?’’ adlı şiirde geçen aşağıdaki mısralarda:

Denizin

Elleridir dalgalar

Okşayarak severler

Kayıkları

Gemileri

Kıyıları

Mavi mavi (D.E.G.Y. s.43)

belirtildiği gibi deniz kişileştirilerek insan gibi sevgi sahibi olduğu görülmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Deniz Nasıl Üşür?’’ adlı şiirde de benzer durum söz konusudur:

.....

Yürürken

Nasıl

Üşürse çocuk

Kar yağarken

Öyle üşür deniz!... (D.E.G.Y. s.44)

“Deniz ve Çocuk” adlı şiirde ise çocuğun kendini deniz yerine koyarak doğanın bir parçasıymış gibi düşünmesi görülmektedir:

Değince elim denize

İçim mavileşiyor

Anne ben şimdi su muyum?

..... (D.E.G.Y. s.46)

“Sönmeyen Fener” adlı şiirde iyiliklerden bahsedilerek:

.....

Uçan halıdaki peri

Seni bekliyor

Yoksulların evleri

.....

Uçan halıdaki peri

Yaptığın iyilikleri söyleme

..... (D.E.G.Y. s.56)

çocuklara -hayâl gücü unsuru olan iyilik perisi vasıtasıyla- iyiliğin gizli bir şekilde yapılması gerektiği iletisi verilmektedir. “Renk Renk Trenler” adlı şiirde gözlerimiz gerçekte olanı görmese de hayâllerimiz görebilir iletisi yer almaktadır:

Hiç tren görmemişken

Nasıl renk renk

Trenler görüyorum

Rüyâda? (D.E.G.Y. s.69)

Ayrıca bazı nesneleri gözlerimizle görmesek bile çocuk dünyamızda rüyâlar aracılığıyla bunları görebiliriz. “İlk Kez Ormana Gitmek” şiirinde:

Bir yaz günü

İlk kez

Kasabamızdaki

Ormana

Gittiğim gün

Bir ağaç zürafa

Bir ağaç aslan

Bir ağaç fil

Gibi göründü bana

..... (D.E.G.Y. s.75)

çocuğun hayâl gücü yardımıyla ormanı farklı algılaması ve onun bir parçası gibi düşünerek bütünleşmesi dile getirilmektedir.

.....

Dersiniz ki

Bu kedinin yanına

Ormanların kralı

Aslan bile yaklaşamaz

Fakat niçin

Küçücük bir fındık faresi

Yanından geçerken

Hop, çatının üstüne çıkar

Aslan kedi? (D.E.G.Y. s.76)

“Böyle Bir Kedi” adlı şiirden alınan yukarıdaki mısralarda ise, çocukların hayâlinde olan ile gerçekte olan bazen de farklı olabilmektedir iletisi yer almaktadır. “Rüyâda Horon Oynamak” adlı şiirde çocukların hayâl gücünün sınır tanımazlığı işaret edilmektedir:

Bir çocuk

Bir zürafa

Bir köpek

Denizin kıyısında

Yan yana

..... (D.E.G.Y. s.76)

“Gökyüzü Çiçekleri” adlı kitapta yer alan ”Masal Çocuk” şiirinde:

Aydede’nin arkadaşı

Konuştugu can yoldaşı

Masal çocuk masal çocuk

..... (G.Ç. s.12)

çocukların gerçekte masal dünyasında yer aldığı ve sınırı olmayan hayâllerle yaşadığı anlatılmaktadır. Aynı kitaptaki “Bebeğe Ninni” adlı şiirden alınan aşağıdaki mısralarda:

Sensin benim yazım kışım

Nazlı şirin cennet kuşum

Sana sevgi uçurmuşum

Uyu ninni uyu ninni

..... (G.Ç. s.15)

denilerek çeşitli benzetmelerle ve hayâli unsurlarla desteklenen bebeklere uygun bir masal yer almaktadır. Burada bebeklerin güzel bir hayata sahip olması gerektiği iletisi bulunmaktadır. “Bebeğin Duası” adlı şiirde geçen mısralarda ise:

Beşiğim beyaz bir gemi

Kürek yapsam ellerimi

Attâya doğru süzülsem

Balıklar türkü söyler mi?

..... (G.Ç. s.17)

bir bebeğin ağzından dünyaya bakış ve gelecek hayâlleri dökülmektedir. “Bayram Günü” adlı şiirde:

.....

Süslesin dünyamızı
 Ve evimizi
 Kuşların kanadıyla gelen
 Göklerin armağanı bu düşün
 (G.Ç. s.21)

mutlu bir günde çocuk gözünde doğanın da kayıtsız kalmayıp mutlu olduğu iletisi yer almaktadır. “Suya Ninni” şiirinden alınan aşağıdaki mısralarda:

Küçük pınar ormanda
 Türkü söyler saz çalar
 Annesiz kalır gece
 Bebekler gibi ağlar
 (G.Ç. s.27)

yalnız kalmanın insan dışında tabiattaki bazı varlıkların da- mesela bir pınarın da- yalnız kalabileceği anlatılmaktadır. Aynı kitaptaki “Yağmur Hanım” adlı şiirde yağmur ve onları oluşturan bulutlardan söz edilerek:

Beyaz bulut
 Gökte uçar
 Damla damla
 Çiçek açar
 (G.Ç. s.28)

hayâl unsurları sayesinde yağmurun oluşu ve hayata katkıları yer almaktadır. “Uçan Resim” adlı şiirde:

Uçan resimdir adı
 Binbir sevinç binbir renk
 Gök onunla gülümser
 Yazın süsü ve ahenk
 (G.Ç. s.31)

gökkuşağının insan gibi gülücük dağıttığı anlatılmaktadır. ‘‘Ağlayan Kar’’ adlı şiirde ise çocuk gözünde kış mevsiminin masalsı bir tablo halinde olduğu görülmektedir:

Karda çiçek açıyor
Şarkı söyleyen kuğu
Sarı bir yol çiziyor
Kediciğin kuyruğu
..... (G.Ç. s.34)

‘‘Oyuncak Bebeğin Türküsü’’ şiirinde de hayâl gücü vasıtasıyla çocukların oyuncaklarının da sevgi sahibi olduğu aktarılmaktadır:

.....
Ağzı burnu yanakları
Baldan tatlı bebeğim
Benim de seven bir kalbim var
Üç kanatlı kelebeğim
..... (G.Ç. s.38)

‘‘Rüyâ Ağacı’’ adlı şiirde rüyâlara atıfta bulunularak:

Cıvıldaşır uyku kuşu
Bir ağaçta ışık yanar
Uçar beyaz kuş evleri
Şenlenir mavi ormanlar
..... (G.Ç. s.44)

çocukların uykudayken masallara daldığı iletisi bulunmaktadır. ‘‘Rüyâkız’ın Masalları’’ adlı şiirde ise çocukların rüyâlarının hep aynı kişilerce (Rüyâları çocuklara hediye eden kişilerce) çocuklara verildiği düşüncesi yer alır:

Mavi aynalı evde
Gül alır sevgi verir
En güzel rüyâları
Çocuklara gönderir

..... (G.Ç. s.46)

Aynı kitapta bulunan ‘‘Kuşları Seven Deve’’ adlı şiirde yine çocukların hayâl gücü genişliği görülmektedir:

Anne, şu beyaz deve
Sarı bir kuşa bakıyor
Kıskanıyor kanatlarını
İnce bir ırmak akıyor,
Kapkara gözlerinden

..... (G.Ç. s.47)

çocukların gözünde hayvanların, kendisinde olmayanı isteyebilme özelliğine sahip olabileceği belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Masalın Masalı’’ adlı şiirde:

.....
Bir varmış iki yokmuş
Hayâl evden uçtu halı
Tılsımlı ayna içinde
Doğdu masalın masalı

..... (G.Ç. s.55)

denilerek masalların bile masalsı bir oluşumla ortaya çıktığı iletisi yer almaktadır. ‘‘Açıl Susam Açıl’’ şiirinde ise yine masalsı yaşamın izleri görülmekte olup masalların hayâl gücü sayesinde ortaya çıktığı, masalların bitmesiyle de her şeyin sonlandığı aktarılmaktadır:

.....
Masal biter
Kapanır ansızın kapılar
Ne kadar seslensen de
Sarayın kapısı açılmaz (G.Ç. s.56)

‘‘Ay Şarkıları’’ adlı şiirde yine hayâl gücü vasıtasıyla:

.....

Sesi bahar

Yüzü yaz olan kız

Ay şarkıları söyler

Balıkla dolar

Okyanusta bin sandal (G.Ç. s.63)

ayın insan yaşamı için önemli bir unsur olduğu, ay ile ilgili şarkıların söylenmesiyle balıkçıların güzel bir av gerçekleştirdiği anlatılmaktadır. “Son Rüyâ Ülkesinde” adlı şiirde:

Islatmayan bir deniz

Neler gördüm bilseniz

Ay içinde yıldızlar

Son Rüyâ ülkesinde

..... (G.Ç. s.70)

mısralarıyla rüyâ ülkesinin aslında olmasını istediğimiz hayâller olduğu iletisi aktarılmaktadır.

“Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan” adlı kitapta yer alan “Balon” adlı şiirde çocuğun hayâlleri son bulsa da hayâl kurmak çocuğun işidir ve tekrar tekrar hayâl kurar iletisi yer almaktadır:

.....

Niçin

Daha çok balon

Ve gökyüzü çizer

Çocuk yine? (B.Ş.O.K. s.20)

Ayrıca çocuğun balon ve gökyüzü çizmesinin arka planında oyunla uçabilme isteği yatmaktadır. Aynı kitaptaki “Kuş ve Gökyüzü” adlı şiirde:

Kuş kurbağa,

Balık, tavşan olmaz

Fakat kuş olabilir her şey

Çiçek ağaç zürafa ve insan

..... (B.Ş.O.K. s.21)

çocukların hayâllerinde varlıklar birbirinin yerine geçemez ancak kuş geçebilir. Çünkü kuş genel anlamıyla hayâllerin ve masumiyetin sembolüdür. ‘‘Uçurtmam Bir Kuş Gibi’’ adlı şiirde çocuklar, baharın geldiğini uçurtmaların uçuşuyla anlarlar:

Bahar abla duvağını dikerken
 Ilık rüzgâr çiçekleri öpüyor
 Uçurtmam ipsiz uçmaya hazır
 Bir kuş ona hadi hemen uç, diyor

..... (B.Ş.O.K. s.23)

Ayrıca uçurtma ile göğün kapıları açılmaktadır ve hayâller uçuş eylemiyle gerçekleşmektedir. Bununla beraber bu varlıkların kişileştirildiği de görülmektedir. Yine ‘‘Kuşevi’’ adlı şiirde görülmektedir ki:

Bir resim çizeceğim:
 Dört ayaklı bir kuyruklu
 Kuş attan önde duracak
 Bu kuş atı dört nala
 Dağlara uçuracak

..... (B.Ş.O.K. s.24)

çocuklar hayâl gücünü istediği gibi yansıtabilir; doğadaki varlıkları aynı resim tualine yerleştirebilmektedir. ‘‘Hanımkuş’’ adlı şiirde ise:

Çocuklar her gün
 Türkü söylediği için
 Kuğular bu kadar beyaz
 Çocuk her gün
 Çember çevirdiği için
 Kuşlar bu kadar sıcak

..... (B.Ş.O.K. s.29)

çocukların mutlu olması doğanın da var olmasını ve güzel imgeler oluşturmalarını sağlıyor düşüncesi yer almaktadır. ”Kuş Ninnileri” adlı şiirde anneler kuşlara, çocuklar kuş yavrularına benzetilmektedir:

Uyku, köpüklü süttür

Damla kuşlara aydan

Dökülür yıldız yıldız

Çatısız bir saraydan

Ninni, der anne kuşlar

Gökten bir resim uçar

Yavru kuşlar sevinir

Yuvalar çiçek açar

..... (B.Ş.O.K. s.30)

Bununla beraber annelerin her hareketi çocuklar için mutluluk kaynağıdır iletisi bulunmaktadır. ”Kuş Sevince” adlı şiirde de yine çocuklar küçük kuşlara benzetilmiştir. Çocuk kimi severse onu özgür bırakır iletisi yer almaktadır:

Küçücük bir kuş

Fili sevdi

Uçtu fil

..... (B.Ş.O.K. s.31)

”İlk Kuşlar” adlı şiirde özgürlüğe ”kuş” kavramı üzerinden atıfta bulunmaktadır:

Kırmızı elma bahçelerinde

Çiçek seven beyaz at varmış

Kuş olmak istermiş çiçekler

Yıldızlar kuş hayâli kurarmış

..... (B.Ş.O.K. s.43)

Ayrıca doğadaki varlıkların kuş olma isteği yani özgür olma isteği yer almaktadır. Aynı kitaptaki ”Masal Kuş” adlı şiirde:

.....

Günler geçer büyür çocuk

Büyür ağaçların boyu
 Görünmez olur masal kuş
 Dalgaları gölün suyu (B.Ş.O.K. s.45)

denilerek çocukların hayâl kurma yeteneklerinden vardır ancak bu hayâller büyüdükçe kaybedilebilir iletisi yer almaktadır. ‘‘Hayâlkuş’’ adlı şiirde geçen aşağıdaki mısralarda:

Çocuğun kendi, uçurduğu
 Sonsuz kanatlı kuş olur
 Bilmeceler ilk önce
 Olmayan kuşlara sorulur
 (B.Ş.O.K. s.46)

çocukların devamlı hayâl kurması ve hayâller etrafında yaşadığı iletisi anlatılmaktadır. Aynı kuş bu defa ‘‘Anılardaki Kuş’’ şiirinde ortaya çıkmaktadır. Burada ise rüyâ gören çocuklar için Hayâlkuş’un var olduğu çocuklar tarafından dile getirilmektedir:

.....
 hayâlkuş, kanat çırpmadan uçar yine
 konar ilk rüyâ gören çocukların ellerine (R.S. s.36)

Yine ‘‘Uykucuk Kuşu’’ adlı şiirde:

.....
 Uykucuk kuşu
 Hiç uyumaz
 Uykuları saklamak
 İşi gücü bu (B.Ş.O.K. s.47)

mısralarıyla çocuklar için uykunun kaynağının hayâli bir öge olan uyku kuşu olduğu belirtilmektedir. ‘‘Kanatsız Kuş’’ adlı şiirde ise denilerek gece siyah bir kuşa benzetilmektedir:

Geceyi geri getirir
 Attâdan, ötelerden
 Gece, bir siyah kuş
 (B.Ş.O.K. s.48)

çocuk gözünde bazı kuşların geceyi getirmesi görülmektedir. Çocuklar gece ve gündüzün oluşumunu kuşların sayesinde olduğuna inanmaktadır. “Rüyâ Kuşu” adlı şiirde de aynı durum söz konusudur:

.....

Uçunca rüya kuşum

Uyandım koştum pencereye

Ellerim bomboş yine (B.Ş.O.K. s.49)

çocuklar, rüyâların kuşlar sayesinde olduğuna inanmaktadır. “Her Kuş Eski Bir Masaldır” şiirinde ise:

.....

Kuğuları uçurur nehir

Orman resimleri çizer,

Kuş kanatları

Güzelleşir dağ deniz ve şehir (B.Ş.O.K. s.55)

çocukların hayâleriyle doğaya şekil verdiği iletisi yer almaktadır. Aynı durum “Kırmızı Deniz” adlı şiirde de geçerlidir:

.....

Çıplak elleriyle güneşi alkışlar

kırmızıya boyarlar her denizi

..... (R.S. s.30)

“Kafdağı’nın Kuşu” adlı şiirde Anka Kuşu’na vurgu yapılmaktadır:

Eşi yok benzeri yok

Tek kuş olmak çok acı

Yüzü insana benzer

Avi, bahar ağacı

..... (B.Ş.O.K. s.56)

Burada, Anka Kuşu çok değerli ve eşsizdir düşüncesine yer verilmektedir.

“Harflerin Kardeşliği” kitabında yer alan “Uçamayan Kuş” adlı şiirde penguen çağrışımıyla dünyanın ayna gibi olduğu anlatılmaktadır:

.....

Bir göl oluyorum bir deniz

Ne gölde ne denizde balık var

Niçin yazın söyleniyor kış şarkıları?

Yağmur ıslatmıyor üşütmüyor kar

Yollar bu kadar uzunken

ben evde unutulmuş muyum? (H.K. s.54)

Ayrıca insanların içinde kendini farklı hissetme ve tam olarak kendini bulamama iletileri mevcuttur.

“Okula Giden Kedi” kitabında yer alan “Ayakkabılarımın sevinci” adlı şiirde:

Yuvadan

Anaokuluna

Geçince

Harfleri yazacak

Ellerim sevindi

..... (O.G.K. s.19)

çocukların düşüncesinde, hangi iş yapıyorlarsa o işle ilgili olan organın sevinç duyduğu belirtilmektedir. Aynı kitaptaki “Harflerin Uyanması” adlı şiirde:

.....

Her harf

Yanındaki harfle uyur

Kendi sesiyle

Uyanır (O.G.K. s.25)

harflerin birer sesi ifade ettiği, yan yana olsalar da hepsinin sahibinin kendisi olduğu açıklanmaktadır. Benzer olarak aynı kitaptaki “Harfler Nasıl Bakar” adlı şiirde:

.....

Çocukla

Çocuk gibi

Bakar her harf

Büyükle

Büyük gibi (O.G.K. s.26)

her ifadenin, bakan kişinin bakış açısıyla anlamlandırılabilirdi düşüncesi bulunmaktadır. ‘‘Anne Ben Balık mıyım?’’ adlı şiirde çocukların keskin bir hayâl gücünün olduğu belirtilmektedir:

Anne

Dün gece

Rüyâmda

Denizin üstünde

Hiç ıslanmadan

Koşarak yürüdüm

..... (O.G.K. s.40)

Ayrıca çocuklar rüyâda ne görürlerse yaşamda da onun devam ettiğini düşünürler iletisi yer almaktadır. ‘‘Oyuncaklar Niçin Büyümez’’ adlı şiirde de çocukların hayâl gücü sayesinde oyuncaklarıyla bütünleştirdiği iletisi bulunmaktadır:

Ben uyurken

Oyuncaklarım

Uyur mu

Rüyâ gördüğümde

Oyuncaklarım da

Rüyâ görür mü?

..... (O.G.K. s.44)

Aynı kitaptaki ‘‘Çok Tatlı Bir Yalan’’ adlı şiirde yer alan aşağıdaki mısralarda:

Derler ki

Kim geçerse

Gökkuşağının altından
Yoksulsa zengin olurmuş
Gülermiş ağlayan

.....

-işte büyük ama

Çok tatlı bir yalan (O.G.K. s.54)

denilerek gökkuşağının altından geçmek insanların uydurduğu bir hayâldir, gerçekte bir ilgisi yoktur iletisi mevcuttur. ‘‘Uyku Hırsızı’’ adlı şiirde geçen şu mısralarda ise:

Tam uyuyacakken

Uykumu çalar

Uyku hırsızı

Bir türlü uyuyamam

Bir gece yakaladım onu

İki kuyruğundan

..... (O.G.K. s.57)

çocukların hayâlleri sayesinde uyku canlıymış gibi düşünülmektedir.

‘‘Rüyâ Saati’’ kitabında yer alan ‘‘Çocuk ve Şair’’ adlı şiirde:

Çocuk inci atsa da denize

şair açar sözcüklerin ötesini

hayat gerçek, hayâl uzun

pusulasız gemilerle liman arasında

yeni anlam ve müzik doğurganı

..... (R.S. s.11)

çocukların hayâl kurması, şairlerin ise bu hayâlleri kâğıda dökmesi yer almaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Saatleri Kuran Kelebek’’ adlı şiirde bebekler konusuna değinilerek:

Her bebek doğunca,

çığlık çığlığa yüzlerce kız

kızların alkışından

uçuşur binlerce yıldız (R.S. s.12)

her doğumla yaşamın değişmesi, zamanın yeniden başlaması iletisi yer almaktadır.
‘‘Korku Denizi’’ adlı şiirde:

.....

Kurşun kalemle çizer resmini

Evde dolaşan hayâletlerin

yok olur hayâlet

kurtulur işgalden ev

..... (R.S. s.14)

Denilerek çocukların kimi hayâllerinin korkutucu olabileceği ancak bunun üstesinden yine kendilerinin geleceği belirtilmektedir. ‘‘Kuşlarla’’ adlı şiirde de:

.....

Çağrıldınız mı

nehirler gibi

uzun yolculuklara

çağrıldım ben

içinden yıldızlar geçen kuşlarla (R.S. s.32)

yine çocuğun hayâli sayesinde doğadaki varlıklarla(Kuşlarla) iletişim kurması ve onunla bütünleşebilmesi anlatılmaktadır. ‘‘Kuşlar da Acıkır’’ adlı şiirde de hayâl gücü sayesinde kuşlarla iletişime geçme ve onlara yardım etme anlatılır:

Uçarım kuşların yerine

şefkatli bahçelere

ben olurum kuşlara

anne (R.S. s.34)

Buradaki ileti ise hayâli de olsa doğadaki varlıklara yardım edebilme çabasıdır. ‘‘Rüyâ Saati’’ adlı şiirde yine çocuklar üzerinden:

.....

Rüyâ görmeye başladığım zaman

gece yürür ağaçlar

yok olur orman

..... (R.S. s.53)

rüyâların bambaşka bir aleme alıp götürdüğü; çocuklar için ise rüyânın uykuyu süsleyen sevinç ayeti olduğu iletisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki “Binbir Gecelik Şiir” adlı şiirde ve “Bin İkinci Masal” adlı şiirde masal anlatıcısı Şehrazat’a atıfta bulunmaktadır. İki şiirde yer alan iletiler ise şimdiki zamanlarda hayâl kurmanın ve masal yazmanın değerinin yitirildiğidir:

.....

sandukalarda kaldı masallar

ve şimdi her yerde Alaaddin (R.S. s.67)

“Dünya Bir Lunapark” adlı kitapta yer alan “Ebedi Çocuk” şiirinde:

Kapanmaz bir dürbün

Üçüncü göz gibi açık durur içimde

Çiçek sessizliğinde büyümekteyim

Bilgelğin bilinmez kıyılarında

Her gün coşku ve düğün

..... (D.B.L. s.23)

bir çocuğun gözünden ve dilinden dünyanın ve yaşamın çok güzel olduğu ifade edilmektedir. Aynı kitaptaki “A Çocuk” adlı şiirde:

Rüyâda güneş görmek

Kar yağarken ata binmektir a çocuk

Çalınca koşu çingırağı

Çatlar sırtından nar

..... (D.B.L. s.27)

çocukların gördüğü rüyâlarda yer alan imgelerin gerçek dünyada karşılıklarının bulunduğu iletisi yer almaktadır. Aynı kitapta yer alan “Atlıkarınca” adlı şiirde bir oyun ögesi olarak atlıkarıncanın özelinde:

.....

Bir at bir karıncaya

Gölerek bakarken

Çocuklar erken büyüsün diye

Yaşlı marangoz

İcat etti atlıkarıncayı

..... (D.B.L. s.28)

aslında oyuncakların çocukların erken büyümesi için icat edildiği anlatılmaktadır. “İslak Güneş” adlı şiirde ise çocuğun hayâl gücünün sınırı yoktur:

.....

Şenlik olsun diye

Boyar göğü turuncuya

Kimseden ses çıkmayınca

Hayâl bir çocuğua seslenir

Deniz yanıyor!..

..... (D.B.L. s.34)

yani çocuk nasıl hayâl ederse çizeceği resimler de öyle olmaktadır. Aynı kitaptaki “Rüyâ Fotoğrafi” adlı şiirde:

.....

Hiç yoksul balık yoktur

Sütü eksilmeyen annedir deniz

Deniz gibidir iyilik geri döner insana çaresizlik kıyısında

Kurumuş çalıya su verirken (D.B.L. s.59)

İyiliklerin mutlaka insana bir şekilde geri döneceği iletisi, yani iyilik yapan bir gün karşılığını bulur düşüncesi bulunmaktadır. “Küçük Fark” adlı şiirde:

Değnekten atıyla

Kırlara gidene

Çocuk denir

Büyüklerle

Deli (D.B.L. s.87)

toplum tarafından çocuğun hayâl gücüyle; büyüklerin ise davranışlarıyla adlandırıldığı iletisi yer almaktadır. ‘‘Fotoğraftaki Kuş’’ adlı şiirde anıların birer kuş olduğu, o kuşun havalandıkça anıları hatırlattığı ve ayrıca çocukların rüyâ görmesini de sağladığı ifade edilmektedir. Buradaki ileti ise, hayâlleri sağlayan enerji çocukluk enerjisidir:

.....

Kanat çırpmadan

Uçar hâlâ o kuş

Konar ilk rüyâ gören

Çocukların ellerine

Anılardaki kuşları

Yine uçurur anılar (D.B.L. s.94)

V.5. Doğa ve Evren Teması

Doğa ve evren teması, Türkçe ders kitaplarında işlenen metinler ve aktarılan iletiler itibarıyla çeşitli başlıklara ayrılabilir. Bu ayrım ise genellikle hayvanları, bitkileri (özellikle ağaçları), gökyüzünü ve uzayı aktarma şeklinde olmaktadır. Söz konusu durum Şirin’in şiirlerinde ise daha çok doğanın korunması ve doğayı sevmeye iletileriyle yer almaktadır.

‘‘Dünyanın En Güzel Yeri’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Hayvan Saati’’ şiirindeki mısralarda:

.....

Kedinin saati fareye

Fareninki kediye

Tavşaninki

Tilkiye ayarlıdır

..... (D.E.G.Y. s.19)

her hayvanın doğa için veya birbirleri için denge unsuru olduğu iletisi bulunmaktadır. Ayrıca hayvanların doğuştan gelen bir yetiyle yaşamda tutunduğu bilgisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Bitki Saati’’ adlı şiirde:

Tohum

Toprağa değince

Başlar çalışmaya

Mevsime göre

Kurulur

Besini güneş

Ve su

..... (D.E.G.Y. s.20)

bir tohumun ekolojik denge çerçevesinde meyve olana kadar geçirdiği evreler anlatılmaktadır. Burada da her bitkinin oluşum ve yetiştirme şeklinin kurallara bağlı olduğu iletisi yer almaktadır. Aynı kitapta bulunan “Deniz de Çocuk Gibidir” adlı şiirde:

Yağmur

Damla damla

Gıdıklarken

Sevinir deniz

..... (D.E.G.Y. s.47)

mısralarıyla deniz insana ait özellikle kişileştirilmiş olup denizin insan gibi olduğu, duyguları olabileceği ve doğadaki önemi anlatılmaktadır. Aynı kitaptaki “Kardeş Payı” adlı şiirde:

.....

Damağımızı ballandırır dut

Elimizde oynar

Hoş kokulu armut

..... (D.E.G.Y. s.51)

her meyve kendine has bir özellik ve güzelliğe sahiptir iletisi aktarılmaktadır. “Ağaçlarla Konuşmak” adlı şiirde ise:

Çınar en bilge

Yaz kış otur altında

Destan dinle

Irmağa söyler

Türkülerini söğüt

..... (D.E.G.Y. s.52)

ağaçların da tıpkı bitkiler gibi kendilerine has özelliklere sahip olduğu, ayrıca insanlarla arkadaş olduğu belirtilmektedir. ‘‘Ağaçlar Neye Benzer’’ adlı şiirde de bazı ağaçların anneye, babaya veya insanlara benzediği, yani insanlar gibi bir hayata ve duygulara sahip olduğu iletisi yer almaktadır:

Uzun yaşamış anneye

Babaya benzer çınar

Utangaç bir kıza

Söğüt

Şakacı bir çobandır meşe

Oyuncakları palamut (D.E.G.Y. s.53)

Aynı kitapta bulunan ‘‘Benzeşme Oyunu’’ adlı şiirde yer alan:

Bakarken bitkilere

Çınar oluruz biraz

Nar oluruz biraz

.....

Bakarken bitkilere

Bitkilere benzeriz biraz (D.E.G.Y. s.59)

mısralarıyla özelde insanın doğadan ayrı olamayacağı genelde ise insanın baktığı nesnelerle veya zaman geçirdiği varlıklarla bütünleşeceği iletisi anlatılmaktadır.

‘‘Gökyüzü Çiçekleri’’ kitabında yer alan ‘‘Ağaçlar da Ağlar’’ adlı şiirde ise:

.....

Ansızın bir kuş ölse

Gökyüzünde

Ağaçlar ağlar da

Niçin yarıya inmez anne

Bayraklar? (G.Ç. s.32)

doğada yaşamın birbiriyle ilişkili olduğu ve çocukların doğadaki olaylara kayıtsız kalmadığı iletisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Dağlar Sarı Bir Bayrak’’ adlı şiirde geçen mısralarda:

Yapraklar bir el gibi

Gökten yağar sel gibi

Ayva yüzlü sonbahar

Solarken yaprak yaprak

..... (G.Ç. s.33)

sonbaharın gelmesiyle doğada ne gibi değişimlerin olduğu belirtilmektedir. ‘‘Kış Masalı’’ adlı şiirde ise, kış mevsiminin gelişi ve gidişi halinde doğadaki değişimlerin çocuklar tarafından nasıl anlamlandırıldığı belirtilmektedir:

Beyaz bir devenin

Sırtında gelir kış

.....

Bir kuşun kanadında

Gelir bir daha bahar (G.Ç. s.36)

‘‘Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Ağaçlar Ayakta Uyur’’ şiirinde ağaçların hiç durmadan çalıştığı ifade edilerek:

Kuşları gökyüzü örter

Beni annem

.....

Ağaçlara şaşıyorum

Ağaçlar ayakta

Nasıl uyuyor anne? (B.Ş.O.K s.11)

doğadaki her varlığın bir koruyucusu olduğu, ağaçların gece dahi uyumayarak dünya için çalıştığı iletisi yer almaktadır. Aynı kitapta yer alan ‘‘Dünya Kuş’’ adlı şiirde:

Güneş kuş

Ay kuş

Yıldızlar kuş

Gökyüzü

Gündüz yakın

Gece uzak

Kanatlı kuş

..... (B.Ş.O.K s.12)

doğadaki varlıkların kuş çağrışımıyla anlamlandırılarak, masum ve özgür olduğu anlatılmaktadır. ‘‘Kuşlara Benzemek’’ adlı şiirde çocuk ve kuş ilişkisine değinilerek:

.....

Balığa kiraza elmaya

Ne görsen kuş diyorsun

Böyle kuşlara benziyorsun

Gözlerin kapalı gülünce! (B.Ş.O.K s.13)

mısralarıyla bir çocuğun gülümsemesi ile bir kuşun masumiyetinin aynı olduğu belirtilmektedir. ‘‘Kuş Olmak’’ adlı şiirde de doğadaki varlıkların kuş kadar özgür olma isteği yer almaktadır:

.....

Çiçekler balıklar

Kuş olmak istedi

Gökyüzü

Ben de kuş olayım

Kuş olmak güzel şey, dedi

..... (B.Ş.O.K s.13)

Aynı kitapta bulunan ‘‘ Bulut’’ adlı şiirde gökyüzünden bahsedilerek:

.....

Nar saçar rüzgâr

İki kanatlı at olur

Bir kanadı,

Değer Çin Dağına

Bir kanadı

Çinçin öter

..... (B.Ş.O.K s.14)

yağmurun, bulutların ve dolayısıyla gökyüzünün tüm dünyayı masal kanatlarıyla örttüğü iletisi yer almaktadır. ‘‘Uçmayı Unutan Kuş’’ adlı şiirde de bu defa tavus kuşundan bahsedilerek:

Uçmayı unutan ilk kuş

Göklerde saklıdır düşü

Bir resim çizer kalbime

Nazlı nazlı süzülüşü

..... (B.Ş.O.K s.32)

tavus kuşu özelinde bazı canlıların eksik olan yönlerinin başka bir özellik ile giderildiği iletisi aktarılmaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Şakacı Papağan’’ adlı şiirde:

Çiçek bakışlı çocukları görünce

Anılar çağırır onu konduğu ilk dala

Kaybolan yıldızları bulmuş gibi

Güneşi saklar resimden bir sandala

.....(B.Ş.O.K s.34)

özgürlüğünü kaybetmiş bir papağanın çocukları görünce geçmişini hatırlaması anlatılmaktadır. Burada ise çocuk, özgürlüğü ve saflığı hatırlatmaktadır. ‘‘Leyleğe Söz Verdim’’ adlı şiirde leylekle konuşularak:

Baharla gelen leyleğe

Yıldızları kırarak

Yuva kuracağım

.....

Gitmez de kalırsan leylek

Oyuncak evimin penceresinde

Kanatlarına kurdele takacağım (B.Ş.O.K s.36)

bahara duyulan özlem anlatılmaktadır. Aynı kitapta bulunan ‘‘Kuş Türküleri’’ adlı şiirde ise:

Bir ağaçtan bir ağaca

Sevgi ırmakları akar

Susar mavi kanatlı kuş

Uçuşu bin mum yakar

kuşların sevgi dolu olması ve içinde sevgi olan varlıkların çok daha güzel olması iletileri aktarılmaktadır. ‘‘Kelebek’’ adlı şiirde kelebekten bahsedilerek:

.....

Çok sevinçler

Dağıttın

Dünyaya

Bu yüzden büyüktür

Ölümün (B.Ş.O.K s.50)

kelebeğin kısa hayatında dünyaya güzellikler kattığı belirtilmektedir. Aynı kitapta yer alan ‘‘Uçtu Uçtu’’ adlı şiirde ise:

.....

Gözlerime bakma öyle

Yaralıysan bana söyle

Gir kalbime yanımda kal

Sürsün bitmeyen masal (B.Ş.O.K s.52)

yalnızlığın bir kuşun gelmesiyle giderildiği anlatılmaktadır. Burada çocukların, yalnızlıklarını gidermek için doğadan arkadaşlıklar edinebileceği iletisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Kuş Gemileri’’ şiirinde:

.....

Kuma yazılmış yazıları

Nasıl silerse deniz

Kalmaz denizlerde

Bu gemilerden de iz (B.Ş.O.K s.53)

baharın müjdeleyicisi olan kuşların aynı zamanda kıyıları için ayrılık vaktini çağrıştırdığı belirtilmektedir. “Kuşlar Türkü Söyleyince” adlı şiirde kuşların mutlu olması sonucunda:

.....

Suda yürür su perisi

Etekleri hiç ıslanmaz

Davul çalınır düğünde

Kuşlar türkü söyleyince

..... (B.Ş.O.K s.54)

doğayı ve dünyayı güzelliklerin kapsadığı belirtilmektedir. Ayrıca doğadaki her varlık bu güzelliklere ortak olmaktadır iletişimi yer almaktadır.

“Harflerin Kardeşliği” kitabında yer alan “Neden İnsan Gibi” adlı şiirde doğadaki varlıklardan bahsedilmektedir:

.....

Neden insan gibi

Konuşamaz hiçbir arı

Hiçbir kuş?..

..... (H.K. s.25)

tabiattaki varlıkların, özellikle hayvanların, yapıları sebebiyle hiçbir insani duygu ve özellik gösteremediği anlatılmaktadır. Aynı kitapta bulunan “Şair Amcanın Kedisi” adlı şiirde:

.....

Yine de

Şair amcayla

Konuşmamız gerekecek

Kedilerin kedice

Yaşamaları hakkında (H.K. s.41)

-kedi üzerinden- hayvanların yaşam hakkı olduğu ve her hayvanın sahibinin insan değil kedisi olduğu iletileri yer almaktadır.

“Okula Giden Kedi” adlı kitapta yer alan “Okula Giden Kedi” şiirinde bir çocuğun kediye beslediği sevgi ve artık onu arkadaş olarak kabul etme anlatılmaktadır:

Sanki kedisi çocuktu

Kendisi kedi

Aynı oyunları oynadılar

Saklambaç

Köşekapmaca

..... (O.G.K. s.18)

İletisi ise, çocuklar beslediği ve sevdiği hayvanları birer arkadaş olarak kabullenmektedirler. Aynı kitaptaki “Mavi Sevmek” şiirinde mavi renge değinilerek:

Gündüz

Açık bir okuldur

Yeryüzü

Bitkiler hayvanlar

İrmaklar denizler

Severler hep mavi mavi

..... (O.G.K. s.42)

mavinin doğa için saf ve temizliği ifade ettiği iletileri bulunmaktadır. “Daha Çok Sevmek” adlı şiirde bu defa çocuk doğa ilişkisi ifade edilerek:

.....

Gökyüzü sever çocuğu

Ağaçlardan

Kuşlardan

Ve çobandan

Daha çok

..... (O.G.K. s.43)

doğanın çocukları, çocukların da doğayı karşılıklı olarak çok sevdiği iletisi aktarılmaktadır. ‘‘Karnemdeki Kırık Ders’’ adlı şiirde doğayı anlamının öneminden bahsedilmektedir. Burada doğayı bilmek ve sevmek için okuldaki dersler gibi teoriyi bilmek ve onu uygulamaya geçirmeye ihtiyaç yoktur:

Yağmurla arkadaşlığım iyi

Karla pekiyi

Uçurtmamla da aram iyi

Bulutlarla pekiyi

.....

Yedi notayı ezbere bilsem de

Şarkı söyleyemiyorum (O.G.K. s.46)

Ayrıca doğa zaten bilinir ve anlaşılır halde durmaktadır. Aynı kitapta bulunan ‘‘Her Çiçek Bir Haber Verir’’ adlı şiirde çiçeklerin ifade ettiği duygulara yer verilmektedir:

Ayrılıkları anlatır

Sardunya

Sarmaşık ise dostluğu

.....

Aşk mektubudur

Karanfil

Okutur kendini herkese

..... (O.G.K. s.52)

insan açısından her çiçek bir duyguyu ifade etmektedir iletisi yer almaktadır. Yine aynı kitaptaki ‘‘Köydeki Arkadaşım’’ adlı şiirde:

Zarfin içinde

Kuş sesleri gönderiyorum sana

Dedeme söyle

Papatya tohumlarını

Balkondaki saksıya eksin

..... (O.G.K. s.52)

çocuklar için yaz mevsiminin çok önemli olduğu anlatılmaktadır. ‘‘Sudaki Rüyâ’’ adlı şiirde bir çiçek olarak nilüferin:

Nilüferciğim

Mavin o kadar

O kadar sessiz ki

Benziyor

Buluttan yavru ceylanın

Durgun gölü öpüşüne

..... (O.G.K. s.53)

masum ve saf olduğu ayrıca rüyâ gibi insanı etkilediği ifade edilmektedir. ‘‘Çocuğa Benzeyen Çiçek’’ şiirinde de:

Papatyadır çocuğa

En çok

Benzeyen çiçek

Bir çocuğun öldüğünü duyduğunda

Papatya

Çocuğun annesi kadar

Üzülür

..... (O.G.K. s.58)

papatyaların özelinde çiçeklerin çocuklara anneler kadar değer verdiği belirtilmektedir. ‘‘Konuşmak’’ adlı şiirde kış mevsimi özelinde:

.....

Çocuklar karda

Oynarken

Kardan adam

Sıcak

Sımsıcak (O.G.K. s.60)

çocukların doğaya anlam kattığı ve sıcaklık getirdiği düşüncesi belirtilmektedir. ‘‘Daha Büyümeden’’ adlı şiirde:

Her gün ayrı renge

Boyuyorum

Bulutları

Mavi pembe sarı...

Kar yağarken

Uyurken bile

Elimde fırça

..... (O.G.K. s.59)

çocukların doğayı kendi hayâl gücüne göre şekillendirdiği anlatılmaktadır. ‘‘Güneşin iyiliği’’ şiirinde geçen aşağıdaki mısralarda:

Sabahı

Güneş

Getirir dünyamıza

Akşamları

Aramızdan ayrılırken

Yıldızları ve ayı

Bekçi gönderir bize

Niçin mi

Karanlıktan

Korkmayalım diye (O.G.K. s.62)

çocukların gözünde Güneş, insani bir vazifeyle bulunmaktadır ve tek gayesi karanlıktan gelen korkuyu önlemektir. ‘‘Dünya’’ adlı şiirde yine çocuklarca Dünya’nın tıpkı Güneş gibi insani bir vazifeyle hareket ettiği sanılmaktadır:

Sabahı

Güneş

Getirir dünyamıza

.....

Karanlıktan

Korkmayalım diye (O.G.K. s.63)

‘‘Rüyâ Saati’’ adlı kitapta bulunan ‘‘Farkında Değil Misin’’ şiirinde:

Farkında değ il misin

dağ ları deviren ellerinden

ırmaklar doğ uyor birden

Farkında değ il misin

atıma ses verdikçe ağ acım

şarkı söylüyorum dağ lara yeniden (R.S. s.21)

denilerek doğ anın insana yeniden yaşama sevinci verdiği iletisi aktarılmaktadır. Aynı kitapta yer alan ‘‘Mavi Eldiven’’ adlı şiirde gökyüzü mavi eldivene benzetilerek:

Gökyüzü

Mavi eldiven gibi

Cebimde taşırım seni

..... (R.S. s.31)

gökyüzü sevgisinin birey tarafından içselleştirildiğ i belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Dünya’’ adlı şiirde dünyaya çağ ırı vardır:

.....

Yoruldum uzaklara mızıka çalmaktan

yeniden yazalım yağmurun tarihini

sormasın çocuk, toprak gökyüzünden güzel mi

çiçekler gibi sevmeyi öğrenebilir ay

..... (R.S. s.57)

dünyaya, mevcut halinden güzel olması için çağ ırı yapılmaktadır ve ona nasıl olması gerektiğ i açıklanmaktadır.

‘‘Dünya Bir Lunapark’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Denizi Sevmek’’ şiirinde:

Çocuk denizi sevdi mi

Tatlansın diye

Bir portakal atar

Uzanacağı yere

..... (D.B.L. s.42)

çocukların denizi her zaman sevdiği ve ona canlıymış gibi davrandığı iletisi bulunmaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Gözyaşı Farkı’’ adlı şiirde bu defa çocuk deniz ilişkisine değinilmektedir:

.....

Doğuştan açıktır denizin penceresi

Çocuktan farkı

Çocuk kaçır

Deniz kaçamaz

Denizin alınyazısı balık

Çocuğunki oyun

Deniz saklar gözyaşlarını

Çocuk saklayamaz (D.B.L. s.43)

denizin ve çocuğun aynı yerden geldiği, ikisinin de duygulara sahip olduğu ancak bu duyguları farklı şekillerde ifade ettiği belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Deniz Çocuktur’’ adlı şiirde:

Deniz çocuktur

Sincaplardan kaçırır gibi

Derinliklerinde saklar incilerini

..... (D.B.L. s.46)

denizler, davranışlarını ve karakterini çocuklardan almış gibidirler düşüncesi mevcuttur. ‘‘İkilem’’ adlı şiirde ise çocuğun denizlere alışmasından sonra hayatını denizden ayrı göremeyeceği iletisi yer almaktadır:

.....

Bir kez alıştı mı

Denizi kendisiyle toplar

Ve çıkarmaz bir daha

..... (D.B.L. s.45)

Aynı kitapta bulunan ‘‘Sabah Gibi Uyandıran’’ adlı şiirde:

Daha adını bilmeden toprak. Hiçbir tohum

Filizlenmemişken. Yeşil uyanmamışken

Hayvanlar resimken

Habersizken erkek kadından

.....

Kuşların hayvanlara. Hayvanların dağlara

Yıldızların geceye söylediğidir: çocuktur

Dünyayı sabah gibi uyandıran... (D.B.L. s.52)

doğada hiçbir şey ortada yokken ve hiçbir şey belli değilken, çocuk kavramıyla her şeyin anlam bulduğu ve bütün varlıkların tamamlandığı iletisi mevcuttur. ‘‘İkiz Atlar’’ adlı şiirde de:

Kıyıda balık tutarken bir balıktan

Fazlasını hissediyorum denizden

Anılarımdan yeni bir deniz oluyorum

Çocuğun aynasıyla konuşan balık

İrmak yap beni çekileyim kaynağıma

..... (D.B.L. s.57)

hayâllerle doğanın içinde yer almak ve onun bir parçası olabilmek için istekte bulunmak iletisi yer almaktadır.

V.6. Kavramlar ve Çağrışımlar Teması

Kavramlar ve Çağrışımlar temasında, sözcüklerin yansıttığı kavramlar çoğu zaman bu kavramlara ait birçok imajın eşlik etmesiyle çocukların zihninde canlanır. Mustafa Ruhi Şirin’in şiirlerinde kavram-çağrışım unsuruna sıkça karşılaşılmaktadır. Şirin’in şiirlerinde yer alan birçok kavram, çocuğun zihninde yer alan benzer çağrışımlarla daha da zenginleştiği görülmektedir.

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta bulunan “Günlerin Renkleri” şiirinde yer alan aşağıdaki mısralarda:

Hafta başı telâş olma da
Mutlu yapar pazartesiye mavi
.....
İnsanlar gibi
Kıskanç değildir günler
Değişirler her gün
Birbirlerinin renklerini (D.E.G.Y. s.18)

her rengin farklı bir duyguyu yansıttığı gerçeğinden hareketle günlerin de tıpkı bu renkler gibi farklı duyguları çağrıştırdığı iletisi yer almaktadır. Benzer durum “Günler İkiz Kardeştir” şiirinde de geçmektedir:

Heyecanlıdır pazartesi
Salı
Limanda bekleyen gemi
..... (D.E.G.Y. s.17)

Burada da her günün farklı bir ifadeyi, duyguyu ve davranışı akla getirdiği belirtilmektedir. Aynı kitapta yer alan “En Güzel Ev” adlı şiirde bir kavram olarak “ev”den söz edilerek:

.....
Evimiz
Evler içinde
En güzeli (D.E.G.Y. s.10)

ev kavramının mutluluğu ve sıcak bir tabloyu çağrıştırdığı iletisi aktarılmaktadır. “Saat ve İnsan” adlı şiirde bu defa insan-saat-zaman birlikteliğinden bahsedilerek:

.....
Saat insana benzer
Ne kadar
Çalışkan olma da

Geçmiş zamanı

Geri getirmez ki (D.E.G.Y. s.35)

saat ve insanın benzerlik gösterdiği, zamana ortak olunarak hep ileriye doğru hareket ettiği çağrışımı yapılmaktadır. ‘‘Bozuk Saat’’ adlı şiirde bozuk saat ile doğruluk çağrıştırılarak:

.....

Hiç olmazsa

Günde

İki kere

Doğru saati gösterir (D.E.G.Y. s.38)

bozuk saatin yalan söyleyen insandan daha iyi olduğu belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Güzellik Duygusu’’ adlı şiirde bu defa insandan söz açılarak:

.....

Şiirin

Müziğin

Resmin

Nerden gelir

Bu güzelliği?

.....

İnsanın

İçindeki

Güzellik duygusundan (D.E.G.Y. s.58)

insanın doğuştan kalbinin temiz olduğu, baktığı nesnelere de güzellik verdiği ifade edilmektedir. ‘‘Tilki’’ adlı şiirde geçen şu mısralarda:

Dönüşme oyunu oynayalım

Demiş tilki:

Hayvanlar bitki olsun

Bitkiler hayvan

.....

İzlemekle yetinmiş tilki

Durmamış sözünde

Tilki kalmış hep... (D.E.G.Y. s.64)

baskın özellik gösteren varlıkların bilinen özellikleri çağrıştırılarak bu varlıkların hiçbir zaman huylarının değişmediği iletisi yer almaktadır.

“Gökyüzü Çiçekleri” adlı kitapta yer alan “Uyku Bekçileri” şiirinde uyku kavramı üzerinde durularak:

.....

Erken uyu

Zaman çok az

Uyku süttür

Büyü biraz (G.Ç. s.14)

çocukların gelişimi için uyku faktörü çok önemlidir iletisi aktarılmaktadır.

“Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan” kitabında bulunan “Uçan Bir Kuşa Bakınca” adlı şiirde:

Uçan bir kuşa bakınca

Güzelleşir dünya

..... (B.Ş.O.K. s.16)

kuş kavramının özgürlüğü hatırlatmasından hareketle kuşların yaşama sevinci verdiği iletisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki “Kuş İşleri” adlı şiirde kuş-çocuk çağrışımı yapılarak:

Yeryüzünün acılarını uçurur

Nazlı kuşlar mutlu kuşlar

Koyar kalbimize sevinci

Gülen umutlu kuşlar

..... (B.Ş.O.K. s.22)

kuşların hayatımız içinde önemli yeri olduğu ve dünyamıza güzellik kattığı düşüncesine yer verilmektedir. “Üç Beyaz Kuş” şiirinde yine kuşların özgürlüğü çağrıştırması gerçeğinden hareketle:

.....

Bülbül kanatlıdır ağzı çiçek

Çocuk kalbimdeki kuş

Güzel günler görecek (B.Ş.O.K. s.61)

kalpler, kuş kadar özgür ve aydınlık olursa güzel günlerin görüleceği iletisi yer almaktadır. “Çocuk Kalbimdeki Kuş” adlı şiirde de kuş-çocuk çağrışımı vardır:

.....

Yolların bittiği gün

Anneme bir şiir sun

Çocuk kalbimdeki kuş

Benim çocukluğumsun (B.Ş.O.K. s.68)

kuşların çocukluğu ifade etmesinin yanı sıra, çocukların kalbinde küçük bir kuşun yer alarak onları hayâl âlemine götürdüğü iletisi belirtilmektedir.

“Harflerin Kardeşliği” adlı kitapta yer alan “Harflerin Kardeşliği” şiirinde:

.....

Harfler nasıl söyler

İnsanlara

Kardeşliği?

Çiçek gibi mi? (H.K. s.9)

harflerin kelime oluştururken yan yana gelmesi kardeşlik bağı oluşturmak gibi düşünülerek insanların da kardeş gibi olabilmek için tıpkı harfler gibi bir arada olması gerektiği ifade edilmektedir. Aynı kitapta bulunan “Yorum” adlı şiirde çocuk adlarından bahsedilerek:

Arkadaşlarımın adları

Damla Bulut Yağmur

Irmak Nehir Deniz

Hangisine seslensem

Islanıyorum

.....

Savaş' seslenince

Utaniyorum

Barış'la konuşunca

Umutlanıyorum (H.K. s.34)

çocuklara verilen adların çeşitli duyguları ve kavramları hatırlattığı iletisi bulunmaktadır. Aynı kitaptaki "Kaç Ufuk Çizgisi Var" adlı şiirde:

.....

Gereksiz bir korku bu

Sen istedikçe

Bir ufkun bittiği yerde

Yeni bir ufuk daha göreceksin

Sonunda

Bir ufuk olacaksın

Sen de... (H.K. s.43)

ufuk çizgisi, ulaşmak istenen hedef ve hedefe giden yol olarak karşıya çıkmaktadır. "Adalet" adlı şiirde ise nar tanelerinin birbiriyle eşit olduğundan hareketle dünyamızdaki insanların da birbiriyle eşit olduğu ve paylaşımın eşit şekilde yapılması gerektiği belirtilmektedir:

Nar nar nar

İçinde ne çok

Eşit kardeşin var

Dünya

Bir nara benziyor

Her şey

Nar gibi

Adaletle dağıtılsa
Her gün bayram edecek
Yoksullar (H.K. s.49)

Aynı kitaptaki ‘‘Fotoğraftaki Çocuk’’ adlı şiirde ağlayan çocuklara değinilerek:

Herkes tanır
Ağlayan çocuk fotoğrafını
.....
Anlayamadığım
Bir şey daha var:
Niçin hiç gülme hakkı yok
Fotoğraftaki çocuğun? (H.K. s.55)

insanların, acı çeken tüm çocukları aynı imajla hatırladığı iletisi bulunmaktadır. ‘‘Lale ve Gül’’ adlı şiirde Yahya Kemal hatırlatmasıyla:

.....
...ya lâle açmalıdır
göğsümüzde yâhud gül
Dizesiyle, seslenir bize
Cennetin orta yerinden (H.K. s.61)

insan gönlünün lale ve gül gibi pak ve aydınlık olması gerektiği ifade edilmektedir.

‘‘Rüyâ Saati’’ kitabında bulunan ‘‘Kuşlar da İnsanlara Benzer’’ adlı şiirde vefadost çağrışımı yapılarak:

Kuşlar da insanlara benzer
yalnız arada bir fark var
kuşlar sapanla
insanlar kurşunsuz da vurulur
..... (R.S. s.33)

insanların yarı yolda bırakılması dostları sebebiyle de olabilir iletisi aktarılmaktadır. ‘‘Akrebin Gülüşü’’ adlı şiirde:

Topraktan beşik sûretinde göründü bana ölüm

annemin ağdından yazıldım son defa

..... (R.S. s.48)

akrebin gülüşü benzetmesiyle Azrail kastedilerek ölümle karşılaşma anında yaşanan durumlar ifade edilmektedir. Aynı durum ‘‘ Çingirak’’ adlı şiirde çocukların ölmesi durumunda hissedilen duygularda bulunmaktadır. Burada ise öksüz kalan oyuncaklarla çocuk ölümlerinin hatırlatılması yer almaktadır:

.....

Ağıt yasak!

sus ve yıldızlara bak

çemberler çiz havaya

karişirken ayın ışığı suya

öksüz kızların bebeği

dönüşür kırık aynaya (R.S. s.51)

‘‘Dünya Bir Lunapark’’ kitabında yer alan ‘‘Ayna ve Çocuk’’ adlı şiirde:

.....

Kendini mi

Görmek istiyorsun

Çocuğa bak

Olduğun gibi göstereceğin seni (D.B.L.P. s.31)

çocuk ailenin ve toplumun aynasıdır düşüncesinden hareketle, çocuğun yetişme şartları nasılsa öyle davranışlar sergileyeceği iletisi bulunmaktadır. ‘‘İnsan da Deniz Gibidir’’ adlı şiirde deniz-insan-hayâl gücü kavramları çağrışımı vardır:

.....

Çocukluğunu yaşayamayan

Gemi yüzdüremez deniz gibi

Çocukluk onda hep açık yara (D.B.L.P. s.51)

insanın ergin yaşlarda hayâl gücü sahibi olabilmesi koşulunun, çocukluğunu doyasıya yaşayarak geçirmek olduğu anlatılmaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Benzeyen’’ adlı şiirde sorgulayıcılık ve hayâl gücü çağrışımı yapılarak:

.....

En çok

Birbirine

Benzeyen

Çocuk

Bilge

Şair

çocuk, bilge ve şairin bu özelliklerde olmasından dolayı birbirlerine benzediği iletisi bulunmaktadır. “Çocuğa Yakın” adlı şiirde de:

Dünya

İki kapılı

Bir lunapark

İki kapısı da

Çocuğa daha yakın (D.B.L. s.92)

dünya veya hayat, oyun ve eğlence yerine benzetilmektedir. Yaşam iki kapılıdır; doğum başlangıç, ölüm ise sondur. Yaşamaya ve ölmeye en yakın da çocuktur denilmektedir.

V.7. Kişisel Gelişim Teması

Çocukların bir birey olarak toplum içinde yer almasını sağlamak için onları doğru yönlendirmek gerekmektedir. Bu yüzden çeşitli konularda bilgi vermek, bilgi verirken de salt didaktik öğretiye yönelmek çocukları sıkacağından Türkçe ders kitaplarında yer alan Kişisel Gelişim temasının önemi artmaktadır. Mustafa Ruhi Şirin, şiirlerinde bu konuya gerek doğrudan gerek dolaylı olarak eğilmektedir. Çocuğun iyi bir şekilde yetişmesi için hem çocuğun kendisine hem de çocuğu yetiştiren kişiye önemli mesajlar vermektedir.

“Dünyanın En Güzel Yeri” kitabında yer alan “Saat Kimi Sever” adlı şiirde geçen aşağıdaki mısralarda:

.....

En çok

Kimi sever saat?

Zamanın değerini bileni... (D.E.G.Y. s.36)

zamanın değerini bilen ifadesiyle zamanı yerinde ve doğru kullanmak ifade edilmektedir. Böylelikle başarı kaçınılmaz olacaktır. Aynı kitapta bulunan ‘‘Soruların En Güzeli’’ şiirinde:

.....

-bilmediğin konuda

Soru sormak,

Dedi kaplumbağa

Soruların en güzeli... (D.E.G.Y. s.63)

mısralarıyla araştırmak, bilmenin ilk basamağını oluşturmaktadır ve bilinmeyeni araştırmak gerektiği iletisi yer almaktadır.

‘‘Gökyüzü iekleri’’ adlı şiir kitabında yer alan ‘‘Günler Kardan Bir Yumak’’ şiirinde çalışma ve zaman kavramlarına değinilerek:

.....

Güneşin sofrasında

Zaman kardan bir yumak

alışmak arı gibi

Arı gibi uyumak (G.. s.37)

Çalışmanın ve zamanın iyice değerlendirilmesi gerektiği, aksi takdirde güneşin altında eriyen kar misali emeklerin eriyip kaybolacağı belirtilmektedir.

‘‘Harflerin Kardeşliği’’ kitabında yer alan ‘‘Soru Sormak’’ adlı şiirde soru sormanın önemine değinilerek:

Bazen

Cevabın yarısı

Bazen de

Tamamını bilmektir

Soru sormak

Hayat bilgisi dersinden

Pekiyyile geçmektir (H.K. s.21)

hayatta iyi bir şekilde yaşamının koşulu soru sormaktır, sorgulayıcı olmaktır iletisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki ‘‘Hangisi Büyük?’’ adlı şiirde:

-Evimiz mi

Büyük

Okul mu

Dağ mı?

-Soruların

Dedi öğretmen,

Okuldan

Dağdan

Daha büyüktür (H.K. s.22)

çocuklar için, araştırma ve öğrenme azminin en büyük iş olduğu belirtilmektedir. ‘‘Karşı Kıyıya Geçmek’’ şiirinde ise:

.....

Boyum uzasa

Yüzmeyi öğrensem de

Uygun ortam olmadan

Geçemem

Kendi ırmağımdan

Karşı kıyıya (H.K. s.24)

çocukların fiziksel ve sosyal şartları ne kadar iyi olursa olsun becerilerini ortaya koyabilecek ortama ihtiyaçları vardır iletisi bulunmaktadır.

‘‘Okula Giden Kedi’’ kitabında bulunan ‘‘Ayakkabılarım’’ adlı şiirde okumaktan bahsedilerek:

.....

Yazdıkça

Okudukça

Daha erken

Götürüyorlar beni

Evden okula

Okuldan eve (O.G.K. s.20)

okumanın ve öğrenmenin çocuk için değerli olduğu, aşama kaydettikçe psikolojik olarak da rahatlamamanın gerçekleştiği belirtilmektedir. Benzer durum ‘‘Silgi’’ adlı şiirde de mevcuttur:

.....

Eksiksiz yazdığında, dedi

Öylesine güzelleşiyorsun ki!.. (O.G.K. s.30)

Burada ise yazma becerisi arttıkça öğrenme isteği artmaktadır ve aşama kaydetmek psikolojiyi olumlu yönde etkilemektedir düşüncesi mevcuttur. ‘‘Okumak Neye Benzer?’’ şiirinde de tıpkı ‘‘Silgi’’ ve ‘‘Ayakkabılarım’’ şiirindeki gibi:

.....

Okudukları

Konuşmaya başladığımızda

Oyuna benzer

Yaşamak (O.G.K. s.35)

aşamaları geçmek, yorum ve düşünebilme yeteneğini geliştirmektedir. Bu sayede hayat yaşanabilir kılınır düşüncesi aktarılmaktadır. Aynı düşünce ‘‘Okurken’’ adlı şiirde de bulunmaktadır:

.....

Okurken

Daha iyi

Tanıyorum

Kendimi

Okurken

Besliyorum

Duygularımı

İlk düşüncelerimi (O.G.K. s.36)

okumanın, kendini tanımak ve bu sayede kendini doğru olarak ifade etmenin ilk koşullarından biri olduğu iletişi yer almaktadır. Aynı kitaptaki “Önce” adlı şiirde:

.....

Hayâl edenin de

Dilek tutanın da

Önce

Yola

Çıkması gerek (O.G.K. s.49)

mısrarlarından da anlaşılacağı gibi başarmak için ilk olarak işe başlamak gerektiği ifade edilmektedir.

“Rüya Saati” adlı kitapta yer alan “İşildak” şiirinde, çocuklar için büyümenin neleri ifade ettiğinden söz edilmek:

.....

Ve hayâl atınla

çıkacaksın yokuşları

yükselmek için büyük sulara (R.S. s.13)

çocukların büyüme için acele ettiği, büyüme içinse hayâl kurmak gerektiği belirtilmektedir.

“Dünya Bir Lunapark” kitabında bulunan “İnci” adlı şiirde deniz kişileştirilerek çocuğa soru sormaktadır:

.....

Deniz seslenir çocuğa:

Derindir bedeninin bütün denizlerden

İncini bulmak istiyorsan

Önce kendinden kendine git

Kendi sorularınla (D.B.L. s.47)

bu sorulara verilecek cevaplarla çocukların kendini bulabilmek için, daha doğrusu doğru yolu bulmak ve kendini gerçekleştirmek için özüne dönmesi, kendine karşı sorgulayıcı olması gerektiği düşüncesi yer almaktadır. Benzer ileti “Yol” şiirinde de görülebilir:

Önce adım atar çocuk

Anneye babaya

Yürürse kendine doğru

Yolunu

Açmış demektir (D.B.L. s.69)

Burada da çocuğun kendine yönelmesi, kendini tanımanın yolunu açar iletisine yer verilmektedir. “İnsan Büyümüştür” adlı şiirde de insanın kendine yürümesi, yani içine yönelmesi halinde gerçek anlamda olgunlaşacağı ifade edilmektedir:

.....

İnsan

İçe doğru büyüdükçe

Büyümüştür (D.B.L. s.13)

Aynı kitaptaki “Eğri Ayna” adlı şiirde ise:

.....

Eğri ayna güzel göstermez

Yönünü düzeltirsen

Ayna seni gösterecektir

Şair çocukta dirilecektir

At dağa sesini verecektir

..... (D.B.L. s.49)

atılacak adımlarda doğru ve kararlı olunması gerektiği, bu sayede gidiş yolunda yanlışlıklar olsa bile varılması beklenen hedeflere ulaşılacağı iletisi yer almaktadır.

V.8. Zaman ve Mekân Teması

Zaman ve Mekân teması Türkçe ders kitaplarında genel olarak geçmiş ve günümüz arasındaki yaşayış farkını, geçmişi hatırlama, geçmişe duyulan özlem ile geleceğin nasıl olacağı gibi konuları içermektedir. Mustafa Ruhi Şirin de bu durumları çocuk gözünden şair diliyle aktarmıştır.

“Dünyanın En Güzel Yeri” kitabındaki “Tembellik Hakkı” adlı şiirde:

.....

Hey, saat kardeş!..
 Dinlemiyorsun kimseyi
 Tik tak tik tak
 İleri hep ileri
 Söyleyebilir misin bana
 On beş yıl sonra
 Ulaşacağım yeri?.. (D.E.G.Y. s.37)

zaman kavramı ele alınarak geleceğin düşünülmesi ve bireyin kendini sorgulaması hedeflenmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Karga Kardeş’’ adlı şiirde fabllar üzerinden:

Çok değişmiş dünya, çok
 Peynir devri kapanmış
 Kek devri
 Başlamış ormanda
 (D.E.G.Y. s.65)

artık zamanın değiştiği, fabllardaki konuların bile zamana ayak uydurduğu belirtilmektedir.

‘‘Gökyüzü Çiçekleri’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Keloğlan ile Konuşma’’ şiirinde geçen aşağıdaki mısralarda:

.....
 Oyunlarımız vardı
 Gizli gizli oynadığımız
 Kurşun askerler, değnekten atımız
 Sen yoksun masallar da yok
 ‘Açıl susam açıl’ diyoruz yine
 Ama başlamıyor masallar (G.Ç. s.57)

çocukluk zamanında hayâl gücünün de etkisiyle oyunların masal tadında oynandığı, ancak büyüyünce bu durumun değiştiği ifade edilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Tahta Beşik’’ şiirinde ise:

.....

Kuşlarımı kim çaldı anne?

Çocukluğumu dereler aldı

Şehzadeleri masallar

Salınır odamda hâlâ

Tahta beşiğim,

Şık şak şık şak... (G.Ç. s.69)

çocukluğa duyulan özlem ve geçmişte yaşananları hatırlamaya yer verilmektedir. Aynı durum “Çocukluk Günleri” şiirinde de mevcuttur. Bu şiirde de çocukken kurulan hayâllerin değerli olduğu ve bu yüzden geçmişe özlem duyulduğu ifade edilmektedir:

Hergün yeni rüyayla

Süslediğimiz dünya

Bitmek nedir bilmeyen

Yaz günlerimiz nerde?

..... (G.Ç. s.72)

Ayrıca büyümenin sonucunda çocuklukla ilgili bir takım şeylerin yok olduğu da belirtilmektedir. “Koş Gel Bana” adlı şiirde de büyümeyle kaybedilen çocukluğun nerde olduğu sorularak çocukluğa duyulan özlem aktarılmaktadır:

Nerde şimdi nerde bilmem?

Mışıl mışıl uyuduğum

Pembe odanın içinde,

Yeşil yastık mavi yatak

Uçan halı uçan yorgan

.....

Nerde şimdi nerde bilmem?

Çocukluğum, çocukluğum! (G.Ç. s.73)

“Harflerin Kardeşliği” kitabındaki “Dedem Bunları Neden Bilmiyor” adlı şiirde:

.....

Çocuk

Ulaşınca erişkinliğe

Olağan dünyayı koyar

Olağanüstü

Dünyanın yerine

Şair ve filozof

Hep çocuk kalır

Çocuktan da çocuk

..... (H.K. s.44)

çocukların yaşları ilerleyince hayâl gücünden kaynaklanan dünyaya ait düşüncelerinin değiştiği, ancak şair ve filozofların hayâl güçleri sayesinde bu özelliklerini koruduğu iletili yer almaktadır. Aynı kitapta yer alan ‘‘Oylarınızı Çocuklara Verin’’ adlı şiirde Nazım Hikmet’in dizeleri kullanılarak:

Güzel günler göreceğiz

Güneşli günler

Göre

-ceğiz...

Demişti ünlü şairimiz

Bin dokuz yüz otuzda

.....

Gerçekleşmedi

Özlenen

Güzel günler

Yoksulluk

Yedi kıtada

Dağlarca

.....

Doğmuş ve doğacak

Kardeşlerimizle

Biz öğreteceğiz

Dünyaya

Göz göze baka baka

Kardeşliği

Yeter ki büyükler

Oylarını çocuklara

Vermeyi öğreysin (H.K. s.69)

mısrarlarıyla geçmiş ile günümüz karşılaştırması yapılmakta olup, geçmişten günümüze gelen ve geleceğe uzanan hayatın güzel olmasının ancak çocuklarla mümkün olduğu iletisine yer verilmektedir.

“Rüyâ Saati ” adlı kitaptaki “Gök Nasıl Sevinir” şiirinde yine çocukluğa duyulan özlem ifade edilmektedir:

.....

İp atla

çocukluğumu geri ver (R.S. s.20)

Ayrıca ipin çocukluğu hatırlattığı bilgisi yer almaktadır. Aynı kitaptaki “Şimdi Nedir Çocuk Olmak?” adlı şiirde:

El sallarken yakın ıssız dağlara

ışıktan şemsiye yapardı babam

mavi ışıktan hafif şemsiyelerle

koşardık yağmuru karşılamaya (R.S. s.58)

çocuk olmanın ne demek olduğu ve çocukken yaşamın güzelliklerle dolu olduğu belirtilmektedir.

“Dünya Bir Lunapark” kitabında bulunan “Gideceğin Bir Yerin Olsun” adlı şiirde ise çocuğun babasıyla geçmişte yaşadığı küçük bir anıya yer verilmektedir. Bir babadan çocuğa hayatta nasıl olunmasına dair nasihatler ve hatırlatmalar anlatılmaktadır:

.....

Gülerek anlatırdı yoldan önce yol
 Arkadaşının önemini. Sonra hangi kapıdan
 İlk adımı atacağını. Nereye
 Gideceğinden önce kime gideceğini
 (D.B.L. s.54)

V.9. Değerlerimiz Teması

Değerlerimiz teması özellikle 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan bir temadır. Bu temada, Türk kültüründe ve evrensel kültürde yer alan önemli konular işlenmektedir. Eşitlik, kardeşlik-dostluk, birlik-beraberlik, barış, doğruluk vb. başlıklar bulunmaktadır ki bunlar hem kültürümüzün hem de dünyanın önemle üzerinde durduğu erdemlerdir. M. Ruhi Şirin, şiirlerinde bahsi geçen konuları hem doğrudan hem de dolaylı yollardan aktarmaktadır. Şiirlerde yer alan değerler teması ve bununla ilgili iletiler aşağıda alt başlıklar halinde yer almaktadır:

V.9.1. Eşitlik

“Gökyüzü Çiçekleri” adlı kitapta yer alan “Bilye Oyunu” şiirinde dünyadaki ırk ayrımına işaret edilerek:

Pergelim çizdiği daire
 Dünya kadar
 Elimde oyuncak saz
 Bilye oynarım zenci çocuklarla
 (G.Ç. s.64)

buna karşı çıkıldığı, çocukların dünyasında herkese yer olduğu ve birlikte aynı oyunda yer alındığı belirtilmektedir.

“Harflerin Kardeşliği” kitabında bulunan “Kardeşlik” adlı şiirde, renk ve bölge ayrımı yapılmadan eşitliğin sağlanmasıyla kardeşliğin ortaya çıktığı ifade edilmektedir:

.....
 Anneler
 Menekşelere
 Şarkı söylediği zaman

Büyür yan yana
 Bir zenci çocuk
 Bir Kızılderili çocuk
 Bir Asyalı bir Afrikalı
 Bir Avrupalı çocuk
 Aslında dünyada
 Kardeşlik
 Bu kadar kolay... (H.K. s.10)

Ayrıca anne kavramına da yer verilerek anne gözünde tüm çocukların aynı olduğuna işaret edilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Rengim Güzelliğimdir’’ şiirinde de yine ırk ve renk ayrımının olumsuzluğundan bahsedilerek:

.....
 Renk körü
 Olmaya gerek yok
 Önce çocuğum ben
 (H.K. s.12)

çocuk hangi renge veya ırka ait olursa olsun önce çocuktur düşüncesi bulunmaktadır. ‘‘Gözyaşı Rengi Aynı’’ adlı şiirde de:

Beyaz esmer siyah
 Sarı tenli olsa da
 Hepsinin gözyaşları
 Aynı renk
 Rengiyle güzeldir
 Her çocuk (H.K. s.13)

bir çocuğun ağlamasında onun rengi önemli değildir; önemli olan o çocuğun çektiği sıkıntı ve acılardır. Sonuçta ağlayan çocuktur iletisi yer almaktadır. ‘‘Azınlık Çocuk’’ şiirinde ise:

.....

Hey!...insanlar

Size sesleniyorum:

Azınlık sözcüğünü

Silelim sözcüklerden

Kardeşçe

Yaşamak istiyorum (H.K. s.14)

kardeşçe yaşamamanın ilk şartının kelime bariyerini (‘‘Azınlık çocuk’’ kelimesi) kaldırmakta olduğu bildirilmektedir. ‘‘Ayrımcılık Dersi’’ adlı şiirde de cinsiyet ayrım konusuna değinilmektedir:

Sabah

Girer girmez sınıfa

-Hoş geldin, der bize

Sıramız

.....

Ayırmaz ne erkek

Ne de kız

Büyükler sıralardan öğrenmeli

Ayrımcılık dersini (H.K. s.15)

okulda sıraların hiçbir çocuk için ayrım kaynağı olmadığı örneğinden hareketle büyüklerin de çocuklarını kız ve erkek olarak ayrıma tabi tutmaması öğütlenmektedir. Bu yüzden büyüklerin okul sıralarından öğreneceği şeyler olduğu ortaya çıkmaktadır. ‘‘Daha Nasıl Anlatmalı?’’ şiirinde:

Doğacakları ülkeyi

Annelerini

Ana dillerini

Önceden

Seçemez çocuk

..... (H.K. s.16)

çocukların kaderini seçemeyeceği, bu yüzden doğuştan gelen özellikleriyle hiçbir insanın diğerinden farkının olmayacağı belirtilmektedir. “Nedir Hak?” adlı şiirde de hak kavramına değinilmektedir:

İyilik mi?

Ayrıcalık mı?

Doğuştan payına

Düşen mi?

Herkes için eşit

Olması gereken mi?

Söyler misiniz

Nedir hak?

..... (H.K. s.26)

bir takım sorulara verilecek cevabın hak kavramını tam olarak açıklayamayacağı; hakkın gerçek anlamda eşitlik esası üzerinden açıklanabileceği ifade edilmektedir. “Eşitlik” adlı şiirde de eşitliğin felsefesi üzerinde durulmaktadır:

O kadar büyük

O kadar büyük ki

İnsanların doğuştan

Eşit haklara

Sahip olduğunu

Açıklayan felsefe

..... (H.K. s.37)

bu felsefede insanların doğuş itibarıyla eşit yaratılışlı olduğu iletisi yer almaktadır. “Çocuklar Kime Oy Versin?” şiirinde:

.....

Okuma yazma bilmeyen

Yaşı büyükler

Koşuyor

Sandık başına

.....

İtirazım var buna:

Hiç olmazsa çocuklar

Oylarını verebilsinler

Kendilerine (H.K. s.68)

çocukların da tıpkı toplumu oluşturan diğer bireyler gibi eşit haklara sahip olduğu düşüncesi yer almaktadır. Ayrıca onların da en azından kendilerini ilgilendiren konularda seçme hakkına sahip olması gerektiğinden bahsedilmektedir.

“Dünya Bir Lunapark” adlı kitapta yer alan “San Çocuk” şiirinde geçen mısralarda:

.....

Öpücüğe varıncaya kadar

Çocuklarımızın arasını eşit

Tutmayı öğrendiğimizde

Gerçekleşecek

Son peygamberin rüyası

Ve başlayacak insanın dünyadaki

Cennet yolculuğu

..... (D.B.L s.21)

son peygamber Hz. Muhammed’in (sav) rüyasının yani düşüncelerinin gerçekleşmesi için, çocukluktan itibaren dünyadaki herkesin eşit olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı kitaptaki “Çocuk” adlı şiirde:

Renktir çocuk

Rengiyle

Güzeldir

Her çocuk (D.B.L s.65)

yine her çocuğun farklı renkte veya ırkta da olsa öncelikle çocuk olduğu iletisi yer almaktadır. “Çocuk Bilgesi” şiirinde de eşitlik üzerinde durulmaktadır:

Çocuk saatlerini

Kurma ustası

Irksız

Ülkesiz

Kıtasız

Sınırları

Haritalardan

Kaldıran

Çocuğun

İkiz kardeşi (D.B.L s.77)

Burada da çocukların dünyadaki eşitliği sağlama yeteneğine sahip olduğu belirtilmektedir.

V.9.2. Birlik ve Beraberlik

‘‘Dünyanın En Güzel Yeri’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Arkadaş’’ şiirinde:

Bir göz görse de

İki gözle

Daha iyi görür insan

Uzağı

.....

Tek başına

Oynanmaz ki

Arkadaşla

Çıkar oyunun tadı

Arkadaş

Tükenmez

Sevgi yumağı (D.E.G.Y. s.11)

mırsalarıyla birlik ve beraberlik üzerinde durulmakta olup iki kişiyken zorlukların üstesinden daha kolay gelindiği ve birlikteyken oyunların daha anlamlı olduğu iletileri yer almaktadır. Aynı kitaptaki “Ağaçlar Kıskanç Değil” adlı şiirde ağaçlardan söz edilerek:

.....

Ağaçlar

İnsanlar gibi kıskanç değil

Parasız pulsuz

Severler birbirini (D.E.G.Y. s.54)

ağaçların farklı olmasına rağmen doğa içinde birlikte olduğu örneğinden hareketle, insanların da farklılıkları ve tüm kıskançlıkları bir kenara bırakarak, tıpkı ağaçlar gibi birlik ve beraberlik içinde yaşaması gerektiği belirtilmektedir. “Oyuncaklar da Ağlar” şiirinde de birlik ve beraberlik düşüncesi oyuncaklar üzerinden aktarılmaktadır. Burada da birlik ve beraberliğin kaybolması halinde mutsuzluğun ortaya çıkacağı açıklanmaktadır:

Bir çocuk

Bir külâh dondurmaya

Sattı eskiciye

Oyuncaklarını

Odasında

Ne varsa küstü

Resimdeki leylek ağladı

Durdu guguklu saat

Çocuk

Sabah erkenden

Satın aldı

Oyuncaklarını geri

Odasına dönünce

Leylek güldü

Çalıştı guguklu saat

Yürüdü oyuncak at (D.E.G.Y. s.72)

V.9.3. Barış-Kardeşlik

‘‘Rüya Saati’’ adlı kitapta bulunan ‘‘Elsiz Eldiven’’ şiirinde:

Ben Kandahar’lı Ali, bakarım şimdi

Beş yaşı penceresinden dünyaya

Ölmedim anne ben ölmedim

Daha yakınım ülkeme ve sana

Patlayınca o camdan misket

Acıdı yırtık giysilerim bile

Elim nerde anne elim nerde?

Kime yapışmış bir pençe gibi

..... (R.S. s.79)

mısralarıyla ABD’nin Afganistan’ı işgali sırasında ölen Kandaharlı Ali’nin ölümü anlatılmaktadır. Ali aslında toprakları işgal edilen mazlum çocukları temsil etmektedir. Bu sayede savaşın acı yüzü ortaya çıkmaktadır ki burada barış ve kardeşliğin sağlam temeller üzerine oturtulması gerektiği belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Yıldızlarla Yürümek’’ adlı şiirde de Filistinli Meryem’in ölümü yine kendi ağzıyla anlatılmaktadır:

Saklambaç oynarken vurulduğum çıkmaz sokak

Benden Filistin’e kalan tek süs

Annesinden çalınan bebeğin

Sesine benziyordu o sabah

Göklerden bakınca Kudüs

..... (R.S. s.80)

savaşın korkunç yüzünü en çok görenin çocuklar olduğu belirtilmektedir. Çocuk masumiyeti ifade eder, ancak savaş masuma ve mazluma karşı acımasızlığını her zaman gösterir ki Filistinli Meryemler, Ramizler bunun en açık örnekleridir. ‘‘Eyy!’’ adlı şiirde de Ortadoğu’nun kanayan yarası Irak ele alınmaktadır:

.....

Öldürmekle bir çocuğu

Bütün anneleri öldürmüşken

Düşman

Göremedin hiçbir yerde

Utancını

Fakat nasıl sakladın

O küçük sığınağında

Dünyadan büyük acını

.....

Ey insanlık eyyy! (R.S. s.82)

Burada da savaştan dolayı ölen anne ve çocuklara duyulan üzüntü belirtilmektedir. Toplumlarda barış ve kardeşlik esasına dayanan düşünce sistemleri olsaydı savaşlar, masum insanlar üzerinde yapılamayacaktı. İşte tam bu noktada insanlığa ‘‘unutmamak’’ gerektiği seslenilmektedir.

‘‘Dünyanın En Güzel Yeri’’ kitabındaki ‘‘Ben Uyurken’’ adlı şiirde:

Ben oynarken

Silindir

Savaş kelimesi sözcüklerden

..... (D.E.G.Y. s.24)

çocuklar nezdinde savaş kelimesi yoktur. Oyunlarla bu kelime ortadan kalkmaktadır. Onlar için barış ve mutluluk oyunla, yani sevgiyle ortaya çıkmaktadır.

V.9.4. İyilik-Doğruluk

‘‘Dünyanın En Güzel Yeri’’ adlı kitapta yer alan ‘‘İyilik Nedir?’’ şiirinde çiçekten yararlanılarak:

.....

Her şeye

En kolay

Ulaşmanın

Çiçekli yoludur

İyilik (D.E.G.Y. s.55)

tüm engelleri aşmanın, istenen şeye ulaşmanın kapısı iyilik ve doğruluktan geçmektedir düşüncesi ifade edilmektedir.

“Harflerin Kardeşliği” kitabındaki “Doğru Başka” şiirinde:

Düz de

Eğri de başka

.....

Doğru çizilemez ki!..

Doğru

İnsanın yüreğinde

Davranışında (H.K. s.33)

mısralarıyla doğruların sınırı yoktur iletisi yer almaktadır. Gerçek doğrunun ise yürekte olduğu belirtilmektedir.

“Okula Giden Kedi” adlı kitapta yer alan “Sayıların Sevileni” şiirinde geçen şu mısralarda:

.....

En dik olanı

1’dir sayıların

Hep doğru kalmıştır

Bilmez eğilmeyi

Bükülmeyi

Bu yüzden sevilir (O.G.K. s.32)

“1” rakamı örneğinde de görüldüğü üzere dik durmak, eğilmemek, doğruların peşinde olmak her zaman takdir görmektedir.

“Dünya Bir Lunapark” adlı kitaptaki “Yoksulların Atlası” şiirinde:

.....

Kalan ışık eksilmesin diye. Bin yıl

Kırpmadım gözümü. Işık saklandı

Zenci çocuğun yüzündeki seste

Akşam denize bakarken. Eski

Bir şarkıya ışık. Kavuşacak yeni sesine

..... (D.B.L. s.60)

yoksulların ışığı sönmesin diye, yani yaşamları sonlanmasın diye iyiliği hiçbir zaman bırakmamak gerektiği öğütlenmektedir.

V.9.5. Paylaşım

“Harflerin Kardeşliği” kitabında bulunan “Dünya Nasıl Sevinir?” adlı şiirde paylaşmaktan bahsedilerek:

Harçlığımı üçe böldüm

Sevindi üç kuş

Sınıf arkadaşıma verdim

İlk payı

Sevindi parmaklarım

Sevindi on üç kuş

İkinci payı

Yoksul kızın

Kalem kutusuna koydum

Sevindi kalemler

Sevindi yirmi üç kuş

Kendi payımla

Üç tepsi buğday serptim

Çınarın altındaki güvercinlere

Gökyüzü sevinince

Bir kuş gibi

Güldü dünya!.. (H.K. s.57)

paylaşmanın toplumu ve dünyayı çok etkilediği, insanları mutlu kıldığı belirtilmektedir. Ayrıca “Kelebek Etkisi” kuramına atıf vardır. Yapılan en küçük bir iyilik başka bir yerlerde muhakkak karşılık görmektedir.

V.9.6. Dostluk-Arkadaşlık

“Kar Altında Bir Kelebek” adlı kitapta yer alan “Kuyuya Düşen Kim?” (K.A.B.K. s.21) manzum hikâyesinde Tilki’nin klasikleşen kurnazlık düşüncesine yer verilmektedir. Ormandaki tilki türlü oyun ve sinsilikleriyle diğer hayvanları tuzağa düşürmesi anlatılmaktadır. Ancak hikâyenin sonunda herkesin kendi kazdığı kuyuya düşmesi fikrine atıfta bulunulmuştur. Hikâyenin iletisi ise sinsice yapılan her tuzağın sahibine zarar verdiği ve arkadaşlığın baki kaldığıdır.

Aynı kitapta bulunan “Kargayı Kandıran Tilki”(K.A.B.K. s.21) manzum hikâyesinde tilki ve karganın farklı bir şekilde yorumlanması vardır. Türlü hile ve oyunla karganın ağzındaki peynirin tilki tarafından alınması anlatılmaktadır. Burada aktarılmak istenen ileti, kin tutmanın yanlış olduğu, birlikte yaşam isteniliyorsa da düşmanlıklara son verilmesi gerektiğidir.

“Kral Seçilen Eşek” (K.A.B.K. s.40) manzum hikâyesinde bir adada yaşayan tavşanları, tilki ve kurttan kurtaran eşeğin tavşanlar tarafından kral ilan edilmesi anlatılmaktadır.

Aynı amaç doğrultusunda hareket edenler yarı yolda asla birbirlerini bırakmamaları gerektiği düşüncesi ifade edilmektedir. Bir amaç varsa ve ortak noktada buluşulmuşsa hedefe varana kadar dostluğu bırakmamak gerekir. Aksi takdirde kötülük düşünen kötü sonuca hazır olmak durumundadır.

V.9.7. Özgürlük

“Kar Altında Bir Kelebek” kitabında bulunan “Geceleri Öten Saka Kuşu” (K.A.B.K. s.5) manzum hikâyesinde özgürlüğünü kaybeden saka kuşunun kafes içerisinde çektiği sıkıntılardan bahsedilmektedir. Kafese sahip olan genç kız gördüğü rüyâ üzerine saka kuşunu serbest bırakır. Saka kuşu da bu davranışı için genç kızı kutlar.

Hikâyenin genelinde saka kuşu tüm hayvanları temsil etmektedir. Buradan hareketle tüm hayvanlar özgürce yaşamalı, hiçbir canlı varlık doğasına aykırı yaşama biçimine maruz bırakılmamalıdır düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

V.9.8. Alçakgönüllülük

“Kar Altında Bir Kelebek” kitabında yer alan “Kar Altında Bir Kelebek” (K.A.B.K. s.70) manzum hikâyesinde kozasından yeni çıkan bir kelebeğin hayatı anlatılmaktadır. çiçeklerden arkadaş edinmek isteyen kelebek, gittiği hiçbir çiçeği beğenmez. Ona göre nergisler inatçı, laleler alıngan, menekşeler sessizdir. Arkadaşsız kalır ve sonunda kış bastırır. Çocukları olan bir evin penceresinde titrerken çocuklar onu eve davet eder ve ona kimseyi beğenmemeliğin kötü olduğu anlatılır.

Burada esas alınan düşünce, şartlar lehte iken her şey güzeldir, fakat şartlar tersine döndüğünde küçümsediğimiz şeylere muhtaç olabiliriz. Yani dostluklar için alçakgönüllülük şarttır.

Aynı kitapta bulunan ‘‘Uyuyan Küçük Dev’’ (K.A.B.K. s.64) manzum hikâyesinde iki dev olan Akboynuz ve Siyahgöz anlatılır. Akboynuz güçlü, Siyahgöz ise kurnazdır. Akboynuz, Siyahgöz’ün hesabını görmek için sarayından çıkar, gece gündüz demeden yola koyulur. Siyahgöz’ün sarayına yaklaşıncı bağıır. Siyahgöz korkar bu işten sıyrılmak ister. Gider yatağına uzanır. Karısına Akboynuz gelince yatakta çocuğun uyuduğunu söylemesini ister. Akboynuz gelir ve Siyahgöz’ü sorar. Siyahgözün karısı Akboynuz’a sessiz olmasını yatakya çocuğun uyuduğunu söyler. Akboynuz korkar çünkü yatakta uyuyan çocuk kocaman bir devdir. Eğer çocuk bu kadar büyükse babası kim bilir nasıldır diyerek oradan uzaklaşır.

Yukarıdaki hikâyede akıl akıldan üstündür atasözü akla gelmektedir. Nicelik önemli değildir. Önemli olan düşünebilmek yani akıl yürütebilmektir. Alçakgönüllü olup yapılabileceklerin farkında olunursa tüm engeller rahatlıkla aşılabılır.

Yine aynı kitaptaki ‘‘Deve ile Arkadaşlığa Özenen Fare’’ (K.A.B.K. s.32) manzum hikâyesinde deveye sahiplik yapmaya çalışan farenin kibri anlatılmaktadır. Deve farenin kibrinin farkındadır ve ses çıkarmamaktadır. Fare ise devenin ipini tutmakta olduğundan dolayı koca deveyi alt ettiğı düşüncesindedir. Bayağı gezdikten sonra ırmak kenarına gelirler. Fare çok korkar ve devam etmez. Deve ise ders vermek amacındadır. Farenin yaptığı davranışın yanlış olduğunu anlatır ve onu hörgücüne alarak karşıya geçirir. Fare ise hem aldığı dersi aklında tuta hem de karşıya geçtiğinden dolayı sevinir.

Bu hikâyeden hareketle bir iş yapılırken önemli olan ölçüt, yeteneklerin üstünde iş ve davranışa girişmemektir. İnsanlar benlik duygusuna kapılıp başkalarını hor görmemeli, onların üzerinden yaptırım gücü uygulamamalıdır. Çünkü en umulmadık zamanda benlik alt üst olur ve kendine olan güven yitirilebilir.

Aynı kitaptaki ‘‘Uçan Kurbağa’’ (K.A.B.K s.26) adlı manzum hikâyede de yalnızlıktan sıkılan fare ile kurbağanın bir iple kendilerini birbirlerine bağlayarak yalnızlıktan kurtulma istekleri anlatılmaktadır. Fikir faredendir. Kurbağa da bir şey olmaz deyip kabul eder ve ipi bağlarlar. Hangisi sıkılırsa ipi çekecek diğeri de onun yanına gelecektir. Böylece yalnızlıkları geçecektir. Ancak ipleri bağlar bağlamaz bir kartal gelir ve fareyi kapar. Farenin havalanmasıyla kurbağa da havalanır. Bunu gören diğeri hayvanlar farenin bencilliğinden bahseder.

Farenin bencil olması örneğinden hareketle, hayat içerisinde bazı dostluklar tehlikeli boyutlara ulaşabilmektedir ve bu konuda dikkatli olunmalıdır. Eğer kişi alçakgönüllü olursa ve dostluk ilişkilerini de bu zemine oturtursa, tehlike anında dostlarına zarar gelmez. Çünkü bencillik kişiyi de etrafındakileri de olumsuz yönde etkilemektedir.

“Yarışı Kazanan Kaplumbağa” (K.A.B.K s.48) manzum hikâyesinde artık klasikleşen tavşan ve kaplumbağa hikâyesine yer verilmektedir. Yarışa tutuşan kaplumbağa ve tavşan ilerlemeye başlarlar. Ancak tavşan kaplumbağayı epeyi geçtikten sonra biraz dinleneyim diyerek uyumaya başlar. Kaplumbağa ise hiç durmadan devam edip tavşanı da geçerek varışa kavuşur. Tavşan uyanır, zamanın hızlı aktığını fark edip koşmaya başlar ve kaplumbağayı varış çizgisinde görür, kazanan kaplumbağa olmuştur. Kaplumbağa da tembelliğin kötü bir şey olduğunu tavşana öğütler.

Yukarıdaki hikâye neredeyse tüm çocukların bildiği bir hikâyedir. Sahip olunan yetenek ne olursa olsun onu doğru ve yerinde kullanmak gerekir. Eğer bu yeteneğin vermiş olduğu güvenle başkaları hakir görülürse o yeteneğin bir anlamı kalmaz. Alçakgönüllük ve akıl her zaman galip gelen taraf olur.

V.10. Duygular Teması

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan Duygular teması, çeşitli durumlar karşısında insanların hissettiği duyguları ifade etmekte ve bu duyguların yarattığı ruh halinin sonuçlarını ele almaktadır. Genel olarak iyi, güzel ve öğüt verici olan duygular yansıtılmakta olup, öğrencinin karamsar olmasına neden olacak duygulardan uzak durulmaktadır. Mustafa Ruhi Şirin’in şiirlerinde de çeşitli duygular doğrudan veya dolaylı olarak görülmektedir. Ancak bu duygular ders kitaplarındaki gibi salt olumlu şekilde yer almaz. Hem iyimser hem de karamsar duygular şiirlerde kendini göstermektedir. Bu duygular aşağıda alt başlıklar halinde yer almaktadır:

V.10.1. Yalnızlık

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta bulunan “Kardan Kız” şiirinde:

.....

Kardan kız

Gece gülse de

Yalnızlık üsütür onu

Sarışın bir kedi

Gönderelim yanına

Oynasınlar

Sabaha kadar

Kardan kız ısınır (D.E.G.Y. s.26)

denilerek kardan kız üzerinden tüm çocukların yalnızlığı üzerinde durulmaktadır. Yalnızlığı gidermenin yolu ise beraber oyun oynamaktan geçmektedir. Aynı kitapta bulunan ‘‘Küçük Çoban’’ şiirinde de:

.....

Kısa sürer çobanlığım

Kim olduğumu

Bir yavru kuş

Bir de

ırmağım bilir (D.E.G.Y. s.27)

yalnızlık bilinir bir durum halini almaktadır. Bu yüzden yalnızlıktan kaynaklanan gerçekler küçük çoban örneğinde olduğu gibi kısa sürede kendini göstermektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Korku’’ adlı şiirde çocukların odada tek başlarına uyumasına itiraz vardır:

Gece odamda

Çınladı

Upuzun bir ses:

Füy

Füyyyiii

Füyyittiii!..

.....

Ses kaybolunca

Korkum

Uçup gitti!.. (D.E.G.Y. s.39)

Gece çocuklar tek uyuyunca en küçük bir seste korkmaktadır. Şiirde bu durumun aşılması için de çocukları yalnız uyumaya zorlamamak gerektiği belirtilmeye çalışılmaktadır.

‘‘Gökyüzü Çiçekleri’’ adlı kitapta yer alan ‘‘Küçük Kuşum’’ şiirinde kuş hayâlleri anlatılmaktadır:

.....

Birşeyler değişti yeryüzünde

Ağaçlar büyüveli, ben büyüveli

Bir gece ansızın uçtu kuşum

Acıyı o zaman hissettim

Ve öğrendim adını ayrılığın

..... (G.Ç. s.49)

çocukluğun hayâllerle bile olsa yalnız geçmediği ancak büyüyünce hayâl kurmaktan vazgeçildiği için yalnız kalındığı ifade edilmektedir.

‘‘Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan’’ kitabındaki ‘‘Kafesteki Kanarya’’ adlı şiirde:

Evin küçük çocuğu çok hoş

Bir kuşum var adı kuş, diyor

Okşayınca uzuyor ağaçlara,

Uçmayı unutan kanatlarım (B.Ş.O.K. s.35)

kuşlar için yalnızlığın ve kafeste olmanın onların özgürlüğünü engelleyici olduğu belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Martı Çiçeği’’ adlı şiirde çocukların mutsuz olması doğayı etkilemekte olduğu anlatılmaktadır:

İki deniz arasında

Çocuk, resimler arar

Büyür yalnızlığı martıların

Deniz kızları ağlar

..... (B.Ş.O.K. s.37)

onların arayış içerisinde olması diğer varlıkları yalnızlığa sürüklemektedir. Benzer durum ‘‘Adını Unutan Kuşlar’’ şiirinde de vardır. Burada da kuşların ölümüyle ağaçların üzüldüğü belirtilmektedir:

.....

Karanlık çağırınca

Adını unutan kuşları

Kuşları kaybeden ağaçlar

Gece yıldız sayarmış (B.Ş.O.K. s.58)

“Harflerin Kardeşliği” adlı kitapta yer alan “Bir Kedi Yalnız” şiirinde hayvan ve insan arasındaki dostluktan bahsedilmektedir:

Bir ressam varmış
Kedisiyle
Bahçe katında yaşarmış
.....
Bir sabah
Yaşlı ressam
Tamamlamış
Son resmi
Bir kedi yalnız... (H.K. s.42)

sahibinin ölümüyle yalnız kalan kedinin vefa duygusu ele alınarak, hayvanların da tıpkı insanlar gibi yalnızlık çektiği; ayrıca yine insanlar gibi vefa duygusuna sahip olduğu aktarılmaktadır. Aynı kitaptaki “Ağır Oyun” adlı şiirde çocuk işçilerin durumu açıklanmaktadır:

.....
Beni her gün sobeleyen kimdir usta?
Yoksulluk mu annemin erken gidişi mi?
Kalem yerine kullanıyorum parmaklarımı
Gökyüzü hüznün defterim midir usta? (H.K. s.52)

çeşitli sebeplerden küçük yaşta çalışmak zorunda kalmış insanların yaşadığı sıkıntıların, zor şartlarda çalışmanın verdiği yük sonucunda meydana gelen bıkkınlığın ve nihayetinde hayata tek başına tutunmanın verdiği yükün dayanılmaz sitemi ortaya çıkmaktadır.

“Dünya Bir Lunapark” adlı kitapta bulunan “Kayıp Çocuk” şiirinde geçen aşağıdaki mısralarda:

Bir çocuk. Bir çocuk
Kayboldu mu
Önce anne
Sesi doğar içine

Ağlar ağlar ağlar

Geri dönmezse evine

Adını unutursa ölür

.....

Duyarsa çocuk

Kayboldu dediğimi

Hemen ölür! (D.B.L. s.15)

kaybolan bir çocuk sadece fiziksel olarak değil ruhen de o an için kaybolmaktadır. Bunun sonucunda, yani kaybolunca yalnızlık ortaya çıkmakta ve hayatla olan bağ kesilmeye başlamaktadır. Yine aynı kitapta yer alan ‘‘Hayâl Çocuk’’ adlı şiirde çocukların hayâl ve gerçek karşısında kaldığı ikilem yer almaktadır:

.....

En iyi bildiğim

hayat bilgisidir acı

seninkiyse ayrılık

.....

Gel gitme

fotoğrafını çekelim

acının ve

ayrılıkların (D.B.L. s.11)

Ayrıca burada yalnız kalma sonucunda meydana gelen ayrılık acısına da dem vurulmaktadır.

V.10.2. Ölüm ve Ölüm Korkusu

‘‘Dünya Bir Lunapark’’ adlı kitapta bulunan ‘‘Yürekte Ağır’’ şiirinde:

Çocuğun

İpek telinden

Hafiftir tabutu

.....

Fakat ağırdır

Erken gitmek

Dünyadan da ağır

Yürekte (D.B.L. s.82)

denilerek çocukların ölümünün, insanın kalbinde ağır yaralar açtığı ve her şeyden daha ağır elemlere sebebiyet verdiği ifade edilmektedir. Aynı kitaptaki “Anlayamadığım” adlı şiirde de çocukların ölmesinin bir sebebinin olup olmadığı sorulmaktadır:

.....

Ölüm

Gidilen yerden

Geri dönmek midir?

Yoksa cennette

Daha güzel anneler

Daha güzel yaşamak mı var? (D.B.L. s.89)

aynı zamanda çocukların ölümle belki de daha iyi bir dünyaya adım attığı düşünülmektedir. “Ölüm Nasıl Anlatılmaz?” şiirinde ise ölümün çocuğa anlatılması konusu açıklanmaktadır. Burada ölüm, insanın hayatta bıraktığı son imajdır. Yani insanın akılda kalan son görüntüsüdür:

.....

Ölüm

İnsanın

Dünyada kalan

Son fotoğrafıdır (D.B.L. s.91)

“Gökyüzü Çiçekleri” kitabındaki “İhtiyar Kiraz Ağacım” şiirinde:

Bu bahar

Son kez çiçek açacak

İhtiyar kiraz ağacı

.....

Şefkatten uzamış dallarına

Serçe asacak yine

Komşu ağacın küpelerini (G.Ç s.52)

kiraz ağacının ölümü örneğinde olduğu gibi doğada hayatın sonlanmasıyla yaşamın olduğu yerden devam ettiği açıklanmaktadır.

“Rüyâ Saati” kitabında bulunan “Çember ve Kuş” adlı şiirde çocuk ölümleri konu edinilmektedir:

Anneler sezer önce

Bir çocuğun öleceğini

İşaret parmağıyla baba

Resimler çizer havaya

Yalnız çocuk bilir

Meleğin geleceği vakti

..... (R.S. s.35)

çocukların ölmesinin kaçınılmaz olduğu durumların anne ve baba için oldukça sıkıntılı olduğu, çocuğun ise yaşamının sonlanmasına yakın bunu fark edeceği belirtilmektedir.

V.10.3. Aşk ve Sevmek

“Dünyanın En Güzel Yeri” adlı kitapta bulunan “Küçük Bir İyilik” şiirinde:

İnsan severse

Sevilir

Ne kadar güzel

Bakarsa

O kadar güzel bakılır

Kendisine

..... (D.E.G.Y. s.57)

mısralarıyla sevmenin her zaman sevgi görmekle karşılık bulacağı belirtilmektedir. Bununla beraber güzel bakan güzel görür, güzel gören güzel düşünür, güzel düşünen hayattan lezzet alır felsefesi de akla gelmektedir.

“Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan” kitabında yer alan “Gül Kuşu” şiirinde ise bülbül ile gülün aşkına hatırlatma vardır:

.....

Her gece gül için okur

Eski Kuşlar Kitabı’nı

Sevgili gül nazla yazar

Öksüz bülbülün adını

Kanatları ay ışığı

Niçin ağlar hep gül kuşu

Acısını unutturur

Say hayâlden bir damla su (B.Ş.O.K. s.33)

gül ile bülbülün birbirini karşılıklı sevmektedir. Ancak burada iki aşığın vuslatı yerine aşklarının artarak devam ettiği ve ikisinin de birbiri için umutlarını sürdürdüğü yer almaktadır.

“Rüya Saati” adlı kitapta bulunan “Aşkın Alfabetesi” şiirinde:

Çocuğun kalbinde

rüyâ gibi doğar aşk

Aşkın meleği

göründüğü an

en sessiz ağacın

ucundan konuşur dağ

Kırlara taşır güneşi

oyuncak arabalar

..... (R.S. s.22)

aşık olunmasıyla doğanın da değişime uğraması anlatılmaktadır.

V.10.4. Mutluluk

“Rüyâ Saati” adlı kitapta yer alan “Belki” şiirinde mutluluğun geri gelmesi gerektiği belirtilmektedir:

.....

Belki ses verir dünyanın şarkı dağı
 belki boşalır birden acının zembereği
 yoksulluk değil sevinç takvimine göre
 çizilir belki yeni çocuk atlası (R.S. s.60)

Ayrıca acıların geride kalmasına yapılan çağrı sonucunda, çocukların dünyasının yoksulluk gibi olumsuz durumlar yerine sevinç ve mutluluk odaklı olabileceği ifade edilmektedir.

“Kar Altında Bir Kelebek” adlı manzum hikâye kitabında yer alan “Tatlı Dil Güler Yüz”(K.A.B.K. s.85) hikâyesinde mutlu ve güler yüzlü olmanın önemi anlatılmaktadır. Vakti zamanında bir ülkede iki balcı bal satarak geçimini sağlar. Ancak genç olan balcı yaşlı olanına göre daha çok bal satar ve daha çok kazanır. Bunu merak eden yaşlı balcı bu durumdan oldukça şikâyet eder. Yaşlı balcının eşi bu durumu gidermenin tek yolunun tıpkı genç balcı gibi güler yüzlü ve mutlu olmayla giderilebileceğini söyler. Tavsiyeye uyan yaşlı balcı bal satarken güler yüzlü ve hoşgörülü davranmaya başlar. Böylelikle satışları daha da artar ve hep mutlu olarak evine döner.

Mutlu ve güler yüzlü olmak dünyayı güzelleştirdiği gibi dünyaya değer de katmaktadır. İşin sırrı mutlu olmakta ve onu etrafa yansıtmaktadır. Mutlu olunursa hayattaki engeller de bir şekilde bertaraf edilebilir.

Yine “Kar Altında Bir Kelebek” manzum hikâye kitabında yer alan “Şakacı Papağan” (K.A.B.K. s.90) adlı hikâyede ormanda yaşayan mutlu bir papağan vardır. Bu papağan avcılara yakalanır, konuşmayı öğrenir; ancak evini de çok özlemektedir. On altına bir tüccara satılır. Tüccar papağanı ülkesine getirdiğinde halk papağanı çok sever. Çünkü papağan gördüğü herkese selam vermekte ve onlarla konuşmaktadır. Gel zaman git zaman papağana bir kedi ona peyda olur. Papağan kaçayım derken bir şişeyi devirir, kırar ve içindekiler yere dökülür. Bunu gören sahibi papağana çok kızar. Papağanın ise üzüntüden tüm tüyleri dökülür ve tüysüz kalır. Bir gün dükkâna kel bir ihtiyar girer. Papağan ona kendisi gibi tüyleri olmadığını, onun da bir kabahat işlemiş olabileceğini söyler. Yaşlı adam ise bu kadar üzölmeye gerek olmadığını, üzölmekle geçen zamanın beyhude olduğunu, her ne olursa olsun hayata tutunmak gerektiğini yani mutlu olmak gerektiğini söyler. Papağan da bunun güzel bir fikir olduğunu ifade eder.

Yukarıdaki hikâyede tüm insanlara bir ders vardır. İçinde bulunulan şartlar ne olursa olsun mutlu olunarak yaşama daha sıkı tutunmak gerekir. Eğer insan zamanını mutsuzluk ve üzüntü ile geçirirse, zarar yine hep kendine olacaktır.

V.10.5. Pişmanlık

“Harflerin Kardeşliği” adlı kitapta bulunan “Pişmanlık” şiirinde:

Şehirde ıslık çalınmaz

Der demez, güldüğü
 Gördü öğretmenimiz
 Kulağımı çekince de şaşırdım

.....

-O akşam
 Okuldan eve
 Bir demet papatya mı
 Götürdü öğretmenimiz?

.....

-Bir dağdan daha ağır
 Pişmanlık götürdü!.. (H.K. s.51)

öğretmen örneğinde görüldüğü gibi hataların geç anlaşılınca pişmanlık duygusunu doğuracağı belirtilmektedir. Aynı kitaptaki ‘‘Boyacı Çocuk’’ adlı şiirde de hataların geç anlaşılınca oluşan pişmanlık duygusunun vicdanı çokça etkilediği görülmektedir:

.....

Birer fırça salladı çocuk
 Boyalı ayakkabılara
 -Para gerekmez, deyince
 Adam kızdı çok!..
 O gece uyuyamadı
 Ayakkabıları cilalı adam
 Derin kuyular kazdı çok!.. (H.K. s.56)

V.10.6. Merak

‘‘Dünya Bir Lunapark’’ kitabında yer alan ‘‘Tutunma İsteği’’ adlı şiirde:

Şaşırmaktan bıkması
 Tutunma isteğidir çocuğun
(D.B.L. s.68)

çocukların araştırma ve sorma meraklısı olduğu hatırlatılmakta; şaşkınlık yaşamalarının da bu yüzden olduğu belirtilmektedir.

V.11. İletişim Teması

Türkçe ders kitaplarında iletişim teması insanlar arası ilişkiler, duygudaşlık, anlayışlı olma ve karşdakine değer verme iletilerini içermektedir. Bu temada ayrıca iletişim araçlarına da yer verilmektedir. Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde iletişim teması ile ilgili daha çok, anlayışlı olma ve değer verme iletileri yer almaktadır.

“Dünya Bir Lunapark” adlı şiir kitabında yer alan “Diriliş Soluğu” şiirinde deniz olabilmek sözünden engin gönüllü olmak düşüncesi çıkarılmaktadır:

.....

Ben denizim diyebilmek için

Hem balık hem deniz

Olmayı bilmelisin

..... (D.B.L. s. 50)

Ayrıca engin gönüllü olabilmek için de herkesi anlamak gerektiği belirtilmektedir. “Özel Yol” şiirinde:

Kendi patikasından

Çıkılır çocuğun

Bahçesine (D.B.L. s. 74)

denilerek çocuk, ancak çocuk gibi düşünülerek anlamlandırılabilir iletisi mevcuttur. Bu durum “Felsefe” adlı şiirde, çocukların felsefesini anlamak onlarla iletişim kurmaktan geçer iletisiyle örtüşmektedir:

Bir çocukta

Dünyanın

Bütün çocuklarını

Düşünmek

.....(D.B.L. s. 76)

“Harflerin Kardeşliği” kitabında “Aklın Yolun Birdir” şiiri içerisinde Aristoteles'in sözüyle genel bir durumdan bahsedilir:

.....

Herkes farklı yönlerden

Yürüse de

Varabilir aynı yere

..... (H.K. s. 67)

yani herkesin düşüncesi farklı olsa da aynı sonuca ulaşılabilir.

V.12. Oyun ve Spor Teması

Oyun ve spor teması daha çok eski veya şimdiki zamanlarda oynanan oyunların hatırlatmak ve anlatmak için kullanılan bir temadır. Zaman ve Mekân temasıyla bağlantısı olsa da sadece oyunla veya sporla ilgili iletilerin olması halinde bu tema kullanılabilir. Şirin'in şiirlerinde oyun ve spor ile ilgili iletiler daha çok çocuk-oyun ilişkisi üzerine kuruludur.

“Okula Giden Kedi” adlı kitapta bulunan “Topum ve Ayağım” şiirinde:

Doğar doğmaz

Kundağımda top

Yürümeye başlayınca

Kucağımda top

..... (O.G.K. s. 17)

top ile o kadar çok zaman geçirilir ki artık bizim parçamız olur çıkarımı vardır.

“Rüyâ Saati” kitabında yer alan “Çocuk ve Oyun” şiirinde ise çocukların oynadığı oyunlar, bu oyunlarda kullandıkları araçların canlanması anlatılmaktadır. İletisi ise çocukların hayâllerinin sınırsız olmasıdır:

.....

kelebekle uçurtma balonla fil

dalın ucundan sincap geçer

sincabın içinden zürafa

anne eli değen salıncağın

uçar gider uyanır ipler

..... (R.S. s. 17)

Aynı durum “İp” şiirinde de geçerlidir. Oyun aracının (İpin), oyun içinde olmayışı oyunu oldukça etkilemektedir. Bu durum hayâl gücünü başka alanlara yöneltmektedir:

Kopunca ip

kükremez olur

çocukluğun değnekten atı

..... (R.S. s. 19)

V.13. Diğer Disiplin Alanları İle İlgili olan Şiirler

Mustafa Ruhi Şirin'in şiir kitaplarında, sadece Türkçe ders kitaplarında yer alan tema ve iletileri kapsayan şiirler işlenmemiştir. Aynı zamanda diğer disiplin alanlarını da kapsayan şiirler görülebilmektedir. Ancak bu şiirler sınırlı sayıdadır. Şiirler, okuyucuya diğer disiplinlerle ilgili bilgi kazandırma bağlamında değerlendirilebilir.

“Okula Giden Kedi” adlı kitapta bulunan “Kalem” şiirinden Türkçe dersleri için:

.....

Virgölde az

Noktalı virgölde

Dinleniyor biraz

Cümle sonunda

Noktayı kor komaz

Takla atıyor kalemim

Ünlem çizince

Çok eğlenceli

Soru işaretinde

Düşünceli

..... (O.G.K. s.29)

noktalama işaretleri konusunda genel tekrar yapılırken yararlanılabilir. Aynı kitaptaki “İki Dördü Sevdiği İçin” adlı şiirden:

Çarpma

İşlemini anlatırken

Sordu öğretmen

-Niçin dört eder

İki kere iki?

Sınıfta bütün

Parmaklar havada:

-Dördün yarısı ikidir

-Dört bir var dörtte

..... (O.G.K. s.33)

Matematik dersinde çarpma işlemine sempati uyandırmada kullanılabilir. “Kitaplar İnsana Benzer” şiirinden:

.....

Her kitabın

Bir yüzü vardır

Yüzünü

Kolay öptüren kitap

İnsanda iz bırakmaz (O.G.K. s.37)

Okuma Eğitimi dersinde yararlanılabilir. Şiirde insanları etkileyen kitapların insanlarca unutulmadığı açıklanmaktadır. “Daha Uzaklara Götüren” adlı şiir de kitaplar hakkındadır:

.....

Asıl kitaptır

Daha uzaklara götüren

Sözcük sözcük

Cümle cümle (O.G.K. s.38)

kitapların insanları çok uzaklara götürdüğü, yani insanlara geniş ufuklar açtığı ifade edilmektedir. Bir önceki şiirde olduğu gibi bu şiir de Okuma Eğitimi dersinde kullanılabilir. Yine aynı kitapta bulunan “Uyurken Yeşil” adlı şiirden:

Gülünce mavi

Ağlayınca

Kahverengiyim

Kırmızıyım

Kızınca

Küsünce sarı

..... (O.G.K. s.41)

Görsel Sanatlar dersinde renkleri tanımlama ve anlamlandırmada yararlanılabilir. ‘Neden Hep?’ adlı şiirde ise Fen ve Teknoloji dersine ait çıkarımlar mevcuttur:

Neden havaya

Attığımız taş

Dalından kopan elma

Yere düşer hep?

..... (O.G.K. s.65)

burada yer çekimi örneğinde olduğu gibi, bazı doğa olaylarının nasıl olduğu sorularak çocuklar düşünmeye sevk edilebilir. Benzer durum ‘Neden Böyle?’ şiirinde de geçerlidir:

Neden dünya

Bir yılda döner

Güneşin çevresinde?

.....

Neden ay

Bir yılda

On iki kez

Dolaşır dünyayı?

..... (O.G.K. s.66)

bu şiir Sosyal Bilgiler dersinde, Dünya ve Ay’ın hareketleri konusunda soru sorularak merak uyandırılmaya çalışılmakta kullanılabilir. ‘Niçin Çok Şakacıdır Ay?’ şiirinden ise Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere Ay konusu işlenirken yararlanılabilir:

.....

Ay niçin

Gece görünür?

.....

Niçin büyür

Sonra küçülür Ay?

..... (O.G.K. s.67)

“Harflerin Kardeşliği” kitabında yer alan “Biricik Ders” adlı şiirden:

Dersimiz çocuk hakları

Konu: her zaman ve her yerde

Çocuk olma ve çocuk gibi

Yaşama hakkı

..... (H.K. s.17)

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi için yararlanılabilir. Burada çocukların en temel hakkı olan eşitliğe dayalı yaşama hakkı bu şiirle örneklendirilebilir. Aynı kitapta bulunan “Ana Dili Hakkı” adlı şiirden:

Bebek

Ana dilinde

Dinler ninnilerini

.....

Değişmez yasadır:

Ana dili hakkını

Değiştiremez

Hiçbir yasa (H.K. s.35)

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersinde ana dilinin öneminden bahsedilirken yararlanılabilir. Aynı kitaptaki “Sandalye Bile Ağlar” şiirinde:

Bir çocuk

Sanık sandalyesine otursa

Sandalye bile ağlar (H.K. s.50)

çocukların yaptıklarından ötürü hiçbir şekilde yargılanamayacağı belirtilmektedir. Ayrıca çocukların cezai ehliyeti olmadığından sanık sandalyesine oturtulmaması yani mahkemelerde cezai işlem uygulanmaması gerektiği belirtilmektedir. Aksi durumda adaleti temsil eden ne varsa bundan suçluluk duyacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu şiir yine Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersinde kullanılabilir.

“Rüyâ Saati” kitabında yer alan “Zencilerin Tarih Kitabı” adlı şiir:

Her gece bir nehir bağışlanır bana
 zenci donanmalarını taşır nilçocuk
 çocuk, mahşerin isimsiz fotoğrafı
 isimsiz, çünkü, hiç ismi olmadı
 bilâl’e kadar
 (R.S. s.68)

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ile Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersleri için kullanılabilir. Burada Bilâl-ı Habeşi’ye atıf vardır. İslam dininin gelmesiyle beraber renk ayrımı ortadan kalkmıştır. Bu durum renkleri farklı olan köleler için de geçerlidir. Çünkü İslam dini kölelerin de haklarının olduğunu ilan etmiştir.

“Dünya Bir Lunapark” adlı kitapta bulunan “Ada” şiirinde:

Balıkların rüya gördüğü gece
 Kırmızıya boyar denizi çocuk
İki deniz aynı olmaz
 Taze olsa da balığı
 Farklıdır süngeri ve incisi
 (D.B.L. s.44)

Fatır sûresi 12. ayet yer almaktadır. Bu şiir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde yüce Allah’ın doğayı bir sistem ve denge dâhilinde yarattığı konusuna uygun olarak kullanılabilir.

“Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan” kitabındaki “Kuşlar da Kaderle Uçar” adlı şiirde kadere iman ve yaratıcıya saygı konusu işlenmektedir:

Adını yazar gökyüzüne
 Uçmayı öğrettiğin her kuş

 İnce bir çiçekten yağar kar
 İnandım büyüklüğüne Allah’ım
 “Kuşlar da kaderle uçar” (B.Ş.O.K. s.62)

Bir önceki şiirde olduğu gibi yaratıcının doğada ve evrende yarattığı canlı ve cansız varlıkların tümünün bir denge ve görevle var olduğu, O’ndan habersiz ve izinsiz hiçbir varlığının farklı bir vazifeyle mükellef olamayacağı görülmektedir. Aynı zamanda bu şiirde her varlığın belli bir plâna dâhil olduğu anlaşılabilir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi için bu şiir kullanılabilir.

‘‘Kar Altında Bir Kelebek’’ adlı manzum hikâye kitabında bulunan ‘‘Kuyruklu Yalan’’(K.A.B.K. s.:97) hikâyesinde çok iyi yalanlar söyleyen zengin bir adam vardır. Bu adam güzeller güzeli kızını en iyi yalan söyleyen adama vereceğini ilan eder. Gelenlerin hepsi zengin adamın yalanından daha iyi bir yalan söyleyemez. Ancak genç bir adam zengin adama, söylenen tüm yalanlardan daha iyi bir yalan uydurur. Zengin adam ise genç adamı takdir eder ve kızını ona verir.

Hikâyede aklın kazandığı görülmektedir. Yani akıl akıldan üstündür. Hem atasözleri konusu işlenirken hem de beyin fırtınası aktivitelerinde bu hikâye kullanılabilir.

V.14. İletilerin Kitaplara Göre Dağılımı, Toplamı Ve Yüzdesi

	D.E.G.Y	G.Ç	B.Ş.O.K	H.K	O.G.K	R.S	D.B.L	K.A.B.K	TOPLAM	YÜZDE
BİREY VE TOPLUM	2	-	1	4	2	1	8	-	18	%5.5
MİLLİ KÜLTÜR	1	2	-	1	-	-	-	-	4	%1.22
SEVGİ	5	3	3	5	9	12	14	-	51	%15.59
HAYÂL GÜCÜ	12	17	15	1	7	10	7	-	69	%21.1
DOĞA VE EVREN	7	4	14	2	12	3	6	1	49	%14.98
KAVRAMLAR VE ÇAĞR.	7	1	4	6	-	3	4	-	25	%7.64
KİŞİSEL GELİŞİM	2	1	-	4	5	1	4	-	17	%5.27
ZAMAN VE MEKÂN	2	5	-	2	-	2	1	-	12	%3.66
DEĞERLERİMİZ	5	1	-	11	1	3	4	9	34	%10.39
DUYGULAR	4	2	4	4	-	3	6	2	25	%7.64
İLETİŞİM	-	-	-	1	-	-	3	1	5	%1.52
OYUN VE SPOR	-	-	-	-	1	2	-	-	3	%0.91
DİĞER DİSİPLİNLER	-	-	1	3	8	1	1	1	15	%4.58
									327	%100

VI.BÖLÜM

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN'İN ŞİİRLERİNDE YER ALAN TEMA VE İLETİLERE AİT DEĞERLENDİRME

VI.1. Birey ve Toplum Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 1. Birey ve Toplum Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDE
BİREY VE TOPLUM	2	-	1	4	2	1	8	-	18	%5.5

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Birey ve Toplum temasına ait ileti ve düşünceler kitaplar içerisinde sınırlı sayıda yer verilmiştir. Şiirler içerisindeki iletilerde çocuk, anne, baba ve diğer aile bireylerinden bahsedilmektedir. Özellikle çocukların toplumdaki rolleri, çocuk gözünden dünya, çocuğun birey olarak ele alınması gerektiği, bireyin karakter gelişiminde çocukluğun önemi gibi ileti ve düşünceler sıkça işlenmektedir.

Birey ve Toplum temasına şiir kitapları içerisinde toplamda 18 defa yer verilmiştir. Genel yüzde içerisinde ise %5.5 olarak yer almıştır.

VI.2. Milli Kültür Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 2. Milli Kültür Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
MİLLİ KÜLTÜR	1	2	-	1	-	-	-	-	4	%1.22

Milli Kültür teması görüldüğü üzere şiirlerde sıklıkla üzerinde durulan temalar arasında değildir.

Şirin, milli kültür kavramına eğilmekten çok bu kavramın içerisindeki unsurları kullanmıştır. Türk kıvrak zekâsını Nasreddin Hoca ve Karadenizli Temel üzerinden

anlatmaktadır. Bayrağımızın sonsuza dek sürecek bir bağlılıkla sevildiğini ifade etmektedir. Ayrıca ilerlemenin çocuklar sayesinde mümkün olacağını belirtilmektedir.

Milli Kültür teması tüm kitaplar içerisinde en az yer verilen temalar arasındadır. Temaya ait ileti ve düşüncelere 4 defa yer verilmiş olup genel yüzde içerisinde %1.22 olarak yer almıştır.

VI.3. Sevgi Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 3. Sevgi Temasının Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
SEVGİ	5	3	3	5	9	12	14	-	51	%15.59

Mustafa Ruhi Şirin sevgi temasına şiirlerinde oldukça yer vermiştir. Çünkü Çocuk edebiyatının var olma gayesinden biri olan çocuk sevgisi ve buna ait imgeler ancak bu değerlere yer verilerek mümkün olabilir. Şirin de bu kurala uyarak şiirlerin birçoğunda “sevgi”ye yer vermiştir.

Sevgi temasına ait şiirleri içeriğine göre anne sevgisi, baba sevgisi, çocuk sevgisi ve aile sevgisi şeklinde ayırarak tasnif etmek daha doğru olacaktır.

Anne sevgisinin yer verildiği şiirlerde çocuklar için en değerli varlığın anne olduğu, annenin cenneti temsil ettiği, meleklere benzediği, anneye yapılan her işin çocuk gözünde oyun olduğu, çocuk gözünde onun eksiksiz olarak yer aldığı, paylaşılamaz olanı temsil ettiği, annelerin çocuk yetiştirmeyi sanki doğuştan öğrendiği, annenin ölümünün ise çocuklar için tam bir yıkım olduğu gibi ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Baba sevgisinin hâkim olduğu şiirlerde ise şairin babasını küçük yaşta kaybettiğinin izleri görülmektedir. “Baba” kavramı da en az “Anne” kavramı kadar değerlidir. Bununla beraber babayı kaybetmenin de tıpkı anneyi kaybetmek gibi çocuk için travmalar yarattığı belirtilmektedir.

Aile sevgisinin yer aldığı şiirlerde anne, baba ve çocuğun ayrılmaz bir bütün olduğu aktarılmaktadır. Ayrıca “dede” gibi diğer aile bireylerine de yer verilmektedir. Çocukların gözünde anne ve babanın hep aynı kaldığı, bunun tam tersinin de olduğu, yani anne ve babanın gözünde çocukların hep aynı kaldığı ifade edilmektedir. Nihayetinde şiirlerde ailenin çocuk için vazgeçilmez olduğu düşüncesine yer verilmektedir.

Çocuk sevgisinin anlatıldığı şiirlerde çocukların saf ve masumane düşüncelerinin olduğu, onların fikirlerinin ciddiye alınması gerektiği, onlar için her şeyin oyundan ibaret olduğu, ailenin aynası olup yaşamı yansıttığı, oynadıkları oyunların büyük hayâl güçleri ürünü olduğu vb. ileti ve düşüncelere yer verilmektedir.

Sevgi teması kitaplar içerisinde sıkça yer verilen temalar içerisinde yer almaktadır. 51 şiirde sevgi temasına ait ileti ve düşünceler mevcuttur. Genel yüzde içerisinde ise %15.59 yer kaplamaktadır ki sanatçı için konunun çok önemli olduğu görülmektedir.

VI.4. Hayâl Gücü Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 4: Hayâl Gücü Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
HAYÂL GÜCÜ	12	17	15	1	7	10	7	-	69	%21.1

Hayâl Gücü teması, sanatçı tarafından kitaplarda en çok yer verilen temadır. Bunun nedeni olarak da çocukların hayâl gücü ile örülü dünyalarının olduğunu söyleyebiliriz. İnceleme esnasında Mustafa Ruhi Şirin için de çocuklardaki en önemli şeyin hayâl gücü olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şiirlerde çocukların engin hayâl gücüne sahip olduğu, doğadaki birçok varlığı hayâl gücü vasıtası ile kişileştirdiği, doğayı hayâl gücü ile tanıdığı, oyunlarını salt gerçeklikle değil kendi kurguladığı biçimde oynadığı, gökyüzünü ve evreni hayâl gücü sayesinde anlamlandırdığı, hayâl kurmanın çocukların işi olduğu, mevsimlerin çocuklar tarafından hayâl gücü ile anlamlandırıldığı, çocukların hayâl gücü vasıtasıyla canlı veya cansız varlıklarla iletişim kurduğu vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere şiirlerde en fazla Hayâl Gücü temasına yer verilmiştir. 69 şiirde hayâl gücü ile ilgili ileti ve düşünce yer alırken, bu ileti ve düşüncelerin genel yüzde içerisindeki yeri %21.1 olmuştur.

VI.5. Doğa ve Evren Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 5. Doğa ve Evren Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
DOĞA VE EVREN	7	4	14	2	12	3	6	1	49	%14.98

Mustafa Ruhi Şirin'in şiirlerinde Doğa ve Evren teması Hayâl Gücü temasından sonra en çok yer verilen temadır.

Şiirlerde doğanın belirli bir düzen içerisinde olduğu, hayvanların doğa içinde denge unsuru olarak yer aldığı, doğadaki varlıkların da tıpkı insanlar gibi duygularının olabileceği, özellikle ağaçların yaşam içerisinde önemli bir yere sahip olduğu, insanın doğadan ayrı olamayacağı, mevsimlerin doğada ve insanda bir takım değişimlere sebebiyet verdiği, kuşların doğadaki özgürlüğü temsil ettiği, hayvanların yaşam hakkı olduğu ve her hayvanın sahibinin insan değil kendisi olduğu, insanların çocukluktan itibaren doğayı bilmesi ve anlaması gerektiği, Güneş'in ve Ay'ın tek gayesinin insanları mutlu etmek olduğu, denizin çocuklar için çok şey ifade ettiği vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Doğa ve Evren teması kitaplarda en çok yer alan 2. temadır. Şiirlerde toplamda 49 defa yer verilmiştir. Genel yüzde içerisinde yeri %14.98'dir.

VI.6. Kavramlar ve Çağrışımlar Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 6. Kavramlar ve Çağrışımlar Temasına ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
KAVRAMLAR VE ÇAĞR.	7	1	4	6	-	3	4	-	25	%7.64

Kavramlar ve Çağrışımlar teması, kitaplardaki temalar arasında sayısal olarak sıkça yer almasa da bazı kavramların ifade edilmesinde önemle üzerinde durulmuştur. Şöyle ki, sanatçı bir takım ifadeleri ve kavramları doğrudan vermek yerine çağrışım yoluyla dolaylı olarak aktarmaktadır.

Örneğin şiirlerde, her rengin farklı bir duyguyu ifade ettiği, günlerin de tıpkı renkler gibi birer duyguyu yansıttığı, ev kavramının mutluluğu ve sıcak bir tabloyu çağrıştırdığı, saatlerin hep ileriye hareket etmesinin zamanı hatırlattığı ve insanın da zaman gibi hep ileriye gittiği, uyku kavramının önemli olduğu çünkü uykuyla çocuk gelişiminin bağlantılı olduğu, kuş kavramının her zamanki gibi özgürlüğü çağrıştırdığı, çocuklara verilen adların onların karakterine etki ettiği, ufuk çizgisinin ulaşılacak istenen hedefi belirttiği, nar tanelerinin eşit olması çağrışımıyla dünyamızdaki insanların da birbiriyle eşit olduğu ve paylaşımın eşit şekilde yapılması gerektiği, akrebin gülüşünün Azrail'i hatırlattığı vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Kavramlar ve Çağrışımlar temasına ait ileti ve düşüncelere şiirlerde 25 defa yer verilmiştir. Genel yüzde içerisindeki yeri %7.64'tür.

VI.7. Kişisel Gelişim Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 7. Kişisel Gelişim Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAMI	YÜZDESİ
KİŞİSEL GELİŞİM	2	1	-	4	5	1	4	-	17	%5.27

Mustafa Ruhi Şirin, Kişisel Gelişim temasına yer verdiği şiirlerde iki hususa dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi çocukların iyi bir birey olması için neler yapması gerektiği, ikincisi ise çocukları yetiştiren bireylerin neler yapması gerektiğidir.

Şiirlerde örnek olarak, zamanın değerini bilen insanlar için başarının kaçınılmaz olduğu, araştırmanın bilinmeyen öğrenmek için ilk basamak olduğu, çalışmanın ve zamanın iyice değerlendirilmesi gerektiği aksi takdirde güneşin altında eriyen kar misali emeklerin eriyip kaybolunacağı, hayatta iyi bir şekilde yaşamanın koşulunun soru sormak olduğu, sorgulayıcı olmak gerektiği, çocukların ne kadar iyi olursa olsun becerilerini ortaya koyabilecek ortama ihtiyacı olduğu, okumanın kendini tanımanın ve bu sayede kendini doğru olarak ifade etmenin ilk koşullarından biri olduğu, çocuğun kendine yönelmesinin kendini tanımanın yolunu açtığı vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Şiirlerde yer Kişisel Gelişim temasına ait ileti ve düşüncelerin toplam sayısı 17'dir. %5.27 olarak da genel yüzde içerisinde yer almaktadır.

VI.8. Zaman ve Mekân Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 8. Zaman ve Mekân Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
ZAMAN VE MEKÂN	2	5	-	2	-	2	1	-	12	%3.66

Zaman ve Mekân temasına ait unsurlar şiirlerde genel olarak geçmiş hatırlamak, geleceğe hazırlanmak, zamanın giderek değiştiği, geçmiş ve gelecek karşılaştırması şeklinde yer almaktadır.

Şiirlerde özellikle geleceğin düşünülmesi ve bireyin kendini sorgulaması, artık zamanla birlikte masalların da değişmek durumunda kaldığı, çocukluk zamanında hayâl gücünün de etkisiyle oyunların masal tadında oynandığı ancak büyüyünce bu durumun değiştiği, çocukluğa duyulan özlemin giderek arttığı, büyümenin sonucunda çocuklukla ilgili bir takım şeylerin yok olduğu, çocukların yaşları ilerleyince hayâl gücünden kaynaklanan dünyaya ait düşüncelerinin değiştiği; ancak şair ve filozofların hayâl güçleri sayesinde bu özelliklerini koruduğu, geçmişten günümüze gelen ve geleceğe uzanan hayatın güzel olmasının ancak çocuklarla mümkün olduğu, çocuk olmanın ne demek olduğu ve çocukken yaşamın güzelliklerle dolu olduğu, babadan çocuğa hayatta nasıl olunmasına dair nasihatler ve hatırlatmalar ile kültür aktarımının gerçekleştiği vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Zaman ve Mekân temasının yer verildiği şiirler 12 adettir. Genel yüzde içerisindeki yeri ise %3.66 olmuştur.

VI.9. Değerlerimiz Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 9. Değerlerimiz Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
DEĞERLERİMİZ	5	1	-	11	1	3	4	9	34	%10.39

Şiir kitaplarında değerlerimiz teması sıkça yer almaktadır. Bu temaya ait ileti ve düşünceler Eşitlik, Birlik ve Beraberlik, Barış-kardeşlik, İyilik-doğruluk, Paylaşım, Dostluk-arkadaşlık, Özgürlük ve Alçakgönüllülük gibi alt başlıklar altında toplanmaktadır.

Eşitlik alt başlığı içerisinde çocukların dünyasında herkese yer olduğu, renk ve bölge ayrımı yapılmadan eşitliğin sağlanmasıyla kardeşliğin ortaya çıktığı, ırk ve renk ayrımının olumsuzluğu, büyükler tarafından çocukların kız ve erkek olarak ayrıma tabi tutulmaması gerektiği, hakkın gerçek anlamda eşitlik esası üzerinden açıklanabileceği, insanların doğuş itibarıyla eşit yaratılışlı olduğu, her çocuğun farklı renkte veya ırkta da olsa öncelikle çocuk olduğu vb. ileti ve düşüncelere yer verilmektedir.

Birlik ve beraberlik alt başlığında birlikteyken zorlukların üstesinden daha kolay geldiği, birlik ve beraberliğin kaybolması halinde mutsuzluğun ortaya çıktığı gibi ileti ve düşünceler aktarılmaktadır.

Barış-kardeşlik alt başlığında barış ve kardeşliğin sağlam temeller üzerine oturtulması gerektiği, savaşın korkunç yüzünü en çok görenin çocuklar olduğu, toplumlarda barış ve kardeşlik esasına dayanan düşünce sistemleri olması gerektiği, çocukların akıllarında ‘savaş’ kelimesinin olmadığı vb. ileti ve düşünceler ifade edilmektedir.

İyilik-doğruluk alt başlığında tüm engelleri aşmanın, istenen şeye ulaşmanın kapısının iyilik ve doğruluktan geçtiği, doğruların sınırının olmadığı ve gerçek doğruların yürekte olduğu, ‘1’ rakamı gibi her zaman dik ve doğru durmanın insanı erdeme ulaştıracağı, yoksulların ocaklarının sönmemesi için onlara devamlı yardım etmek gerektiği gibi ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Paylaşım alt başlığı içerisinde paylaşmanın toplumu ve dünyayı çok etkilediği ve insanları mutlu kıldığı, en küçük iyiliklerin bile karşılık göreceği ifade edilmektedir.

Dostluk-arkadaşlık alt başlığında ise sinsice yapılan her tuzağın sahibine zarar verdiği ve arkadaşlığın baki kaldığı, kin tutmanın yanlış olduğu, birlikte yaşam isteniliyorsa düşmanlıklara son verilmesi gerektiği, aynı amaç doğrultusunda hareket edenler yarı yolda asla birbirlerini bırakmamaları gerektiği gibi ileti ve düşünceler aktarılmaktadır.

Özgürlük alt başlığında tüm hayvanlar özgürce yaşamaması gerektiği, hiçbir canlı varlık doğasına aykırı yaşama biçimine maruz bırakılmaması gerektiği belirtilmektedir.

Alçakgönüllülük alt başlığında dostluklar için alçakgönüllülük şart olduğu, alçakgönüllü olup yapılabileceklerin farkında olunursa tüm engellerin rahatlıkla aşılabileceği, bir iş yapılırken önemli olan ölçütün yeteneklerin üstünde iş ve davranışa girismemek olduğu, hayat içerisinde bazı dostluklar tehlikeli boyutlara ulaşabileceği ve bu konuda dikkatli olunmazsa sıkıntıların doğabileceği, bir takım yeteneklerin vermiş olduğu güvenle başkaları hakir görülürse o yeteneklerin bir anlamı olmadığı vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Değerlerimiz temasına ait ileti ve düşüncelerin yer aldığı şiirlerin toplamı 34’tür. Genel yüzde içerisinde %10.39 olarak yer almaktadır.

VI.10. Duygular Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 10. Duygular Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
DUYGULAR	4	2	4	4	-	3	6	2	25	%7.64

Duygular temasına ait ileti ve düşünceler de tıpkı sevgi ve değerlerimiz temalarında olduğu gibi alt başlıklar halinde toplanmaktadır. Yalnızlık, Ölüm ve Ölüm Korkusu, Aşk ve Sevmek, Mutluluk, Pişmanlık, Merak bu alt başlıklardır.

Yalnızlık alt başlığında çocuklar için yalnızlığı gidermenin yolunun beraber oyun oynamaktan geçtiği, yalnızlıktan kaynaklanan gerçeklerin kısa süre içerisinde kendini gösterdiği, çocukları yalnız uyumaya zorlamamak gerektiği, çocukluğun hayâllerle bile olsa yalnız geçmediği ancak büyüyünce hayâl kurmaktan vazgeçildiği için yalnız kalındığı, kuşlar için yalnızlığın ve kafeste olmanın onların özgürlüğünü engelleyici olduğu, hayvanların ve bitkilerin de tıpkı insanlar gibi yalnızlık duygusuna sahip olduğu vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Ölüm ve Ölüm Korkusu alt başlığında çocukların ölümünün insanın kalbinde ağır yaralar açtığı ve her şeyden daha ağır elemelere sebebiyet verdiği, çocukların ölümle belki de daha iyi bir dünyaya adım attığı, doğada hayatın sonlanmasıyla yaşamın olduğu yerden devam ettiği, çocukların ölmesinin kaçınılmaz olduğu durumların anne ve baba için oldukça sıkıntılı olduğu; çocuğun ise yaşamının sonlanmasına yakın bunu fark edeceği vb. ileti ve düşüncelere yer verilmektedir.

Aşk ve Sevmek alt başlığında sevmenin her zaman sevgi görmekle karşılık bulacağı, aşk duygusunun doğayı da etkilediği ve onda değişikliklere sebep olduğu vb. ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Mutluluk alt başlığında dünyamızdaki huzursuzluğa son verilmesi için tüm insanların ortak bir çağrıda bulunması gerektiği, mutlu ve güler yüzlü olmanın dünyayı güzelleştirdiği ve dünyaya değer de kattığı, bulunulan şartlar ne olursa olsun mutlu olunarak yaşama daha sıkı tutunmak gerektiği ve eğer insan zamanını mutsuzluk ve üzüntü ile geçirirse zararın yine hep kendine olduğu belirtilmektedir.

Pişmanlık alt başlığında yapılan hatalar geç anlaşıncı pişmanlık duygusunun doğduğu, pişmanlık duygusunun vicdanı çokça etkilediği ileti ve düşünceleri aktarılmaktadır.

Merak alt başlığında ise çocukların şaşkınlıklarının araştırma ve sorma meraklısı olmaları dolayısıyla olduğu yer almaktadır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılmaktadır ki Duygular temasına ait ileti ve düşüncelerin yer aldığı şiir sayısı 25'tir. Toplam yüzde içerisinde %7.64 olarak yer kaplamaktadır.

VI.11. İletişim Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 11. İletişim Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
İLETİŞİM	-	-	-	1	-	-	3	1	5	%1.52

Kitaplarda en az yer verilen temalar arasında iletişim teması da yer almaktadır.

İletişim temasında engin gönüllü olabilmek için de herkesi anlamak gerektiği, çocuğun ancak çocuk gibi düşünülerek anlamlandırılabilceği, çocukların felsefesini anlamının onlarla iletişim kurmaktan geçtiği, düşünce yolları farklı olsa da aynı sonuca ulaşılabilceği, kuvvetli bir iletişimle karşımızdakinin neler yapabileceğinin önceden kestirilebileceği gibi ileti ve düşünceler yer almaktadır.

Şiirlerdeki İletişim temasına ait ileti ve düşüncelerin toplam sayısı 5'tir. %1.52 ise İletişim temasının genel yüzde içerisindeki yeridir.

VI.12. Oyun ve Spor Temasına Ait Değerlendirme

Tablo 12. Oyun ve Spor Temasına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
OYUN VE SPOR	-	-	-	-	1	2	-	-	3	%0.91

Şiirlerde yer alan Oyun ve Spor temasına dayalı unsurlar çocuk-oyun ilişkisi üzerine kuruludur.

Bu şiirlerde, oyun araçlarıyla o kadar çok zaman geçirilir ki artık o araç çocuğun bir parçası gibi olduğu, çocukların sınırsız hayâl güçleri sayesinde oyunlarda kullandıkları araçların canlandığı gibi ileti ve düşünceler işlenmektedir.

Oyun ve Spor teması şiirlerde en az yer verilen temadır. Toplamda 3 şiirde bu temaya ait ileti ve düşünceler yer alırken, %0.91 oranı ise bu temanın genel yüzde içerisindeki yeridir.

VI.13. Diğer Disiplin Alanlarına Ait Değerlendirme

Tablo 13. Diğer Disiplin Alanlarına Ait İletilerin Kitaplardaki Dağılımı, Toplamı ve Yüzdesi

	D.E.G.Y.	G.Ç.	B.Ş.O.K.	H.K.	O.G.K.	R.S.	D.B.L.	K.A.B.K.	TOPLAM	YÜZDESİ
DİĞER DİSİPLİNLER	-	-	1	3	8	1	1	1	15	%4.58

Kitaplarda yer alan şiirlerde diğer disiplin alanlarıyla ilgili ileti ve düşünceler de yer almaktadır. Bu şiirler Türkçe (Yazım ve Noktalama), Matematik, Okuma Eğitimi, Görsel Sanatlar, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersleri için kullanılabilir.

Türkçe dersi için “Kalem”(O.G.K. s.29) adlı şiirden noktalama işaretleri konusunda işaretler için genel tekrar yapılırken yararlanılabilir. “Kuyruklu Yalan”(K.A.B.K. s.97) adlı şiirden hem atasözleri konusu işlenirken hem de beyin fırtınası aktivitelerinde bu hikâye kullanılabilir.

Matematik dersi için çarpma işlemine sempati uyandırmak için “İki Dördü Sevdiği İçin”(O.G.K. s.33) şiirinden yararlanılabilir.

Okuma Eğitimi dersinde “Kitaplar İnsana Benzer”(O.G.K. s.37) ve “Daha Uzaklara Götüren”(O.G.K. s.38) şiirlerinden yararlanılabilir. Bu şiirlerde insanları etkileyen kitapların unutulmadığı, kitapların insanları çok uzaklara götürdüğü yani insanlara ufuklara geniş ufuklar açtığı ifade edilmektedir.

Görsel Sanatlar dersinde renkleri tanımlamam ve anlamlandırmada “Uyurken Yeşil”(O.G.K. s.41) adlı şiirden yararlanılabilir.

Fen ve Teknoloji dersinde “Neden Hep”(O.G.K. s.65) adlı şiir doğa olayları konusu işlenirken kullanılabilir.

Sosyal Bilgiler “Neden Böyle?”(O.G.K. s.66) ve “Niçin Çok Şakacıdır Ay?”(O.G.K. s.67) adlı şiirlerden Ay ve Güneş konularına merak uyandırmak için kullanılabilir.

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi için “Biricik Ders”(H.K. s.17) adlı şiirle çocukların en temel hakkı olan eşitliğe dayalı yaşama hakkı örneklendirilebilir. “Ana Dili Hakkı”(H.K. s.35) şiirinden yararlanılarak ana dilinin tıpkı yaşama hakkı

gibi değişmez kurallar çerçevesinde olduğu anlatılabilir. ‘‘Sandalye Bile Ağlar’’(H.K. s.50) çocukların yaptıklarından ötürü hiçbir şekilde yargılanamayacağı belirtilmektedir ki yine bu ders için kullanılabilir şiiirler arasındadır.

Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi ile Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersleri için ‘‘Zencilerin Tarih Kitabı’’(R.S. s.68) şiiiri kullanılabilir. Bu şiiirde İslam dininin gelmesiyle beraber renk ayrımı ortadan kalktığı anlatılmaktadır.

Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi dersi için, ‘‘Ada’’(D.B.L. s.44) yaratıcının doğayı bir sistem ve denge dâhilinde yarattığı konusuna uygun olarak kullanılabilir. ‘‘Kuşlar da Kaderle Uçar’’(B.Ş.O.K. s.62) adlı şiiirde de kadere iman ve yaratıcıya saygı konusu işlenmektedir.

Diğer disiplin alanlarıyla ilgili ileti ve düşüncelerin şiiirlerde toplamda 15 defa yer almaktadır. Genel yüzde içerisindeki yeri %4.15’tir.

VII. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

VII.1. Sonuç

Niteliği yüksek Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun kitap okumaktan zevk almasını sağlayıp onu kişisel gelişimin ilk basamağı olan ‘‘düşünmeye’’ yönlendirir. Buradan yola çıkarak çocuğun bir takım kavramları içselleştirmesi, benliğinde hissetmesi ve anlamlandırarak idrak etmesi gerekmektedir.

Türkçe dersinin öncelik verdiği hedefler arasında yer alan öğrencinin dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak ilkesinden hareketle çocuklara edebiyatı yakınlaştırmak öncelikli gayedir. Çünkü çocuğa olumlu tutum ve davranışları kazandıran edebiyat gibi bir sanatsal faaliyetin ciddiye alınmaması, çocuğun bir birey olarak toplumda yer almasını engellemek anlamına gelir.

Çocuk edebiyatına bağlı şiir türü, çocuğun toplum hayatında gelişkin bir birey olmasını sağlayacaktır. Çünkü şiir, bireylerin ruh dünyalarını derinden etkilemektedir. Çocukların da birey olduğu gerçeğinden hareket edersek, çocuk hassasiyetiyle yazılan şiirlerin çocuklar için oldukça önemli olduğu su götürmez bir gerçektir. Özellikle ders kitaplarında bu durum dikkate alınarak eğitsel değeri yüksek şiirlere yer vermek doğru olacaktır.

Mustafa Ruhi Şirin’in çocuklara yönelik kaleme aldığı eserler farklı türlerde olmasına rağmen eğitsel değerleri oldukça yüksektir. Yani Şirin, eğitsel hassasiyetleri göz önüne alarak eserlerini ortaya koymuştur. Şiirlerinde de aynı durumu görebiliriz. Şirin’de hayatı, yaşam gerçeğini, doğayı ve canlıları, dünyadaki insan kaynaklı olayları çocuğun penceresinden görebilen bir şair üslubu hâkimdir. Mustafa Ruhi Şirin tüm eserlerinde olduğu gibi şiirlerinde de merkeze çocuğu almıştır. Amaca ve araca yönelik bir şiir anlayışından çok ihtiyaca yönelik şiir anlayışına yer verir. Çünkü şiirlerinden de anlaşılacağı üzere onun için çocuk, yetişkin bireyin küçülmüş halidir ve ‘‘küçülmüş büyüklerin’’ hassasiyeti yüksek şiirlere ihtiyacı vardır.

Şirin’in şiirlerinde çocuklara doğrudan öğüt veren anlatımdan çok okuyunca zevk veren, zevk alırken de eğitsel değerlerin farkına vardırtan bir anlatım vardır. Türkçe ders kitaplarının da ihtiyacı böylesi nitelikteki şiirlerdir. Özellikle olayları ve olguları yaşları dolayısıyla öznel olarak yorumlamaya başlayan ortaokul öğrencilerinin bu şiirlerin yer aldığı ders kitaplarına ihtiyacı artmaktadır.

VII.2. Öneriler

1. Şiirler yalın anlatımları ve mesajlarının açık oluşu sebebiyle ortaokul Türkçe ders kitaplarında temasına ve kazanımına uygun olarak yer verilebilir. Çünkü şiirlerde kullanılan mecazlar, benzetmeler, istiareler çocuğun anlama kapasitesine oldukça uygundur. Bununla beraber yine ilk ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında, ilkokul Hayat Bilgisi ders kitaplarında serbest okuma parçaları içerisinde Şirin'in şiirleri kullanılabilir.
2. Türkçe ders kitaplarını hazırlayan komisyon üyeliğine, Mustafa Ruhi Şirin gibi Çocuk edebiyatı sanatçılarına da yer verilebilir.
3. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan Temel Eser listelerinde Şirin'in başta şiir kitapları olmak üzere hikâye ve masal kitaplarına yer verilebilir.
4. Öğrencilere şiiri, şiir okumayı ve yazmayı sevdirmek adına Mustafa Ruhi Şirin'in örnek şiirlerinin yer aldığı küçük renkli resimli kitapçıklar basılabilir.
5. Sınıf ve okul kitaplıklarında Mustafa Ruhi Şirin'in çocuklara yönelik eserlerinin yer alması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akay, Hasan (1995) Şaheser Çocuk Şiirleri Antolojisi, İşaret Yayınları, İstanbul
- Akbaş, Onur (2009) Dünyada Ve Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi, Afyonkarahisar
- Akın, Mazlum (2009) Türk Çocuk Edebiyatında Bilim Kurgu, Bizim Kitaplar, İstanbul
- Banarlı, Nihat Sami (2001) Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Meb Yayınları, Ankara
- Boratav, Pertev Naili (1978) 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, K. Kitaplığı, İstanbul
- Çelik, Sakine Öztürk (2002) Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Ders Kitapları, Eskişehir
- Çıkla, Selçuk (2005) Tanzimattan Günümüze Çocuk Edebiyatı Ve Bazı Öneriler, Hece Dergisi Sayı 104-105, Ankara
- Demirel, Şener (2009) Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı, Data Yayınları, Elazığ
- Demirel, Şener ve Diğerleri (2011) Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara
- Enginün, İnci (1985) Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış, Türk Dili Dergisi, İstanbul
- Erşahin, Işıl Uz (2009) Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi Ve Eğitsel Öneriler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Göl, Mine (2011) Cinsiyet Rollerini: Mustafa Ruhi Şirin Ve Ayla Çınaroğlu’nun Eserleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar
- Güleryüz, Hasan (2006) Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Pegem Akademi Yayıncılık, İstanbul
- Karagözoğlu, Mehlika (2010) Mustafa Ruhi Şirin’in Çocuk Edebiyatına Dair Görüşleri Ve Eserleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, İstanbul

- Kıbrıs, İbrahim (2002) Yeni Yüzyıl İçin Uygulamalı Çocuk Edebiyatı, Eylül Yay., Ankara
- Köklügiller, Ahmet (2000), Açıklamalı, Örnekli Edebiyat Sözlüğü (Yazı Türleri, Söz Sanatları Akımlar, Dönemler, Kavramlar), Özyürek Yayınları, İstanbul
- MEB (2014) İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) Öğretim Programı Ve Kılavuzu, Meb Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara
- Nas, Recep (2002) Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Ezgi Kitapevi, Bursa
- Oğuzkan, A.F. (1979) Dünyada Ve Bizde Çocuk Yazının Gelişmesine Toplu Bir Balış, Türk Dili Dergisi, İstanbul
- Oğuzkan, A.F. (2001) Çocuk Edebiyatı: Yerli Ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle, Anı Yayınları, Ankara
- Özdemir, Emin (2007) Yazınsal Türler, Bilgi Yayınevi, Ankara
- Sever, Sedat (2003) Çocuk ve Çocuk Edebiyatı, Kök Yayıncılık, Ankara
- Şimşek, Tacettin (2011) Çocuk Edebiyatı, Sualtı Yayınevi, Konya
- Şirin, Mustafa Ruhi (1987) Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul
- Şirin, Mustafa Ruhi (2006) Rüya Saati, İz Yayıncılık, İstanbul
- Şirin, Mustafa Ruhi (2009) Gökyüzü Çiçekleri, Kök Yayıncılık, Ankara
- Şirin, Mustafa Ruhi (2011) Bir Şemsiyem Olsa Kuşlardan, Kök Yayıncılık, Ankara
- Şirin, Mustafa Ruhi (2012) Dünya Bir Lunapark, İz Yayıncılık, İstanbul
- Şirin, Mustafa Ruhi (2012) Dünyanın En Güzel Yeri, Kök Yayıncılık, Ankara
- Şirin, Mustafa Ruhi (2012) Harflerin Kardeşliği, Kök Yayıncılık, Ankara
- Şirin, Mustafa Ruhi (2012) Okula Giden Kedi, Kök Yayıncılık, Ankara
- TDK, (2005) Türkçe Sözlük, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara

TDK, (2005) Yazım Kılavuzu, 4. Akşam Sanat Okulu Basımevi, Ankara

Yalçın A. – Aytaş G. (2008) Çocuk Edebiyatı, Akçay Yayınları, Ankara

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0a624266f59.22245493 Saat: 10.15 Tarih:04.02.2014

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0a629e338f8.55855442 Saat: 10.21 Tarih 04.02.2014

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0a80222e990.80863692 Saat: 10.39 Tarih: 04.02.2014

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.52f0ac3cb99e06.07141119 Saat: 10.44 Tarih: 04.02.2014

EKLER

EK-1 : MUSTAFA RUHİ ŞİRİN İLE SÖYLEŞİ

Tarih: 5 Aralık 2013

Sayın Hocam Merhabalar,

Tez çalışmamın sizinle ilgili olan bölümünde sanat yönünüz ve üslubunuzu öğrenmek amacıyla danışmanımın da katkılarıyla size sorular hazırladık. Cevap vermeniz beni oldukça mutlu edecektir.

“ÇOCUĞA YÖNELİK EDEBİYATIN ve SANATIN DEĞİŞMEZ YASALARINI ÇOCUKLARDAN ÖĞRENDİM...”

Mehmet Miraç SERT: *Yazma merakınız nereden geliyor? İlk karalamalarınızı ne zaman yaptığınızı hatırlıyor musunuz?*

Mustafa Ruhi ŞİRİN: Masal dinlemeden büyüyen çocukların dünyasında kitapların özel bir yeri olduğunu ileri yaşlarda fark ettim. 7 yaşında okuma yazma öğrenmişim. Ders kitabı dışında kitaplarla buluşmam ise ilkokulun 4. sınıfında gerçekleşti. Muhtar olan Hüseyin amcama gazete okurmuşum. Amcam, okuduklarımı anlatmamı isterdi. Bunu ne amaçla yaptığını bilmiyorum. Bu sürecin ilk yazma merakımı harekete geçirdiğini düşünüyorum... Babamın vefatından 3 yıl geçtikten sonra, 10 yaşımdayken babama yazdığım ve ders kitaplarımın arasında sakladığım mektup ilk karalamam sayılır. 11 yaşından itibaren yazdığım yazılarla dolu defteri köydeki evimizin çatı arasındaki sandıkta saklamıştım. Ne yazık ki bu ilk yazı defterimle bir daha karşılaşmadım.

M.M.S.: *Kendinizi ifade edebilme gücünüzü nasıl geliştirdiniz?*

M.R.Ş.: Bizim kuşak akranları arasında konuşarak büyüyen bir kuşaktır. Çocukların söz hakkı olmadığı bir geleneğin kuşatması altında büyüdük. Otoriter eğitim ise bunu tam anlamıyla perçinlemişti. İlk gençlik yıllarımdan sonra konuşma yeteneğimi fark ettim. Yazı çalışmalarım ise üniversite yıllarında başladı... Yazma becerisi kendiliğinden ortaya çıkmaz. Benim en büyük şansım 22 yaşımdayken baba olmamdır. İlk oğlumla birlikte yazı işlerinin beni kuşattığını söyleyebilirim... Her yazar bir

geleneğe yaslanır ve o gelenekle arasında bağ kurar. Çocuk edebiyatına yönelen kuşağımın önünü dünya çocuk klasikleri açmıştır. Çocukla ilgili poetik metinler yazma biçimini tercih etmemde bu örneklerin payı büyüktür.

M.M.S.: *Yazarlıkta örnek aldığınız isimler hangi konularda ve neden sizi etkilemişlerdir?*

M.R.Ş.: Çocuk kitabı yazarlığında ekoller değil yazarın çocuk anlayışı belirleyici olur. Çocuklar için yazarların dilini ise çocuk gerçekliği belirler. Çocuk gerçekliğini yansıtan şiirlerimde Dağlarca'nın çocuk bakışı'na vurgu yaptığı yöntemin etkisi önemlidir. Dağlarca ile, çocuğun baktığı yerden bakmanın ve görmenin çocuk edebiyatımıza çok özel bir alan açtığını düşünüyorum. Çocuk bakışı'nın edebiyata yansımalarının en seçkin örneği ise *Küçük Prens*'tir. Fantastik türün ilk önemli klasığı olan *Küçük Prens*, benim açımdan çocuk ve yetişkin edebiyatının anayasası gibidir. Etkilendiğim masal yazarları arasında Andersen'in yeri farklıdır. Tabiatı şiirsel boyutuyla masala katan Andersen, masal edebiyatı alanında hâlâ yaman bir yazıcıdır.

M.M.S.: *Yazarların ilk satırı, ressamların ilk fırçayı, müzisyenlerin ilk notayı ortaya koyarken esinlendikleri, daha doğrusu ilham aldıkları birtakım öğeler bulunur. Bir sanatçı ve bir aydın olarak sizin ilham kaynağınız nedir?*

M.R.Ş.: İlk yazı çalışmalarımın bu yana benim ilham kaynağım çocuk, çocukluk ve ebedî çocukluk olmuştur. Çocuklar için yazma cesaretimi ise çocuktaki bilgeliğe borçluyum. Çocuklar için yazmak önce çocukların onaylayacağı bir yazma biçimidir. Çocuk çizerliği ve müzisyenliği de aynı soydan bir sanatçılık gerektirir. Çocuk sineması ve tiyatrosu da çocuk burcunda bir tutumla gerçekleşir. Çocuğa yönelik edebiyatın ve sanatın değişmez yasalarını çocuklardan öğrendim. Çocuk da çocukluk da değişiyor çünkü. Fakat, çocuk doğasına uygun olmayan edebiyat ve sanat çocuğun eşiğinden içeri giremez.

M.M.S.: *Sanat yapmanın bir yetenek işi olduğunu birçok sanatçımız dile getiriyor. Sizce bir insan sanatçı olarak mı doğar? Yoksa sonradan mı sanatçı olunur?*

M.R.Ş.: İnsanın ilahi mimarisine yeteneğin doğuştan bağışlandığına inanırım. Yetenekle doğulsa da yeteneğin gelişmesine uygun ortam yetenek kadar önemlidir. Bizdeki eğitim, yetenekleri geliştiren ortamdan yoksundur. Bu yüzden Türkiye'nin

tarihi ölü yeteneklerin de tarihidir... Yazarlığımı, yazı tutkumu erken fark etmiş olmama borçluyum. Yetenek tek başına kendi yolunu açamaz. Yeteneğin gelişmesi için yazarlığın edebiyatın tüm bileşenleriyle bağ kurması gerekir. Yazarlığım ile ilgili yolu da çocuklar açmıştır.

M.M.S.: *Edebiyat yapmaktaki amacınız ve bu amaç doğrultusunda çocukların yeri nedir?*

M.R.Ş.: Her kuşak çocukluğunu yaşar ve çocukluktan uzaklaşır. Çocukluk ise geride kalır. Çocuklar için yazarlar doğan yeni kuşaklarla buluşmaya özel önem verirler. Çocuklarca onaylanmak arzusu çocukların safında bir yazarlık duruşunun belgesidir. Düünden bugüne dünyada çocuklar için yazarların çok azı çocuklarda yaşamayı başarabilmiştir. Bunun farkında olmak bile güzel.

M.M.S.: *Eserlerinizde derin imgelere ve hayâllere oldukça sık yer verdiğiniz görülüyor. Ancak bunu yaparken didaktik eserlerin vermiş olduğu sıkıcılıktan oldukça uzak duruyorsunuz. Bunun sebebi hedef kitle olan çocuklar mı?*

M.R.Ş.: Yazar, edebiyatını bir ideoloji ya da kendi doğrularını onaylatmak için yazıyorsa kalıcı olamaz. Çocuk edebiyatında eğitici gerçekçi yaklaşım didaktizmin sınırlarında kalır. Tek amacı öğreticilik olan kitapların çocukları etkileme gücü yoktur. Çocuğu yeni bir yolculuğa çıkaran bir edebiyat kalıcı olabilir. Çocuk edebiyatının bir amacı da çocuğu edebiyata hazırlamaktır. Benim edebiyatım çocuklara eğilmeyi bilen bir yazarın çocuklarla oyun oynamaktan hoşlanması olarak özetlenebilir. Edebiyatımla çocuklara yön vermem, çocuklar yön verir yazdıklarına.

M.M.S.: *Sanatçılar yalnızca kaleme aldıkları eserleriyle değil, nasıl yazdıkları ve kendilerine has çalışma şekilleriyle de incelenir. Nasıl çalışıyor ve yazıyorsunuz?*

M.R.Ş.: İlk dönemde yazdıklarına çocukluğumu bir renk olarak yansıtmaya özen gösterirdim. Bu dönemin örnekleri arasında edebiyat değeri iyi olanlar olsa da bu metinlerin çocuğa uzak düştüğünü okul buluşmalarında çocuklardan öğrendim. Çocuk edebiyatı, yazarın çocuğa çocukluğunu anlatacağı edebiyat değildir... Yazarlığımın ikinci evresinde çocuk dili'ni ve çocuk gerçekliğini kavrayış çalışmaları belirleyici oldu. Yazmadan önce çocuklarla ilgili gözlem notlarımı dikkate alsam da hiç birinin sonunu bilmeden yazmaya başladım. Türün şiir, öykü, masal, mektup, deneme ya da fantastik

bir metin olması fark etmez. Her metin kendini doğurur. Bu nedenle çocuk edebiyatıyla ilgili metinlerim kendi kozalarını örerek gerçekleşmiştir. Yazı eyleminin sonunda kelebeğin uçtuğunu sezersem bu metinleri onaylarım. Diğer metinleri edebiyata ulaşmamış ve ölü metinler kabul eder ve çocuklarla buluşmalarına izin vermem.

M.M.S.: *Edebiyatınızı inceleyen biri ilk etapta hayâl gücünüzün çok geniş ve renkli olduğunu düşünür ki, bu sizin üslubunuzla alakalı bir durum. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?*

M.R.Ş.: Çocuklar için yazdığım metinler çocukluk rüyâlarına benzer. Somut ile soyut, hayâl ile gerçek iç içedir yazdıklarım. Edebiyatımın en ortak yönü ise yazdıklarım masalsı ve şiirsel bir anlatımın başat bir yeri vardır. Masal ve şiir ikliminde çocuğa daha kolay ulaşılacağına yönelik bir ön kabulümün olduğunu da söylemeliyim.

M.M.S.: *Edebiyat kitaplarımızda şiirin şairin aynası olduğu söylenir. Bu doğrultuda, şiirlerinizde sizi görebilir miyiz?*

M.R.Ş.: Yalnızca yaşadıklarımı yazmadım. Yaşadıklarımın ötesini de yazdım. Çocuklar için yazdıklarım bendeki çocukluğun ve ebedî çocukluğun ayrılmaz parçalarıdır. Çocuklar için yazdıklarım yetişkin edebiyatı örneği şiirlerim birbirlerinin devamıdır. Birinci kozanın şiirleri küçük yaşlarda var olabilmiştir. İkinci kozanın şiirleri ise derin çocukluğa seslenen şiirlerdir. Bu nedenle çocuk felsefemin bir yüzü çocuklar için yazdığım şiirler, ikinci yüzü ise yetişkinler için yazdığım şiirlerdir. Bir yüzü çocuk, bir yüzü ebedî çocukluğa adanmış bu şiirler, çocuk ödevimin aynası kabul ediyorum.

M.M.S.: *Çocuklara yönelik yazdığınız eserler, bir amaç doğrultusunda mı yoksa doğaçlama/kendiliğinden mi ortaya çıkıyor?*

M.R.Ş.: Hiçbir metin kendiliğinden var olmaz. Her şiir ya da öykünün yazılma nedeni de farklıdır. Arı bal yapar. Kelebek kozasını örerek ve uçar. Kuşlar kanat çırparak havalanır. Balık suda yaşar. Hiçbir arı balı nasıl yaptığını, hiçbir kelebek ya da kuş, nasıl uçtuğunu ya da bir balık suda nasıl yaşadığını açıklayamaz. Edebiyatın ve sanatın gerekçelerini açıklamak ise insana özgüdür. Az önce söylediğim gibi, her metin yazarın kendine özgü gerçekliği içinde kendini doğurur.

M.M.S.: *Edebiyat ve dolayısıyla edebî eserler hoşça vakit geçirtmenin yanında aynı zamanda bir rehberlik ve kişilerin kendilerini tanıma kaynağıdır. Siz eserlerinizde -özellikle şiirlerinizde)- söz konusu rehberlik bağlamında, edebiyatın bir kişinin kendisini tanıyarak davranışlarını değiştirmesine imkân tanınması açısından etkili olduğunu düşünüyor musunuz?*

M.R.Ş.: Edebiyatın amaçlarından biri etkilemek olsa da kurtarıcı bir edebiyat anlayışına uzak durmuşumdur hep. Çocuk edebiyatı da tek başına kurtarıcı bir edebiyat olamaz. Edebiyatın dil, duygu ve düşünce gelişimine etkisi yanında dünyayı algılamadaki işlevi de önemli. Şiir ise ince yolculuklarla küçük ve yeni pencereler açar. Bakmayı ve görmeyi fark ettirir. Küçük yaşlarda okunan şiirler dilin anlam pencerelerini açar çocuğun zihninde. Şiirin açtığı bu küçük pencereler dilin anlam ve anlatım becerilerinin pekişmesini sağlar... Her okur daha çok, severek okuduklarından etkilenir. Kitaplar da ekran türleri gibidir. Kitaplar bütün çocukları aynı şekilde etkilemez. Tek bir kitabın değil, okumaların toplamının belirleyici olduğu bu konuda ortak kabullerden biridir.

M.M.S.: *Kitaplarınızı yazarken gözlemleriniz mi, anılarınız mı, düşünceleriniz mi etkili olur?*

M.R.Ş.: Gözlem, anı, düşünce kadar yaşadıklarım ve hayâl ettiklerimin de yazdıklarımı belirlediğini söyleyebilirim. Yazdıklarım ana rengini veren ise ideallerime ve hayâllerime çocuğa saygıya dayanan çocuk felsefemdir.

M.M.S.: *Tez çalışmamın da konusu olan şiirlerinizi nasıl bir ruh haliyle yazıyorsunuz?*

M.R.Ş.: Çocuklar için şiir yazmaya başladığımda, kendimi dünyanın bütün çocuklarının hizasında duran bir çocuğa benzetirim. Bu sorumluluk ve çocuk ödevi ahlakı ile dünyanın bütün çocuklarına sesleneceğimi düşünürüm. Yazdıklarımın büyük çocuk şarkıları olacağını arzu etsem de ne yazık ki henüz bu büyük çocuk şarkılarını yazamadım.

M.M.S.: *Şiir yazmadaki amacınız nedir? Sanat için mi, toplum için mi, yoksa çocuklar için mi yazıyorsunuz?*

M.R.Ş.: Çocuk sabah gibi uyandırır beni. Edebiyatımın pencerelerini çocuklar açmıştır. Bu nedenle, çocuklar için yazdıklarım çocuğa sadakatimin belgeleridir. Çocuk edebiyatı dışında yazdıklarım ise çocuğu ve çocukluğu hatırlatmaktan ibarettir.

M.M.S.: *Şairlerin eserleri çocukları gibidir ve birini diğerinden üstün görmezler. Ama bir eseri vardır ki “İyi ki yazmışım” der ve an gelir diğerine tercih edebilir... Böyle bir şiiriniz var mı?*

M.R.Ş.: Bende derin izleri olan en önemli şiirim, *Babam Öldü*, şiirimdir. Çünkü edebî çocukluk yolculuğumu 7 yaşımdayken vefat eden babama borçluyum.

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Elazığ'da doğmuşum. İlköğretim ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladım. 2007 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim görmeye başladım. 2011 yılında Elazığ Maden Hazar Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak atandım. Aynı yıl Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladım. 2013 yılında Elazığ Merkez Yazıkonak Kanuni Sultan Süleyman Ortaokuluna tayin oldum. Bu bölümün yüksek lisans öğrencisi olup öğretmenliğim devam etmektedir.